



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 16 · 14. november
Sesjonen 2023–2024

Møte tirsdag den 14. november 2023 kl. 10

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 16):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (opphevelse av minstegrensen for rett til medlemskap) (Lovvedtak 1 (2023–2024), jf. Innst. 37 L (2023–2024) og Prop. 120 L (2022–2023))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (forskriftshjemmel om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner) (Lovvedtak 2 (2023–2024), jf. Innst. 29 L (2023–2024) og Prop. 122 L (2022–2023))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i forsvarsloven mv. (militær disiplinærmyndighet) (Lovvedtak 3 (2023–2024), jf. Innst. 32 L (2023–2024) og Prop. 133 L (2022–2023))
4. Stortingets vedtak til lov om militær politimyndighet (militærpolitiloven) (Lovvedtak 4 (2023–2024), jf. Innst. 33 L (2023–2024) og Prop. 134 L (2022–2023))
5. Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om mediepolitikk og ytringsfrihet
6. Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker i 2023
7. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2019 (Innst. 34 S (2023–2024))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2022, eksportkontroll og internasjonalt ikke-sprednings-samarbeid (Innst. 30 S (2023–2024), jf. Meld. St. 21 (2022–2023))
9. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om en frihetsfremmende handelspolitikk (Innst. 22 S (2023–2024), jf. Dokument 8:225 S (2022–2023))
10. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Ola Elvestuen om å inngå rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU (Innst. 23 S (2023–2024), jf. Dokument 8:233 S (2022–2023))
11. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene

Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon

(Innst. 26 S (2023–2024), jf. Dokument 8:237 S (2022–2023))

12. Referat

*Minnetale over tidlegare stortingsrepresentant
Rigmor Kofoed-Larsen*

Presidenten [10:00:55]: Vyrde medrepresentantar! Tidlegare stortingsrepresentant Rigmor Kofoed-Larsen frå Lillehammer døydde brått om morgonen den 22. mars, på sin 79-års fødselsdag.

Rigmor Kofoed-Larsen vart fødd i Halden, men budde størsteparten av sitt vaksne liv i Lillehammer. Ho utdanna seg til sjukepleiar og gjekk tidleg inn i politikken.

Rigmor Kofoed-Larsen vert hugsa som eit varmt og raust medmenneske. Ho representerte Kristeleg Folkeparti på Stortinget frå 1997 til 2001. Då ho vart vald inn på Stortinget, hadde ho allereie bak seg ei lang fartstid med mangeårig engasjement i både kommunestyre og fylkesstyre.

Rigmor Kofoed-Larsen vart Kristeleg Folkepartis representant i samferdselskomiteen, ein viktig post med tanke på at Kristeleg Folkeparti var det leiande partiet i sentrumsregjeringa det meste av denne perioden. Det var ei oppgåve ho gjekk inn i med stor entusiasme.

Lista over verv i partiorganisasjonen er òg lang. I 2002 vart Rigmor Kofoed-Larsen vald som leiar i KrF Kvinner, ho sat seks år i Kristeleg Folkepartis sentralstyre og hadde leiarvervet i partiet sitt miljøpolitiske utval. Ho var òg Kristeleg Folkepartis representant i pensjonsutvalet som vart leia av Sigbjørn Johnsen. Etter at ho slutta i rikspolitikken, tok ho på seg verv i Kristeleg Folkeparti, både i fylkeslaget og i lokallaget. Ho vart utnemnd til æresmedlem i Lillehammer KrF.

Rigmor Kofoed-Larsen hadde eit stort politisk engasjement, men ho var så mykje meir. Ho var mor, kone, bestemor og ven, ei kvinne som på imponerande vis beherska balansen mellom familieliv, ein krevjande jobb, eit sterkt politisk engasjement og aktiv fritid.

Rigmor Kofoed-Larsen etterlèt seg mann, barn, barnebarn og ein stor vene- og kjennsapskrins.

Me vil hugsa Rigmor Kofoed-Larsen for latteren hennar, smilet, omgjengelegheita og det brennande samfunnsengasjementet. Me lyser fred over minnet hennar.

Representantane hørde ståande på presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:59]: Representanten Stein Erik Lauvås, som har vore permittert, har igjen teke sete.

Følgjande innkalla vararepresentantar tek no sete:
For Aust-Agder: Ramani *Nordli* og Kenneth Engvoll
Løland

For Vest-Agder: Kai Steffen *Østensen*

For Akershus: Ragnhild Male *Hartviksen* og Signe Bakke
Sølberg

For Hedmark: Ole Mathias *Rønaasen*

For Nordland: Marianne Dobak *Kvensjø*

Det ligg føre fem permisjonssøknader:

- frå Framstegspartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsordens § 5 andre punktum for representantane Gisle Meininger *Saudland* og Silje *Hjemdal* frå og med 14. november og inntil vidare
- frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsordens § 5 andre punktum for representanten Anette *Trettebergstuen* frå og med 14. november og inntil vidare
- frå Framstegspartiets stortingsgruppe om velferdspemisjon for representanten Helge André *Njåstad* i tida frå og med 14. til og med 22. november
- frå Raudts stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsordens § 5 andre punktum for representanten Bjørnar *Moxnes* frå og med 14. november og inntil vidare

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknadene vert handsama straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar vert innkalla for å møte i permisjonstida slik:

For Vest-Agder: Alf Erik Bergstøl *Andersen* 14. november og inntil vidare

For Hedmark: Bente Irene *Aaland* 14. november og inntil vidare

For Hordaland: Sigbjørn *Framnes* 14. november og inntil vidare og Stig Atle *Abrahamsen* 14.–22. november

For Oslo: Stine *Westrum* 14. november og inntil vidare

Presidenten [10:05:50]: Alf Erik Bergstøl Andersen, Bente Irene Aaland, Sigbjørn Framnes, Stig Atle Abrahamsen og Stine Westrum er til stades og vil ta sete.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery la fram 3 kgl. proposisjonar (sjå under Referat).

Val av setjepresident

Presidenten [10:07:04]: Presidenten vil gjera framlegg om at det vert valt ein setjepresident for stortingsmøtet i dag – og ser det som vedteke.

Presidenten vil tilrå Heidi Greni. – Andre framlegg ligg ikkje føre, og presidenten reknar Heidi Greni som

samrøystes vald som setjepresident for stortingsmøtet i dag.

Sakene nr. 1–4 vert handsama under eitt.

Sak nr. 1 [10:07:33]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (opphevelse av minstegrensen for rett til medlemskap) (Lovvedtak 1 (2023–2024), jf. Innst. 37 L (2023–2024) og Prop. 120 L (2022–2023))

Sak nr. 2 [10:07:33]

Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (forskriftshjemmel om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner) (Lovvedtak 2 (2023–2024), jf. Innst. 29 L (2023–2024) og Prop. 122 L (2022–2023))

Sak nr. 3 [10:07:33]

Stortingets vedtak til lov om endringer i forsvarsloven mv. (militær disiplinærmyndighet) (Lovvedtak 3 (2023–2024), jf. Innst. 32 L (2023–2024) og Prop. 133 L (2022–2023))

Sak nr. 4 [10:07:33]

Stortingets vedtak til lov om militær politimyndighet (militærpolitiloven) (Lovvedtak 4 (2023–2024), jf. Innst. 33 L (2023–2024) og Prop. 134 L (2022–2023))

Presidenten [10:07:39]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [10:07:49]

Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om mediepolitikk og ytringsfrihet

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:08:16]: Siden forrige redegjørelse om ytringsfrihet og mediepolitikk i Stortinget, våren 2022, har vi fått en helhetlig gjennomgang av ytringsfrihetens stilling i Norge – for første gang siden 1990-tallet, og siden internett ble en sentral del av hverdagen. Jeg synes derfor det er naturlig å la ytringsfrihetkommisjonens utredning og responsen på den være en inngang og en ramme for årets redegjørelse.

Hva er det vi snakker om når vi snakker om ytringsfrihet?

- Det er friheten til å motta eller meddele opplysninger, ideer og budskap.
- Det er friheten fra forhåndssensur.

- Det er friheten til å kunne ytre seg eller forholde seg taus uten å bli straffet for det eller sanksjonert på andre måter i etterkant.
- Det er myndighetenes plikt til å sørge for at borgerne faktisk kan ta i bruk sin ytringsfrihet.

Dette høres i utgangspunktet enkelt og greit ut – et solid fundament for det norske samfunnet. Dessverre er ikke dette like enkelt i praksis når interesser brynes mot hverandre, og vi møter en stadig mer polarisert verden. Det er nettopp da det er viktig å holde fast ved ytringsfriheten. Ytringsfriheten skal også romme og forsvare retten til å ytre seg og til å mene noe som kanskje ikke alle mener. Ytringer som ingen reagerer på, klarer seg fint uten et vern. Det er de utfordrende ytringene som kan få oss til å reflektere, bryte med inngrodde mønstre, kanskje endre mening og – selv om verden ser ekstra mørk ut akkurat nå – ta fram de beste argumentene, bringe oss framover og skape et bedre samfunn.

Samtidig er ikke ytringsfriheten absolutt, og det kan den heller ikke være. Den kan komme i konflikt med andre interesser – også andre menneskerettigheter. Da må interessene veies mot hverandre. Det norske lovverket inneholder mange bestemmelser som på ulike måter begrenser ytringsfriheten – fra forvaltningslovens regler om taushetsplikt til straffelovens regler om hatefulle ytringer. Forbudet mot hatefulle eller diskriminerende ytringer i straffeloven § 185 skal beskytte minoriteter i samfunnet som helhet mot hat som kan oppstå dersom hatefulle ytringer mot minoritetsgrupper får spre seg.

Heldigvis har ytringsfrihetskommisjonen slått fast og underbygd på en solid måte at ytringsfriheten har svært gode vilkår i Norge i dag:

- For de aller fleste er det langt lettere å ytre seg og delta i de offentlige debatter enn før.
- Det finnes et vell av muligheter for å motta informasjon og tilegne seg kunnskap og ulike synspunkter.
- Det er et bredt tilfang av ulike stemmer og perspektiver i ordskiftet, også fra ulike minoritetsgrupper.
- Ytringsfrihetskommisjonen finner heller ikke grunnlag for å konkludere med at fenomener som filterbøbler, ekkokamre, polarisering, kanselleringskultur eller scenenekt er utbredte problemer i dagens Norge.

Det er illustrerende at Norge topper Reportere uten grensers globale pressefrihetsindeks i 2023 – for sjuende år på rad. Vi er rett og slett best i verden på ytringsfrihet – og med det kunne jeg kanskje ha avsluttet redegjørelsen.

Men jobben er ikke gjort med det. Ytringsfriheten er en skjør plante, den må vannes, den må få lys og næring og beskyttes mot sykdommer og parasitter. Vi må passe på at den privilegerte situasjonen vi er i, ikke gjør oss li-

kegyldige. Den må i stedet gjøre oss bevisste på hva vi har å miste, og motivere oss til videre innsats for å bevare og styrke ytringsfriheten.

La meg være klar på det: Det eksisterer utfordringer, noe ytringsfrihetskommisjonen også peker på. Det dreier seg om funksjonshemmedes tilgang til deltakelse i offentligheten. Det dreier seg om de utfordringene samer og andre minoriteter kan oppleve når de ytrer seg. Det dreier seg om trusler, hatefulle ytringer og ulike former for sjikane, som kan støte ut enkelte stemmer og perspektiver. Det dreier seg også om hvordan de globale tek-plattformene fungerer og driver forretningsvirksomhet. Kommisjonen mener omfanget av desinformasjon som er avdekket i flere land, gir grunn til økt bekymring og aktsomhet også i Norge. Samtidig mener kommisjonen at Norge relativt sett er godt rustet til å håndtere dette.

Ytringsfrihetskommisjonen gir uttrykk for at flere forbud og mer straff må begrenses til det strengt nødvendige. I stedet peker den på et sterkt og mangfoldig sivilsamfunn og et fornuftig regulert ytringsrom som den beste garantien for en solid reell ytringsfrihet. Like viktig som å sikre den rettslige ytringsfriheten er det ifølge ytringsfrihetskommisjonen å jobbe for en sunn ytringskultur.

Her har vi mye å gå løs på. Ytringsfrihetskommisjonen har lagt fram hele 98 konkrete forslag, rettet mot å videreutvikle og styrke den offentlige samtalen, bygge et godt sivilforsvar for toleranse og mangfold og sikre en bred tilknytning til det offentlige ordskiftet.

Anbefalingene spenner over et bredt spekter av samfunnsområder og typer tiltak – inkludert lovendringer, utredninger, utarbeidelse av instruksjoner, veiledninger og handlingsplaner, institusjonelle anbefalinger og anbefalinger knyttet til opplæring, utdanning og forskning. Om jeg hadde stått her hele dagen, hadde jeg knapt rukket over alt. Jeg har derfor valgt ut noen få temaer, bl.a. temaer som berører medienes rolle og mediepolitikken.

Høringsrunden, som ble avsluttet i månedsskiftet januar/februar i år, har vært svært omfattende, som den bør være i en sak som dette. Utredningen ble sendt til rundt 1 300 høringsinstanser, og vi har mottatt over 1 200 sider med innspill. Gjennomgangen har derfor vært et omfattende arbeid.

Generelt viser høringen bred støtte til ytringsfrihetskommisjonens vurderinger og forslag. Med et par unntak støttes samtlige konkrete forslag av et klart flertall av dem som kommenterer forslagene. De forslagene det er størst positivt engasjement for, er forslaget om å endre ordlyden i straffeloven § 185 om hatefulle ytringer, forslaget om å innlemme FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne,

CRPD, i norsk lov, forslaget om å utvikle en Skolesekk for ytringsfrihet etter modell av Den kulturelle skolesekken samt forslaget om å lovfeste armlengdeprinsippet i kulturloven.

Lever vi i den beste av tider, eller i den dårligste? Teknologien har gitt oss en rekke nye muligheter til å bli hørt, til å holde oss informert og til å delta i viktige samfunnsdebatter. Informasjonstilgangen har økt voldsomt. Mangfoldet i nyhetskildene vi har tilgang til på skjermene våre, er svimlende sammenlignet med det som var nordmenns nyhetsdiett for bare noen få tiår siden. Som ytringsfrihetskommisjonen skriver, er det store bildet at offentligheten er mer innholdsrik og mangfoldig enn den var da den forrige ytringsfrihetskommisjonen leverte sin utredning i 1999.

Samtidig er det også betydelige utfordringer knyttet til teknologiutviklingen, som langt på vei styres av en håndfull svært store amerikanske selskaper. Disse utfordringene ser vi tydeligere nå enn da begeistringen for nye sosiale medier som Facebook, X – tidligere Twitter – og Instagram nådde toppen for noen år siden. Vi ser at demokratiet som idé og ideal er under press i mange land. Vi opplever trollfabrikker, desinformasjon og hybride angrep. Vi ser at verktøyene vi trodde skulle virke frigjørende, eies av selskaper som styres av andre prinsipper enn søken etter sannhet.

Likevel liker vi å tro at menneskeheten blir litt klokere for hvert år som går. Med kunstig intelligens tror noen til og med at vi kommer til å ta kvantesprang. Akkurat det gjenstår vel å se. Jeg tror en viktig lærdom fra de siste 15 årene med sosiale medier er at nye digitale teknologier kan gi oss svært kraftige verktøy. Derfor er vi nødt til å sørge for at vi utnytter teknologien til beste for alle.

Utviklingen går raskt, særlig når det gjelder kunstig intelligens. Det er nå 15 måneder siden ytringsfrihetskommisjonen la fram sin utredning. Utredningen omtalte både ChatGPT og bruk av avansert maskinlæring til å lage «deepfakes», men det er fortsatt mindre enn tolv måneder siden amerikanske OpenAI gjorde en prototype av ChatGPT allment tilgjengelig for publikum.

Kunstig intelligens skaper både muligheter og utfordringer på mange områder i samfunnet, og dette er noe denne regjeringen jobber aktivt med. Statsministeren utnevnte i oktober en ny digitaliserings- og forvaltningsminister, og fra årsskiftet vil det nye Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet være operativt. I tillegg vil jeg nevne arbeidet med en ny nasjonal digitaliseringsstrategi og utlysningen av 1 mrd. kr til forskning på kunstig intelligens og digital teknologi de neste fem årene. Digitalisering er jo ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel for å oppnå viktige samfunns mål.

Mens vi legger hodene i bløt for å bli enige om hvordan vi best skal regulere kunstig intelligens, er arbeidet

med å regulere plattformmakt og sosiale medier allerede godt i gang. Her er vi nødt til å jobbe sammen med EU.

Grunnen til at vi må jobbe sammen med andre land i Europa, er at plattformene er så store, og at de er multinasjonale. Vi må gjøre det både når det gjelder rettferdig skattlegging og personvern, og når det gjelder beskyttelse av ytringsfriheten og pressefriheten. Vi må også arbeide sammen med andre land for å få på plass effektiv beskyttelse av sårbare grupper mot hat, trusler og trakassering, beskyttelse av barn mot skadelig innhold og beskyttelse av forbrukerne mot svindel.

Jeg vil nevne noen av de viktige EU-reguleringene som kommer til å gi helt nye spilleregler for de store teknologiplattformene. På dette området kom ytringsfrihetskommisjonen med flere konkrete forslag. Den anbefalte bl.a. myndighetene å prioritere arbeidet med å innlemme forordningen om digitale tjenester, DSA, i norsk lov, sørge for effektivt og koordinert tilsyn av plattformselskapene og bidra til et nordisk samarbeid for større demokratisk kontroll av disse selskapene.

Her er oppfølgingen allerede i gang. Digital Services Act, heretter omtalt som DSA, pålegger de aller største plattformselskapene et tydeligere ansvar for måten tjenestene deres påvirker brukerne og samfunnet på. De må virkelig ta tak for effektivt å hindre spredning av ulovlig innhold, som f.eks. ulovlige hatefulle ytringer. Videre må plattformene gjøre rede for hvilken risiko som oppstår for samfunnet gjennom måten tjenestene deres er bygd opp og virker på. Til slutt blir de pålagt å iverksette tiltak for å begrense denne risikoen. Dersom selskapene ikke etterlever regelverket, risikerer de sanksjoner i form av bøter på inntil 6 pst. av global årlig omsetning. Det er viktig å merke seg at disse oppgavene ikke kan løses ved å innføre forhåndssensur og full filtrering av alt innhold som formidles via gigantplattformene. Reguleringen skal balansere beskyttelse for barn, unge og sårbare grupper med prinsippene om ytringsfrihet, informasjonsfrihet og pressefrihet.

DSA skal innlemmes i EØS-avtalen, og rettsakten er for tiden til vurdering i EFTA-landene. Det som er sikkert, og som ytringsfrihetskommisjonen også påpeker, er at tilsynet med DSA kommer til å bli helt avgjørende både i Norge og i EU.

EUs mediefrihetsforordning, EMFA, kommer til å bli en annen viktig brikke. Formålet med forordningen som nå behandles av EU-institusjonene, er bl.a. å sikre mediemangfold og mediernes uavhengighet. Det ligger an til at EMFA bl.a. vil inneholde krav til hvordan veldig store internettbaserte plattformer skal håndtere innhold som publiseres av redaktørstyrte nyhets- og aktualitetsmedier, bl.a. ved at plattformene skal varsle før redaksjonelt innhold fjernes.

Mens vi fortsetter arbeidet med EUs forordninger om digitale tjenester og markeder og forslaget til mediefrihetsforordning, handler vi nasjonalt. Før sommeren holdt min forgjenger et nytt møte mellom representanter for redaktørstyrte medier og plattformsselskapene. Målet var å etablere direkte dialog mellom disse aktørene, slik at de sammen kan finne fram til gode løsninger som ikke hindrer mediene i å nå ut til sitt publikum. I forkant av møtet hadde norske medier overbrakt et samlet forslag til prinsipper de mener bør gjelde mellom mediene og plattformene. På møtet underbygde og begrunnet mediene sine krav. De viste bl.a. eksempler på hvordan plattformenes moderering av medieinnhold har en nedkjølende effekt i redaksjonene. Videre viste de hvordan plattformenes atferd virker inn på redaktørstyrt innhold. Det ble gitt en rekke eksempler på hvordan medienes egne nyhetssaker stoppes med henvisning til det mediene hevder er uforståelige regler. De redaktørstyrte mediene formidlet at de opplever det som vanskelig å komme i kontakt med plattformsselskapene for å få gode forklaringer.

Jeg kommer til å følge opp dette arbeidet og ønsker også at dialogen skal handle om hvordan befolkningens motstandskraft mot desinformasjon kan styrkes. Dette vil jeg komme nærmere tilbake til litt senere i min redegjørelse.

En av ytringsfrihetskommisjonens anbefalinger er at myndighetene bør bidra til nordisk samarbeid for større demokratisk kontroll av plattformsselskapene. Her vil jeg vise til Nordisk ministerråds tenketank om teknologi og demokrati, som la fram sine anbefalinger i april.

Tenketanken presenterte elleve anbefalinger, der en overordnet ambisjon er å samordne nordiske initiativer på tek-området. For Norge er det viktig å prioritere tiltak som bidrar til digital trygghet for barn og unge, bl.a. gjennom å samle kunnskap og vurdere virkningene av sosiale medier på trivsel, helse og demokrati. Det er nødvendig med et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid for å skaffe riktig informasjon, møte utfordringer effektivt og bygge opp under mulighetene det digitale gir barn og unge. Derfor har regjeringen satt i gang et arbeid med en stortingsmelding om trygg digital oppvekst.

Det sies gjerne at løgnen reiser raskere enn sannheten. Derfor kan vi kanskje aldri helt regulere bort det potensialet nye teknologier bærer i seg til å spre hat, usannheter og usunn påvirkning. Ytringsfriheten krever også at vi noen ganger må tåle ytringer som ligger langt utenfor den enkeltes komfortsone.

I dette bildet er to ting minst like viktige som å regulere teknologiplattformene. Det ene er å sørge for at folk er mest mulig motstandsdyktige mot desinformasjon og påvirkning. Det andre er å sørge for at vi fortsatt har

medier av meget høy kvalitet som brukes av mange og har høy troverdighet og tillit.

Derfor er jeg glad for at regjeringen har gitt meg ansvaret for å koordinere arbeidet med å styrke motstandskraften mot desinformasjon i befolkningen. Jeg vurderer nå hvordan vi skal følge opp dette ansvaret, som er knyttet til det sivile samfunnets motstandskraft.

Vi lever i svært urolige tider. Sterke krefter forsøker å så tvil om grunnleggende fakta. De ønsker å svekke tilliten til demokratiske institusjoner og myndigheter. Påvirkningskampanjer, desinformasjon og falske nyheter gir situasjonen en ny dimensjon.

Som ytringsfrihetskommisjonen påpeker, er ikke bekymringen for spredning av usann informasjon ny, men teknologien har gjort det enklere enn før å spre propaganda, løgn og feilinformasjon til et veldig stort publikum.

For at demokratiet skal fungere, er uavhengige redaktørstyrte medier avgjørende. Befolkningen er avhengig av tilgang til pålitelig informasjon. Mediene må være i stand til å bekrefte eller avkrefte den informasjonen som i dag reiser verden rundt på sekunder. Samtidig trenger vi en kritisk presse som kan stille myndighetene og oss politikere til ansvar.

Som ytringsfrihetskommisjonen viser til, er den tilføyte befolkningen har til de etablerte, redaktørstyrte mediene avgjørende for hvordan vi vurderer informasjonen vi mottar. Det er viktig at vi har fellesarenaer og et mangfold av redaktørstyrte medier som er til å stole på, og som befolkningen stoler på. Jo flere som forholder seg til redaksjonelle, kvalitetssikrede medier, desto mindre gjennomslagskraft har desinformasjon og falske nyheter.

Betalingsviljen for nyheter påvirker også tilgangen til informasjon og en felles virkelighetsforståelse. Det er generelt høy betalingsvilje for nyheter i Norge. Mediebedriftenes Landsforenings undersøkelse fra 2022 viser at 68 pst. av nordmenn over 18 år har tilgang til minst ett avisabonnement i husstanden. Samtidig kan, ifølge Medietilsynet, viljen og evnen til å betale for nyheter variere i ulike grupper, basert på alder, kjønn, utdanning og økonomi. I dette perspektivet er NRK som allmennkringkaster viktig for å sikre hele befolkningen tilgang til informasjon.

Ytringsfrihetskommisjonen mener at Norge relativt sett er godt rustet til å håndtere desinformasjon og konspirasjonsteorier. Dette begrunnes bl.a. med at vi er et lite språksamfunn med et sterkt mediemangfold, at en høy andel av befolkningen bruker redaksjonelle medier, at den kritiske medieforståelsen er på et høyt nivå, og at befolkningen har høy tillit til mediene. Som en del av Mediemangfoldsregnskapet undersøker Medietilsynet mediebruksmangfoldet. Den siste rapporten fra 2023 vi-

ser at de redaktørstyrte journalistiske mediene i Norge har stabilt høy tillit, mens befolkningen har langt lavere tillit til nyheter i sosiale medier.

For å bevare et sterkt demokrati må vi jobbe for å unngå skadelig polarisering, feilinformasjon og desinformasjon. Ytringsfrihetskommisjonen anbefaler å styrke kritisk tenkning, digital kildekritikk og motstandskraft mot desinformasjon, bl.a. gjennom å sikre en kraftfull mediepolitikk og arbeidet med faktasjekk i skolene. Jeg vil jobbe for å styrke befolkningens kritiske medieforståelse og digitale motstandskraft, slik at vi blir bedre rustet til å stå imot uønsket påvirkning, ta informerte valg og bruke mediene på en aktiv måte. Her spiller Medietilsynet en viktig rolle gjennom kartlegging av befolkningens kritiske medieforståelse og arbeidet med å utvikle aktive mediebrukere som tar informerte valg.

Den reviderte, frivillige europeiske bransjenormen mot desinformasjon ble vedtatt i juni 2022 og signert av en rekke selskaper, bl.a. TikTok, Meta, Google, Microsoft og X. Plattformene forplikter seg bl.a. til å gjøre spredning av desinformasjon mindre økonomisk lønnsomt, sikre større åpenhet om politisk reklame, styrke samarbeidet med faktasjekkere og gi bedre tilgang til data for forskere.

Kultur- og likestillingsdepartementet har gitt Medietilsynet i oppdrag å gjennomgå plattformsselskaperes rapportering om hvordan de arbeider mot desinformasjon. Medietilsynets ferske rapport viser at de fleste tilbyderne tar arbeidet mot desinformasjon på alvor, og etterlever bransjenormen i større grad enn før. Utviklingen av kunstig skapt tekst, bilde og lyd har ført til at de fleste tilbyderne har innført tiltak for å dempe risikoen for desinformasjon.

Medietilsynet finner likevel at kvaliteten på plattformenes rapportering varierer kraftig. Det gjelder bl.a. hvordan selskapene rapporterer om tiltak for å forhindre algoritmisk og annonsefinansiert forsterkning av desinformasjon, om tiltak mot falske kontoer og kunstig skapt innhold og om forskertilgang og samarbeid med faktasjekkere. Flere av plattformene har heller ikke inkludert tall for EFTA-landene, Norge, Island og Liechtenstein, slik bransjenormen krever. Første skritt må være å forbedre rapporteringen. Det er avgjørende for å forstå utfordringene vi står overfor, og hvordan vi kan jobbe videre.

Det er viktig at plattformene tar sitt ansvar for å jobbe mot desinformasjon på alvor. Samtidig understreker Medietilsynet at det er en risiko for at bransjenormen legger føringer som kan resultere i at plattformene fjerner for mye innhold. De fleste ytringer som kategoriseres som feil- eller desinformasjon, er lovlige ytringer i Norge. Den norske grunnloven slår fast en svært høy terskel for forhåndssensur. Tiltak mot desinformasjon må derfor balanseres opp mot ytringsfriheten.

Departementet mener det er viktig at framtidige rapporter blir vurdert av Medietilsynet, og at det kan være interessant å undersøke om det kan etableres et nordisk samarbeid om vurdering av rapporteringen. Framover vil forordningen om digitale tjenester bli et viktig og kraftig instrument i kampen mot spredning av desinformasjon.

Et solid mediemangfold av redaktørstyrte medier bidrar til å styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon. I sitt arbeid med å kartlegge det norske mediemangfoldet deler Medietilsynet mediemangfoldet inn i tre dimensjoner. Avsendermangfoldet handler om hvor mange og hva slags medier vi har i Norge, i tillegg til hvor de er lokalisert, hvem som eier dem, og mangfoldet blant journalistene og redaktørene som jobber i mediene. Bruksmangfoldet handler om hvilke mediebruksvaner vi har, og innholdsmangfoldet handler om hvilket innhold vi har tilgang til.

Ytringsfrihetskommisjonen anbefaler at myndighetene sikrer støtteordninger som tilrettelegger for et mangfold av medier. Kommisjonen anbefaler videre at mediene jobber bedre og bredere med mangfold. Dette handler både om å gjøre mediene og innholdet tilgjengelig for flere og om representasjon av ulike stemmer og perspektiver i redaksjonelle stillinger og lederstillinger, som kilder og bidragsytere i redaksjonelle spalter og som deltakere i medienes kommentarfelt.

I sin rapport om avsendermangfold fra 2022 viser Medietilsynet til at journalisters kjønn, bakgrunn og interesser kan påvirke utvalg av saksområder og journalistisk tilnærming. En ny undersøkelse fra Mediebedriftenes Landsforening viser at andelen ansatte kvinner i mediebransjen økte fra 43 pst. i 2021 til 44 pst. i 2023. Samtidig oppgir 23 pst. av mediebedriftene at de opplever at de har høy grad av flerkulturell kompetanse. Det er en økning på 10 prosentpoeng fra 2021.

Retriever presenterte under Arendalsuka en undersøkelse om andelen kvinnelige kilder i norske medier. Her har 600 000 uttalelser over fem år blitt analysert, og undersøkelsen viser at 34 pst. av uttalelsene er gitt av kvinner og 66 pst. av menn. I enkelte bransjer er kvinneandelen så lav som 23 pst.

Ytringsfrihetskommisjonen viser til at redaktørene har jobbet aktivt og målrettet for å få opp kvinneandelen i mediene, og at det bør settes i gang tilsvarende arbeid overfor andre grupper i samfunnet, som personer med funksjonsnedsettelse, ulike etnisiteter og ulike politiske standpunkt.

NRK har i en årrekke jobbet aktivt for å fremme økt mangfold i alle deler av selskapet. I 2022 etablerte NRK et nytt rammeverk for arbeidet med mangfold innenfor fire områder: flerkulturelt mangfold, funksjonsmangfold, kjønn og LHBT+ og språkmangfold. NRK har dess-

uten tre egne talentprogram for å utdanne og kvalifisere særlig kritisk kompetanse. Dette gjelder journalister med nynorskkompetanse, journalister med flerkulturell kompetanse og talenter som har samisk kultur- og språkforståelse.

Sammen med Mediebedriftenes Landsforening arrangerte jeg nylig seminaret «Mangfold i mediene», der flere medier fortalte om utfordringer og hvordan de har lyktes med mangfoldsarbeid. Som medieminister er jeg særdeles opptatt av armlengdes avstand og at mediene selv må styre sine virksomheter slik de ønsker. Jeg vil likevel stille meg bak ytringsfrihetskommisjonens oppfordring til redaktørstyrte medier om aktivt å jobbe for mangfold blant kilder, journalister og ledere, slik jeg mener man må gjøre i alle bransjer.

Et mangfold av medier som det vi har i Norge, er et umistelig gode. Ytringsfrihetskommisjonen anbefaler å sikre støtteordninger som tilrettelegger for et mangfold av medier og meningsmangfold.

Det er viktig at vi har redaktørstyrte medier som dekker demokratisk folkevalgte organer på alle nivåer, som gir velgerne informasjon om politiske alternativer og politikken som føres. I Norge har vi et sterkt mangfold av redaktørstyrte journalistiske medier, både nasjonalt og lokalt. I 2022 ble det gitt ut 242 aviser på 175 ulike steder i Norge. Vi har lokalradioer over hele landet. Vi har lokalaviser som er lim og lupe i sine lokalsamfunn. Vi har sterke nyhetsdrevne riksmidier og ikke minst svært solide allmennkringkastere. Det betyr også at vi har mye å ta vare på – og mye å forsvare. Mediestøtten er en viktig bidragsyter til dette.

Som Medietilsynet konkluderer med i sin rapport om avsendermangfold, har en bred sammensetning av medier og eiere betydning for å sikre mediemangfoldet. Konsolideringen i avismarkedet i Norge har økt de siste årene. Det kan være positivt for en liten avis å bli tilknyttet et større konsern, særlig for å kunne å ta del i den teknologiske utviklingen. Samtidig er det viktig å påse at økt eierkonsentrasjon ikke påvirker mediemangfoldet negativt.

Ytringsfrihetskommisjonen viser også til at mediestøtten bør sikre forutsigbare økonomiske rammer for mediernes virksomhet. Det bidrar vi til ved å fastsette fireårige økonomiske styringssignaler for den direkte mediestøtten og NRK. I tillegg til å styrke forutsigbarheten sikrer systemet en mer helhetlig tilnærming til mediepolitikken og bidrar til å styrke mediernes uavhengighet fra myndighetene. Hvert fjerde år skal regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av mediestøtten, bl.a. en gjennomgang av medieøkonomien og andre rammevilkår og tilskuddsordningenes treffsikkerhet. På bakgrunn av dette foreslås økonomiske fireårige styringssignaler og eventuelle behov for endringer i tilskuddsordninger.

I statsbudsjettet for 2023 la regjeringen fram fireårige styringssignaler, for perioden 2023–2026. Disse har vi fulgt opp i statsbudsjettet for 2024. Jeg har forståelse for at mediebransjen er bekymret for økonomien når flere piler peker nedover. Etter mange år med opplagsvekst så vi en nedgang i første halvår 2023. Bransjen bekymrer seg også for at en svekket privatøkonomi kan gi utslag i abonnementstallene, og at spesielt de lokale annonsemarkedene oppleves som tøffe. Flere mediekonsern har varslet at det skal gjennomføres store kutt. La meg gjøre det helt klart at jeg også deler bekymringen for hvordan dette vil påvirke bransjen og medietilbudet. Regjeringen vil følge utviklingen og er opptatt av å ha tett dialog med bransjen.

I rapporten «Mediemangfold i et brukersperspektiv» fra mars 2023 viser Medietilsynet til at Norge er i verdenstoppen når det gjelder tilgang til digital infrastruktur. Rapporten viser at de norske redaktørstyrte mediernes journalistikk fortsatt har en solid og viktig posisjon i befolkningen. Medietilsynet viser samtidig til at det på tross av et godt brukermangfold eksisterer noen demografiske og sosiale skiller i medie- og nyhetsbruken. Yngre, kvinner, de med lav utdanning og de med lav inntekt orienterer seg i noe mindre grad enn andre grupper mot norske redaktørstyrte medier. Det er først og fremst mediernes ansvar å sørge for at innholdet er relevant for og når ut til alle grupper i samfunnet. Jeg vet at mediene er dette ansvaret bevisst. Det så vi f.eks. i Fædrelandsvennens satsing på å nå ut til yngre lesere før valget, og i Amedia, som ga alle elever i grunnskolen og videregående skole gratis tilgang til sine aviser i forbindelse med valget.

Kansellering og scenenekt er også tema som har skapt mye debatt det siste året, til dels med høy temperatur og steile fronter. Noen tolker dette som utslag av en pågående kulturkrig mellom «woke»-bevegelsen og liberale verdier, andre tolker det som legitime oppgjør med en historie preget av rasisme og andre utdaterte holdninger. Andre igjen inntar en mellomposisjon. Et eksempel er debatten i etterkant av uttalelsene fra Nasjonalmuseet om Christian Krogh-maleriet «Leiv Eiriksson oppdager Amerika».

Men er en opphetet debatt en trussel mot ytringsfriheten, eller snarere et utslag av at den fungerer? Og er ideen om en «kulturkrig» mellom to polariserte fraksjoner et godt bilde på den norske offentligheten, eller har vi importert et konsept som springer ut av et samfunn med helt andre premisser?

Dette er også temaer som ytringsfrihetskommisjonen vurderte. Kommisjonen fant det ikke dokumentert at kampanjedrevne forsøk på kansellering eller scenenekt per i dag er en trussel mot en åpen norsk offentlighet. Kommisjonen fant heller ikke grunnlag for å si at Norge blir et stadig mer polarisert samfunn, selv om kommentarfeltene kan gi inntrykk av det.

Derimot viste ytringsfrihetskommissjonen til at påstander om at noen bør kanselleres, at en bok ikke bør gis ut eller et innlegg ikke komme på trykk, ofte skaper engasjerte debatter og sterke reaksjoner. Kommisjonen vurdering var at dette ikke behøver å være en trussel mot ytringsfriheten. Tvert imot kan det nettopp være et tegn på at ytringsrommet faktisk fungerer.

Dette er et viktig poeng. Det er ikke først og fremst områdene med heftig debatt vi trenger å bekymre oss for. Det er tingene vi ikke snakker om, og stemmene vi ikke hører, som bør bekymre oss.

Samtidig er dette ikke et enten-eller-spørsmål. De fleste vil være enige i at det bør være en eller annen grense, og at det i visse tilfeller vil være legitimt å stenge ute de mest ekstreme stemmene. For eksempel kan man ikke forvente at et bibliotek skal stille lokalene sine til rådighet for et nynazistisk arrangement. I praksis er vurderingene sjelden så enkle. Hva som framstår som uakseptabelt, vil avhenge av hvor man selv står. Det viktige vil derfor være, som ytringsfrihetskommissjonen sier, å ha en løpende samtale om hvor vidt ytringsrommet bør være, og hvordan ytringskulturen skal se ut.

Grunnpremisset må uansett være at offentligheten skal være romslig. Demokratiet er avhengig av et åpent ytringsrom med stor takhøyde, der flest mulig har tilgang på relevant informasjon, kan engasjere seg i de sakene de mener er viktige, og kan ytre seg når det er nødvendig.

Regjeringen la i juni fram Meld. St. 22 for 2022–2023, «Kunstnarkår», også omtalt som kunstnermeldingen. Meldingen er nå til behandling i Stortinget. I meldingen diskuteres flere overordnede problemstillinger på tvers av kunstfeltene, og én av disse er kunstens ytringsvilkår. Kunst er en viktig arena for meningsbrytning og kritisk tenkning, og betydningen av at kunsten er fri, og at kunstnerne har et trygt ytringsklima å virke i, understrekes.

Ytringsfrihetskommissjonen konkluderte med at det generelt står bra til med ytringsfriheten i Norge – også for kunstnerne. Kunstnermeldingen anerkjenner dette, men peker også på noen bekymringsfulle utviklingstrekk der det kan se ut til at flere kunstnere opplever at ytringsfriheten er svekket siden 2014. Eksemplene som oppgis, er høyere konfliktnivå i det offentlige ordskiftet, trusler og hatefulle ytringer på nettet og usannheter og rykter som blir delt i sosiale medier. Regjeringen mener det er grunn til å følge nøye med på utviklingen her. Dersom stadig flere kunstnere kjenner seg utrygge, kan det føre til kunstnerisk selvsensur. Om dette brer seg, kan det i sin tur svekke kunstens kritiske og utforskende rolle i samfunnet.

Ytringsfrihetskommissjonen tematiserte også ytringsrommet internt i kunstmiljøene og viste bl.a. til at flere av innspillene pekte på utfordringer med lav takhøyde og en svak kultur for uenighet. Kommisjonen konkluderte ikke

med at dette er et stort problem per i dag, men pekte på enkelte trekk ved kunstfeltet som gjør at dette framstår som en risiko. I høringsrunden etter at utredningen ble lagt fram, understreket flere aktører på kunstfeltet, bl.a. kunstnerorganisasjoner og Kulturrådet, at de ikke kjenner seg helt igjen i bildet som blir tegnet i utredningen, og at uenighetskulturen i kunst- og kulturfeltet er langt sterkere enn utredningen påstår.

Regjeringen mener at dersom kunstnerne vegrer seg for å ytre seg eller fortsette med å skape kunst som trigger kritikk, debatt og provokasjon, vil det være en uheldig utvikling, gitt den rollen kunsten har i å ivareta demokratiet og den offentlige samtalen. Generelt er kunstfeltet innrettet etter å utøve både kritikk, meningsbrytning og utfordrende uttrykk, både om samfunnsproblemer og om kunstnerisk kvalitet og verdi.

Kunstfeltet har alltid vært preget av brytninger mellom ulike stemmer og perspektiver, og det er en viktig del av kunstens samfunnsverdi. Kritikk av kunst, kunstnere og bruk av offentlige ressurser på kunst er en legitim del av samfunnsdebatten. Ytringsfrihetskommissjonen anbefaler at kunst- og kulturinstitusjonene bør jobbe for å øke bevisstheten innad i sektoren om verdien av debatt, kritikk og meningsmangfold. Denne anbefalingen er ikke regjeringen invitert til å ta stilling til, ettersom den retter seg direkte mot kunstsektoren. Kunstnermeldingen understreker at man samtidig skal ha forståelse for at trykket som kan oppstå i sosiale medier og på andre digitale flater, kan oppleves både brutalt og uhåndterlig for enkeltkunstnere som ikke har en institusjon i ryggen. Også dette vektlegges av ytringsfrihetskommissjonen, som anbefaler kunst- og kulturinstitusjonene å veilede og støtte kunstnere som står i krevende ordskifter.

Kunst- og kulturuttrykk er ytringer, og teatre, kinoer, konsertscener, museer, gallerier, forlag, biblioteker, osv. er arenaer for formidling av ytringer, tanker, ideer og debatt. Kultursektoren er derfor en sentral del av ytringsfrihetens infrastruktur.

For å synliggjøre dette foreslo ytringsfrihetskommissjonen bl.a. å innarbeide det såkalte infrastrukturkravet i kulturlovens formålsbestemmelse, dvs. myndighetenes grunnlovfestede ansvar for å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. I tillegg foreslo kommissjonen å lovfeste prinsippet om armlengdes avstand. Departementet sendte i mars på høring et lovforslag som følger opp disse forslagene.

Departementet foreslo her bl.a. å forankre loven i det såkalte infrastrukturkravet i Grunnloven § 100. Rettslig sett er det egentlig ikke noe nytt i dette, men det vil være en viktig påminnelse om at kulturpolitikk ikke dreier seg om kakepynt og underholdning, men om viktig demokratisk infrastruktur.

I tillegg ble det foreslått en todelt lovfesting av armlengdeprinsippet på kultursektoren. Armlengde blir gjerne omtalt som en kulturpolitisk «grunnlov», men er likevel ikke lovfestet i dag. Prinsippet har sammenheng med at kunst- og kultursektoren er en sentral del av ytringsfrihetens infrastruktur. For å kunne fylle denne oppgaven må kunsten og kulturen produseres og formidles med uavhengighet fra de maktstrukturene den skal overvåke, kommentere og kritisere.

Lovforslagene har fått bred støtte, både i høringen av ytringsfrihetskommisjonens utredning og i høringen av departementets konkrete lovforslag. Departementet vurderer nå den videre oppfølgingen av lovforslaget.

Som jeg har nevnt, favner ytringsfrihetskommisjonens utredning svært bredt. Den inneholder et bredt spekter av anbefalinger på mange departementers saksområder. De temaene jeg har trukket fram i dag, er bare en liten del av den samlede innsatsen for å beskytte og styrke den åpne og opplyste offentlige samtalen.

Denne innsatsen vil både departementer, etater, privat næringsliv og sivilsamfunn bidra inn i, på ulike måter. Og det skjer allerede mye! Jeg kan nevne arbeidet med ny arkivlov eller ny forvaltningslov. Jeg kan nevne Kommunal- og distriktsdepartementets arbeid med en veileder om hat og trusler rettet mot kandidater og politikere. Jeg kan nevne Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med å styrke politiets kompetanse til å vurdere hatefulle ytringer, bl.a. gjennom den gjeldende handlingsplanen for politiets arbeid. Jeg kan nevne regjeringens handlingsplan for økt inkludering i et digitalt samfunn eller arbeidet med en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Jeg kan nevne det arbeidet LO og NHO nylig har satt i gang for å sikre en god ytringskultur i arbeidslivet, og jeg kan nevne Redaktørforeningens nye handlingsplan, som bl.a. skal bidra til transparens og åpenhet i mediene og styrke redaktørene i møte med den teknologiske utviklingen.

Vi lever i en tid der skarpe motsetninger, kriger og konflikter skaper betydelige utfordringer for ytringsfriheten i møte med nye kommunikasjonsteknologier. Da er det ekstra viktig å være på vakt mot dem som ønsker å begrense ytringsfriheten. Den vakten tar jeg.

Det pågår mye godt arbeid både i offentlig og privat sektor for å holde ved like den gode offentlige samtalen vårt demokrati er avhengig av. En helt sentral del av dette er arbeidet med å legge til rette for et mangfold av uavhengige redaktørstyrte medier med høy kvalitet og høy tillit, som blir brukt av flest mulig. I Norge er vi godt stilt i dag, men vi kan ikke ta det for gitt at det vil se slik ut om ett eller fem år. Vi trenger høy bevissthet og en løpende debatt om hvordan vi kan opprettholde og videreutvikle den offentlige samtalen. Jeg ser fram til den spennende og viktige debatten vi skal ha i denne salen om to dager.

Presidenten [10:48:18]: Presidenten vil foreslå at utgreiinga frå kultur- og likestillingsministeren om mediepolitikk og ytringsfriheit vert ført opp til behandling i eit seinare møte i Stortinget. – Det er vedteke.

Sak nr. 6 [10:48:28]

Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker i 2023

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:48:47]: For en uke siden deltok jeg i kronprinsparets offisielle besøk til Tyskland, Norges viktigste partner i Europa. Dette var et besøk som i tid falt sammen med en helt spesiell dag i tysk og europeisk historie, nemlig Berlinmurens fall. Da muren falt den 9. november 1989, åpnet det, praktisk talt, for samlingen av Europa. Den 9. november i år minnes vi dette sammen med borgermesteren i Berlin.

Vi minnes også krystallnatten på samme dato i 1938, en natt som innledet et av de mørkeste kapitlene i vårt kontinents historie. Det var en sterk opplevelse, men det var også en påminnelse om hvor mye Europa har endret seg siden murens fall – en påminnelse om hvordan dagens samhold og samarbeid i Europa var nesten utenkelig for bare en generasjon siden, og om hvor mye vi har å miste dersom vi ikke står sammen og hegner om det nære samarbeidet i Europa.

Norge er tett koblet til EU gjennom EØS, Schengen og de andre over 70 avtalene vi har inngått. Det er et samarbeid som har tjent oss godt i snart 30 år. Vårt forhold til EU er også i hovedsak preget av nettopp samarbeid og gjensidig tillit. Slik ønsker vi at det skal fortsette, men for å få til det må vi hele tiden forvalte vårt forhold til EU godt.

EU-samarbeidet har utviklet seg raskt de siste årene, gjennom store kriser og utfordringer som klimakrise, pandemi og krigen i Europa. Når EU utvikler sitt samarbeid, skjer det imidlertid i stor grad på områder utenfor rammene av EØS-samarbeidet som sådan.

Ofta er det i norsk interesse å knytte seg til nye EU-initiativer også utenfor de formelle rammene som følger av EØS-avtalen. Eksempler kan være innen helse, satellittsamarbeid og en rekke andre områder.

Samtidig opplever vi at EU setter klarere grenser for land utenfor unionen. Dette er bl.a. en konsekvens av prosessene knyttet til brexit. Det gjør at det er blitt vanskeligere å få aksept for tilpasninger som er skreddersydd for norske behov.

For å styrke vår posisjon i forhandlinger med EU på viktige felt arbeider derfor regjeringen nå aktivt med å redusere det såkalte EØS-etterslepet.

– Deltakelse i det indre markedet i EØS bygger på et ensartet regelverk med like rettigheter og plikter. En

reduksjon av etterslepet er derfor viktig for et fortsatt velfungerende EØS-samarbeid.

- Det er viktig for norske bedrifters adgang til det indre marked og derfor for norske arbeidsplasser.
- Det sikrer tilgang på viktig arbeidskraft fra hele EØS-området til norsk næringsliv.
- Ikke minst: Et velfungerende EØS-samarbeid sikrer norske borgere retten til å studere, arbeide, etablere seg og oppholde seg fritt i 29 andre EØS-land.

Norge og EU har en felles interesse i å fremme grønn omstilling og energisikkerhet i Europa. Norge besitter mye erfaring, kompetanse og ressurser som etterspørres. Samtidig er Norge avhengig av bredere samarbeid for å nå våre egne klimamål og vår egen grønne industrielle utvikling.

I april signerte statsministeren og EU-kommisjonens president Grønn allianse. Grønn allianse er et politisk rammeverk som gir samarbeidet mellom Norge og EU et ekstra løft og en felles plattform.

Regjeringen er opptatt av at norsk industri og andre aktører skal sikres adgang og likebehandling i de nye grønne markedene som inngår i omstillingen av Europa. Vi jobber nå med å fylle Grønn allianse med konkret samarbeid og innhold. Vi vil styrke samarbeidet om mineraler og batterier. Neste steg blir å utarbeide veikart og arbeidsplaner på andre prioriterte områder under Grønn allianse.

Norge er en viktig energi- og industripartner og en stabil leverandør av olje og gass. Dette bidrar til energisikkerhet i Europa. Samtidig er vi opptatt av å sikre en forsvarlig og rettferdig omstilling, ivareta legitime hensyn i industri og befolkning og verne om natur og miljø.

Vi ønsker å oppfylle våre klimamål i samarbeid med EU. EUs Klar for 55-pakke innfører regelverk som skal sikre at EU når sitt lovpålagte mål om 55 pst. kutt i klimagassutslippene innen 2030. De nærmeste månedene vil EU starte diskusjonene om klimamålene for 2040, som skal vise veien mot klimanøytralitet i 2050.

Tempoet er svært høyt i EUs arbeid med forsterket regelverk for utslippskutt, grønn omstilling og grønn vekst. Arbeidet er nå på vei over i en gjennomføringsfase.

Fra nyttår inkluderes utslipp fra skipsfart i EUs klimavotesystem, ETS. Vi står nå i en dugnad for å sørge for at det forsterkede klimavotereguleringen vil gjelde i Norge, og i hele EØS-området, fra dag én – altså 1. januar 2024. Dette vil gi like konkurransevilkår, spare oss for kostbare overgangsordninger og åpne for ny grønn industriutvikling.

2030 kommer raskt. Vi kutter likevel aldri svinger når vi vurderer om, eventuelt hvordan, vi slutter oss til EU-regelverk – verken på dette eller andre områder.

Det er generelt god framdrift i samarbeidet om grønn omstilling i Europa, også på områder av stor be-

tydning for Norge, som lavkarbonløsninger, f.eks. karbonfangst og -lagring, hydrogen og ammoniakk, grønn skipsfart, vindkraft til havs og strategiske råmaterialer. En videreutvikling av dette samarbeidet er viktig for å lykkes i det grønne skiftet, for å nå klimamålene, for å sikre verdiskapingen og for å nå opp i den globale konkurransen.

Regjeringens veikart 2.0 for et grønt industriløft har mange fellestrekk med EUs prioriteringer. Prioriterte næringer er langt på vei de samme, som sol, batterier, hydrogen, karbonfangst og -lagring og vindkraft til havs. Vi deler ambisjonen om å forbedre investeringsklimaet for europeisk industri for det grønne skiftet, og samtidig støtte et stabilt og regelverksbasert handelssystem.

Norge har styrket samarbeidet med flere land på områdene energi, industri, klima/miljø, transport, maritim forskning og innovasjon. Vi har tro på at de bilaterale samarbeidene regjeringen har tatt initiativ til, vil være viktige instrumenter for å fremme den grønne omstillingen, både i Norge og hos våre nære partnere.

Rettsaktene i ren energi-pakken står sentralt for å nå EUs energi- og klimamål for 2030. Vi støtter EUs ambisjon om å utvikle en ren og konkurransedyktig energisektor til lavest mulig kostnad. Norge har allerede ambisiøse mål for, og en høy andel av, fornybar energi. I våre vurderinger av regelverket EU har vedtatt, vil virkningene for norsk energisektor stå sentralt. Vi må ivareta konstitusjonelle hensyn og fullt ut sikre norske interesser på feltet. Det er for tidlig å si når ren energi-pakken vil bli lagt fram for Stortinget.

USAs såkalte Inflation Reduction Act – IRA – har bidratt til at takten i amerikanske klimainvesteringer har tatt seg kraftig opp. Det er positivt. Det er bra for atmosfæren og bra for klodens klima. Vi trenger et ambisiøst og framoverlent USA i klimakampen. IRA gir også markeds- og investeringsmuligheter for norske bedrifter.

Samtidig er det også utfordringer i og med at IRA er utformet på en slik måte at norske bedrifters tilgang til noen verdikjeder kan være begrenset. Vi har jobbet systematisk for å skape forståelse for norske bidrag i europeiske og transatlantiske verdikjeder av betydning for det grønne skiftet, og for at norske bedrifter får like vilkår i det indre markedet. Der er vi ennå ikke i mål, men vi merker at innsatsen virker.

Pandemien viste at vi er sårbare når en helsekrise fører til at globale markeder faller sammen. Vi klarte ikke å skaffe viktige vaksiner hver for oss. Det opplevde også de fleste andre land i Europa. EU valgte derfor å opptre samlet for å anskaffe vaksiner. EØS-avtalen gjør Norge til del av et felles europeisk regelverk for legemidler. Det var en helt nødvendig forutsetning for å få delta i EUs vaksinesamarbeid og for å sikre fri bevegelighet for verneutstyr og vesentlige forsyninger til norske sykehus.

Det var likevel ingen selvfølge at vi skulle få delta i EUs felles vaksineinnkjøp. Pandemien viste hvor sårbart Norge er alene. For å gjøre oss bedre rustet til å møte framtidige kriser arbeider regjeringen for deltakelse i et styrket helseberedskapssamarbeid med Europa. Gjennom dette vil vi stå tryggere når neste pandemi måtte inntreffe.

I ettertid har EU tatt initiativ til å styrke sin helseberedskap. EU bygger nå opp et apparat for å kunne møte en ny helsekrise, som man regner med vil komme. I tråd med koronakommisjonens anbefalinger ønsker regjeringen at Norge skal kunne delta i EUs styrkede helseberedskapssamarbeid. Det samarbeidet går ut over rammene for EØS-avtalen, og norsk deltakelse krever derfor en separat avtale med EU.

Vi har en god, uformell dialog med EU om en slik avtale. Vi ønsker nå å starte formelle forhandlinger, og regjeringen arbeider aktivt for å få framdrift i denne prosessen.

Siden 1986 har Norge gitt en torskekvote til fartøy fra EU-land i fiskevernesonen ved Svalbard. Kvoten har vært basert på fisket i området før sonen ble etablert. Etter at Storbritannia gikk ut av EU, ble det britiske fisket trukket fra beregningsgrunnlaget. Dette førte til reaksjoner fra EU.

I april 2022 oppnådde Norge og EU en forståelse. Den innebar at EU-fartøy fikk en høyere kvote i 2022 enn i 2021. For at den skulle videreføres i år, var betingelsen at EU fastsatte egne reguleringer for fiske i internasjonalt farvann. Norge har tilsvarende reguleringer for norske fartøy for å sikre et bærekraftig fiske.

Dessverre har EU bare delvis gjennomført sin del av forståelsen. Derfor fikk EU-fartøy reduserte kvoter da Norge fastsatte den endelige kvoten for 2023.

Forhandlinger med EU om en ny periode med EØS-midler startet opp i fjor. Norge, Island og Liechtenstein skal bli enige med EU om bidragets størrelse, innretning og prioriteringer. Forhandlingene er krevende.

Fra norsk side legger vi vekt på at EØS-midlene skal bidra til økonomisk og sosial utjevning. Samtidig er det viktig at midlene fremmer og beskytter felles kjerneverdier som rettsstat og demokrati.

Beløpets størrelse er naturligvis et hovedtema i forhandlingene. Totalt bidrar vi i inneværende periode med 2,8 mrd. euro. EU ønsker en økning av beløpet.

Vårt utgangspunkt er at bidragets størrelse skal være rimelig i forhold til

1. behovet for utjevning
2. EUs egen samhørighetsinnsats
3. utjevningen som allerede har funnet sted

Det er også viktig for Norge å ha gode kontrollmekanismer for bruken av midlene.

Når det gjelder valg av sektorer og innsatsområder, legger Norge vekt på felles europeisk målutvikling av bilaterale forhold samt nasjonale målsettinger i mottakerlandene.

Europas grønne giv og styrking av demokrati, grunnleggende rettigheter og sivil samfunn står fortsatt sentralt. Mottakerlandene vil være de samme 15 landene som i dag er berettiget til EØS-midler.

Parallelt forhandler Norge og Island med EU om å forbedre handelsregimet for sjømat. Forbedret markedstilgang til EU er en forutsetning for en ny avtale om EØS-midler.

Norge er EUs største leverandør av sjømat. EUs forbrukere ønsker trygg og sunn norsk fisk. Samtidig bidrar norsk sjømat til betydelig økonomisk aktivitet og sysselsetting i EU.

Norsk sjømatproduksjon gir både forsyningsikkerhet, mer autonomi og robusthet i Europa. Det er derfor et paradoks at norsk sjømat møter et mer komplekst tollregime i EU enn andre frihandelspartnere.

Det har lenge pågått diskusjoner i EU om hvordan en kan reformere samarbeidet om asyl og migrasjon. Kommisjonen har foreslått en regelverkspakke, den såkalte asyl- og migrasjonspakten. Medlemsstatene ble i oktober enige om hovedelementene i pakten. Det er i seg selv en milepæl i disse diskusjonene, som er svært krevende. Forhandlinger pågår nå med Europaparlamentet, som også må gi sin tilslutning.

Norge vil være omfattet av de delene av regelverket som enten faller inn under vår Schengen-avtale eller Dublin-avtalen. Jeg vil måtte komme tilbake med en vurdering av konsekvensene for Norge når regelverket er ferdig forhandlet i EU.

Alle parter er tjent med at Europa har et godt samarbeid om kontroll på yttergrensene, og at det er solidaritet landene imellom.

Rettsstaten og demokratiet fortsetter å være under press i noen europeiske land, men det er også viktige positive tegn. Valget i Polen gir håp om demokratisk utvikling etter mange år med systematisk nedbygging av rettsstaten i landet. Vi kan også forvente at en ny polsk regjering vil ha et betydelig mer positivt forhold til EU og det europeiske samarbeidet. Det er også god grunn til å anta at en ny polsk regjering vil fortsette Polens betydelige støtte til Ukraina.

Samtidig fortsetter den negative utviklingen vi har sett lenge i Ungarn, og det nylige regjeringsskiftet i Slovakia er også noe vi kommer til å følge nøye med på.

Kunstig intelligens vil gi store muligheter – for enkeltmennesker, for næringslivet og for offentlig sektor. Vi må legge til rette for innovasjon og utvikling. Samtidig må vi sørge for trygge rammer, etisk bruk og etterle-

velse av menneskerettighetene og demokratiske prinsipper

Vi trenger god regulering av kunstig intelligens. Derfor har vi gitt innspill til, og følger nøye med på, EUs arbeid med en forordning om kunstig intelligens. Den kan også bli gjeldende for Norge gjennom EØS-avtalen.

Forhandlingene pågår ennå i EU. Det ser ut til å bli et godt regelverk som samsvarer godt med regjeringens prioriteringer. Forslaget er ment å fremme innovasjon samtidig som regelverket skal bidra til ansvarlig utvikling og bruk av kunstig intelligens.

Forslaget bygger på at jo høyere risiko et kunstig intelligens-system utgjør for samfunnet og enkeltpersoner, som risiko knyttet til helse, sikkerhet og grunnleggende rettigheter, desto strengere regler skal også gjelde.

Regelverket vil gi bestemmelser om omsetning og bruk av systemer med kunstig intelligens. Videre reguleres nasjonal markedsovervåkning, tilsyn og sanksjoner. Det foreslås også et eget kunstig intelligens-organ i EU som skal ha koordinerende og rådgivende oppgaver.

Vi bør huske at Europa på mange måter er en «øy» mellom på den ene siden USA og på den andre siden Kina i dette spørsmålet. Det er viktig at Europa følger sitt spor. For eksempel er personvern hensyn atskillig sterkere ivaretatt i EU enn i både USA og Kina.

EU arbeider for å vedta forordningen i løpet av de nærmeste månedene. Vi er godt i gang med å forberede innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk lov.

Russlands angrepskrig mot Ukraina truer hele Europas sikkerhet. For å forsvare oss må vi stå sammen. Europa må bruke de samarbeidsverktøyene vi har, på en effektiv måte, og vi må finne nye redskaper når det trengs.

Det europeiske politiske fellesskapet, EPC, er et eksempel på sistnevnte. EPC samler stats- og regjeringssjefer fra hele Europa. To land er ikke invitert: Russland og Belarus. Dette nye formatet er et sterkt symbol på europeisk samhold i møte med russisk aggresjon og felles utfordringer.

EPC møttes for første gang i fjor, i Praha. Statsminister Støre deltok 5. oktober på det tredje møtet, som fant sted i Granada i Spania. For Norge føyer vår deltakelse i EPC seg inn i den grunnleggende linjen for europapolitikken og vår innsats for Ukraina: samarbeid og dialog i de kanalene vi har tilgjengelig, nye så vel som gamle.

Vår tilslutning til EUs sanksjoner mot Russland og Belarus er et viktig bidrag til europeisk samhold. Sanksjonene har bidratt til å svekke russisk økonomi. Samtidig ser vi stadig oftere at operatører i tredjeland bidrar til omgåelse av sanksjoner.

EUs 11. sanksjonspakke, som Norge har sluttet seg til, skal styrke eksisterende sanksjoner og slå ned på om-

gåelse. Det skal først og fremst skje gjennom å intensivere samarbeidet med tredjeland og yte teknisk bistand.

Om det ikke fører fram, åpner sanksjonspakken for at EU kan vedta forholdsmessige og målrettede tiltak for å frata Russland ressursene som gjør det mulig å fortsette angrepskrigen mot Ukraina. Dersom det blir aktuelt, vil vi fra norsk side vurdere de oppjusterte sanksjonene før vi eventuelt slutter oss til.

Et viktig element i reaksjonene mot Russlands angrepskrig er hvordan vi håndterer russiske borgere som ønsker å reise inn til Schengen-området. Vi er i nær dialog med våre naboer og allierte om dette. Det er viktig for oss å følge en mest mulig koordinert linje.

Norsk praksis avviker i liten grad fra praksis i andre land i Schengen med landegrense mot Russland. Norge har hatt, og fortsetter å ha, en svært restriktiv praksis for visum til russiske borgere. Norge utstedte i underkant av 3 000 visum til russiske borgere i 2022, og i 2023 vil antallet bli betydelig lavere.

Ytterligere innstramminger av norsk praksis vurderes fortløpende. Fra september i fjor til september i år lå antallet russiske borgere som reiser inn over Storskog, stabilt, med et gjennomsnitt på ca. 3 100 innreiser per måned.

Norge har i likhet med Finland, Baltikum og andre EU-land som grenser til Russland, innført forbud mot midlertidig innførsel av russiskregistrerte biler. Etter at kjøretøyforbudet ble innført 3. oktober, har antallet innreiser over Storskog gått betydelig ned.

God samordning av den europeiske innsatsen for Ukraina er viktig for å kunne utnytte ressursene best mulig. Vår deltakelse i EUs sivile beredskapsmekanisme, som heter UCPM, gir oss mulighet til å donere materiell raskt og kostnadseffektivt. Gjennom denne ordningen bidrar vi også til å evakuere pasienter fra Ukraina.

Norge tar også sikte på å støtte EUs innsats for å bistå ukrainsk politi og påtalemyndighet, EU Advisory Mission, med norsk personell.

Norge har siden Russlands invasjon bidratt til å sikre gass- og strømforsyningen i Ukraina. Vi har gitt 3,5 mrd. kr gjennom Den europeiske banken for gjenoppbygging og utvikling, EBRD.

EBRD er en sentral partner i Nansen-programmet, særlig innen energisektoren. EBRD har i en årrekke samarbeidet med de statlige ukrainske energiselskapene og bidratt til arbeidet med reformer og tiltak mot korrupsjon. Siden Russlands angrep har disse energiselskapene også blitt hjulpet gjennom finansieringspakker, inkludert til gasskjøp og reparasjon av ødelagt infrastruktur.

Dette europeiske samarbeidet er viktig for den økonomiske og materielle støtten til Ukrainas forsvarskamp mot Russland. Europeisk forsvarsindustrielt samarbeid vil også være avgjørende for å styrke vår egen forsvarskapasitet i årene som kommer.

Vi har støttet EUs militære treningsmisjon for Ukraina med et bidrag på 150 mill. kr, og med militære instruktører på plass i både Polen og Tyskland. Vi trapper opp vårt instruktørbidrag i 2023 og vil videreføre dette høye nivået også i 2024.

Norge har også bidratt med 250 mill. kr i støtte til ammunisjonsinnkjøp for Leopard 2-stridsvogner gjennom EUs militære materiellstøtteordning European Peace Facility.

Nettopp ammunisjon står sentralt i Norges bidrag. Ammunisjonsproduksjonen i Europa må trappes betydelig opp. Det er nødvendig for å kunne forsyne Ukraina og for å sikre våre egne behov. Det er derfor helt nødvendig at det raskt investeres for å utvide produksjonskapasiteten.

Norsk våpenindustri er en tung aktør i dette bildet, med en betydelig andel av Europas samlede produksjon. Regjeringen har allerede gitt et viktig bidrag gjennom to store ammunisjonsordrer til norsk våpenindustri.

Vi styrker nå vårt bidrag ytterligere ved å delta i to nye EU-programmer. Det ene heter ASAP – som her betyr Act in Support of Ammunition Production, men som selvfølgelig også skal skje raskt, derav navnet – og gir omfattende økonomiske insentiver for norsk forsvarsindustri.

Det andre programmet heter EDIRPA, og det står for European Defence Industry Reinforcement through common Procurement Act. Det vil gi økonomiske fordeler når europeiske land anskaffer europeisk forsvarsmateriell sammen. Dette bidrar også til å styrke kapasiteten til å støtte Ukraina militært.

Disse to programmene kan på sikt bli viktige bidrag til en jevnere byrdefordeling i NATO, hvor europeiske allierte skal ta et større ansvar for sikkerheten i Europa. Både generalsekretær Stoltenberg og den amerikanske administrasjonen har understreket betydningen av dette.

Det er også viktig å merke seg at norsk deltakelse i disse to sikkerhetspolitiske programmene skjer gjennom EØS-avtalen. Det garanterer norsk industri like vilkår som aktører basert i EU-land.

Som regjeringen har understreket flere ganger, ønsker Norge også å delta i Secure Connectivity, EUs program for satellittbasert, sikker kommunikasjon. Programmet vil bl.a. utvikle kommunikasjonssystemer som kan brukes i krisehåndtering og for å styrke samfunnsikkerheten. Norsk deltakelse vil være viktig for det operative samarbeidet med EU, våre naboland og andre europeiske land på områder som er viktige for vår sikkerhet.

Deltakelsen vil også være viktig for norsk romindustri og norsk forsvarsindustri. Arbeidet med å få på plass

den nødvendige tilknytningsavtalen er i gang, og det gleder meg å kunne formidle at Kommisjonen uttrykker en positiv holdning til norsk deltakelse.

I kjølvannet av Russlands fullskala angrep på Ukraina har EU fått økt sikkerhetspolitisk betydning, også for Norge. Det skjer ikke på bekostning av, men i nært samarbeid med, NATO – NATO med hovedansvar for militær avskrekking og kollektivt forsvar, EU først og fremst med sitt bredere spekter av økonomiske og sivile virkemidler, men også våpenstøtte til Ukraina og forsvarsindustrielt samarbeid.

At EU og NATO samhandler og utfyller hverandre, styrker det transatlantiske samarbeidet, og det er i Norges interesse. Jeg mener likevel det er viktig å understreke at NATO og EU i stort trekker på de samme ressursene i Europa, og at det er viktig å unngå duplisering.

Regjeringen har ikke tatt endelig stilling til enkeltforslagene i forsvarskommisjonens rapport. Det er vårt medlemskap i NATO som er bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. EU skal ikke erstatte eller konkurrere med NATO når det gjelder avskrekking, trygghet og forsvar, men la meg samtidig understreke at vi allerede samarbeider godt med EU i disse spørsmålene. Regjeringen ser norsk og europeisk sikkerhet i sammenheng, og vi arbeider aktivt for å utvikle forsvarssamarbeidet med EU i tråd med norske interesser.

Rapportene fra forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen gir et bredt og godt kunnskapsgrunnlag for videre politikkutvikling når det gjelder sikkerhetspolitikk og samfunnsberedskap. NATO forblir avgjørende for norsk sikkerhetspolitikk og for vår kollektive sikkerhet og evne til avskrekking. Samtidig må vi erkjenne at EUs sikkerhetspolitiske betydning øker, også for Norge. Det er derfor viktig for regjeringen å videreføre den lange linjen i norsk utenrikspolitikk, nemlig å søke tett samarbeid med EU og andre europeiske og internasjonale samarbeidsaktører.

Norge har et i all hovedsak tett og godt samarbeid med de europeiske landene og med EU. Samtidig er det slik at flere nye EU-initiativer, hvor regjeringen har besluttet norsk deltakelse, faller utenfor EØS- og Schengen-avtalene. Basert på erfaringene fra brexit-prosessen, og i møtet med de betydelige utfordringene EU står overfor nå, opplever vi at unionen setter klarere grenser mellom hva det betyr å være utenfor og innenfor EU. Dette blir en utfordring også for Norge.

Det har vært norsk politikk gjennom skiftende regjeringer å ikke gjøre koblinger mellom urelaterte tema i vårt samarbeid med EU. Dette har tjent våre interesser godt, men vår tilnærming blir i økende grad utfordret fra EU-siden, som ser slike sammenhenger. Vi kan ikke lenge regne med gjennomslag innenfor en sektor uten at vi samtidig gir noe på en annen sektor. Derfor vil det

være i vår egen interesse å rydde opp og redusere antall uenigheter med EU.

Vi har hatt flere ulike EU-utredninger og europa-meldinger gjennom årene. Alle disse har konkludert med at vi må engasjere oss tidlig, og at vi må velge våre saker og ha gode argumenter dersom vi skal få gjennomslag for norske interesser i vårt samarbeid med EU. Dette blir mer og mer sant. Spørsmålet er om vi per i dag er gode nok på dette, eller om vi litt for ofte kommer for sent inn i prosesser uten å ha tydelig prioriterte saker, og med for lite gjennomarbeidede argumenter.

Vi må styrke den nasjonale samordningen overfor EU og i større grad være villige til å vurdere saker opp mot hverandre, nettopp for å få gjennomslag i de sakene som er aller viktigst for Norge. Dette er noe jeg og regjeringen vil legge stor vekt på i tiden som kommer. Det kan være krevende, men det vil være nødvendig for å sikre våre overordnede interesser i et Europa som altså blir stadig viktigere for Norge.

Presidenten [11:16:46]: Presidenten vil foreslå at utgreiinga frå utanriksministeren om viktige EU- og EØS-saker i 2023 vert ført opp til behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Sak nr. 7 [11:16:58]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2019 (Innst. 34 S (2023–2024))

Presidenten [11:17:16]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [11:17:21]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2022, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 30 S (2023–2024), jf. Meld. St. 21 (2022–2023))

Presidenten [11:17:34]: Etter ynske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:18:08] (ordfører for saken): Meldingen som regjeringen legger frem, redegjør for eksporten av våpen, ammunisjon og annet

militært materiell, relatert teknologi og tjenester for militære formål for norske bedrifter i 2022. Meldingen redegjør også for hvordan eksportkontrollregelverket og Utenriksdepartementets retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell praktiseres.

Slike meldinger er blitt fremlagt årlig siden 1996, med mål om at meldingen skal bidra til bedre kunnskap om eksportkontrollen. Meldingene har bidratt til å forsterke åpenheten rundt eksportkontrollen i Norge ved å redegjøre for regjeringens politikk på eksportkontrollområdet, eksportkontrollregelverket og retningslinjene for Utenriksdepartementets behandling av eksportsøknader samt for selve eksporten.

Forsvarsindustrien spiller en viktig rolle i å sikre både norsk og internasjonal tilgang til nødvendige varer og teknologi for territorielt forsvar og til å kunne gi global sikkerhet. Industrien er avhengig av å kunne eksportere og delta i internasjonalt utviklings- og produksjons-samarbeid.

Norsk forsvarsindustri er verdensledende innenfor enkelte teknologiområder. I meldingen understrekes det at regjeringens mål fortsatt er å sikre en levedyktig norsk forsvarsindustri som kan bidra til leveringssikkerhet for både Norges og allierte lands forsvar.

Jeg har lyst å legge til at forsvarsindustrien er en katalysator for norsk teknologiutvikling generelt sett. Det er viktig at man har med seg det når man prøver å lage restriksjoner for forsvarsindustrien og eksporten av komponenter til forsvarsmateriell. Dette må ses i et bredere perspektiv og kan ikke ses på isolert.

Meldingen vektlegger at regjeringen fortsatt vil legge til rette for at industrien har mest mulig tydelige og forutsigbare vilkår for sin eksportaktivitet. Samtidig må dette skje innenfor rammen av en restriktiv eksportkontroll. I 2022 ble det eksportert forsvarsmateriell og flerbbruksvarer til militær sluttbruk, teknologi og tjenester for ca. 8,9 mrd. kr. Det er en økning fra året før, og det er positivt. Medlemslandene i NATO samt Sverige, Finland og andre europeiske land mottok ca. 57 pst. av eksporten av A-materiell og 93 pst. av eksporten av B-materiell fra Norge.

Venstresiden kommer stadig med anklager om at Norge selger våpen til land hvor det er krig, eller hvor krig truer, som altså er imot eksportkontrollregelverket – eller til land de ikke liker. Sannheten er at norsk forsvarsindustri produserer komponenter til større internasjonale forsvarssystemer, og at det da er eksportregelverket i andre land som gjelder, og at det er de landene som har ansvar for hovedsystemet, som skal ha eksportkontrollen av dette. Det kan ikke være annerledes. Man kunne jo tenke seg den motsatte situasjonen, at f.eks. komponenter fra USA kom til Norge, og at vi skulle hatt

restriksjoner for dette. Det ville aldri fungere på den måten.

Velger man å innføre en sluttbrukererklæring, som venstresiden også er veldig opptatt av, vil norsk forsvarsindustri ikke kunne levere slike komponenter og vil da være utestengt fra det markedet som er helt nødvendig for å kunne opprettholde norsk produksjon. Med andre ord: Hvis vi ikke kan eksportere komponenter, kan vi ikke produsere kun for eget marked. Hvis man produserer tusen komponenter til et våpensystem og ikke får lov til å eksportere videre, så produserer man kanskje fire-fem som skal til det norske markedet. Det vil i seg selv være veldig kostbart, og da vil vi også velge den konkurrenten som blir erstattet av den norske bedriften som produserte disse komponentene i utgangspunktet. Det er en selvmotsigende argumentasjon. Jeg håper at venstresiden og andre kan legge bort dette meningsløse forslaget om sluttbrukererklæring, for da kan man like godt ha et vedtak om å nedlegge norsk forsvarsindustri. Det er selvfølgelig et greit utgangspunkt, men da må man vite hva man faktisk gjør.

Vi er nødt til spille etter de spillereglene som gjelder der ute. Man kan ikke forsvare teknologiutvikling, verken i Nammo, på Kongsberg eller i andre bedrifter i Norge, dersom man samtidig skal pålegge de restriksjonene. Det er et dobbeltspill, og vi har sett tendenser til det i denne salen. La oss være ærlige: Enten stoler man på at forsvarsindustrien gjør en god jobb for Norge, står for teknologiutvikling, skaper arbeidsplasser, skaper teknologi og gjør det vi alle er avhengige av i hverdagen vår – også SV og Rødt – eller så gjør man det ikke. Dette kommer ofte fra forsvarsindustrien, enten det gjelder data-teknologi eller annen teknologi, og sprer seg til helt andre bransjer, og vi får en vekselvirkning.

Derfor har vi også FFI, Forsvarets forskningsinstitutt, som ser på utviklingen av industri – teknologiutvikling som gjør at våpnene kan bli bedre, raskere og mer effektive. Det høres jo fryktelig ut i seg selv, men det er helt nødvendig. Samtidig er det forskningsprosjekter som både forsvarsindustrien og sivil industri samarbeider om. Derfor burde vi alle heie på forsvarsindustrien. Vi kan ikke se på dette som bomber og granater; vi må se på forsvarsindustrien som noe som skaper vekst i Norge, og som vi er helt avhengige av. Vi kan ikke leve av å klippe hverandres hår, heller ikke bare av å ta opp olje fra Nordsjøen, selv om teknologien for å ta opp olje fra Nordsjøen også delvis kommer fra forsvarsindustrien. Så vi burde heie på forsvarsindustrien. Eksporten øker, og det er positivt.

Nils-Ole Foshaug (A) [11:23:14]: «I Hurdalsplattformen har Arbeiderpartiet og Senterpartiet nedfelt en ambisjon om å bringe det internasjonale våpenkon-

troll- og nedrustningsarbeidet videre, etterse at forbudet mot klasevåpen og landminer overholdes, og ta nødvendige initiativ for å regulere utviklingen av selvstyrte våpensystemer.

I en stadig mer usikker verden er det viktig å prioritere dette arbeidet, men det finnes ikke enkle løsninger. Krigen i Ukraina har tross alt gjort internasjonalt samarbeid enda vanskeligere. Men selv om arbeidet er blitt vanskeligere, er ikke konsekvensen av det at vi bør velge det bort, snarere tvert imot. Dette er for viktig til å nedprioriteres. Men vi skal ikke ha noen illusjoner. Dette vil kreve langsiktig innsats og stø kurs.»

Dette var det jeg avsluttet med i et innlegg i debatten om eksport av forsvarsmateriell siste år. Arbeidet er fortsatt like relevant, men kanskje enda mer utfordrende i dag enn hva det var for et år siden.

For Arbeiderpartiet er det svært viktig at Norge har en egen forsvarsindustri. Norsk forsvarsindustri representerer økt forsvarsevne og kampkraft, er verdensledende innenfor enkelte teknologiområder og bidrar til å utvikle avansert teknologi som også benyttes i det sivile. Krigen i Ukraina har gjort det ettertrykkelig klart hvor viktig dette er. En levedyktig norsk forsvarsindustri vil bidra til leveringssikkerhet for både Norge og allierte lands forsvar. Eksport av forsvarsmateriell betyr også en rekke arbeidsplasser rundt om i landet. I flere kommuner og regioner har denne industrien hjørnesteinsbedrifter.

Gjennom industrien skapes store eksportinntekter for Norge, og i 2022 ble det eksportert forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær sluttbruk, teknologi og tjenester for ca. 8,9 mrd. kr. Norges deltakelse i Det europeiske forsvarsfondet, deltakelse i ASAP, Act in Support of Ammunition Production, og deltakelse i EDIRPA, European Defence Industry Reinforcement through Common Procurement Act, vil gi norsk forsvarsindustri muligheten til å styrkes ytterligere samtidig som leveringssikkerheten vil øke.

Forsvarsindustrien trenger forutsigbarhet. Utvikling og produksjon og markedsføring av forsvarsmateriell tar tid og forutsetter langsiktig planlegging fra industrien. Regjeringen har som målsetting at retningslinjene skal sikre at norske forsvarsbedrifter får mulighet til å eksportere innenfor forutsigbare og langsiktige rammer. Det gjennomføres en grundig vurdering av søknader om eksport av forsvarsmateriell, og retningslinjene baseres på Stortingets vedtak og presiseringer samt en konsolidert kriterieliste. Denne listen reflekterer relevante artikler fra FNs våpenhandelsavtale og EUs åtte kriterier for våpeneksport. På denne måten sikres mest mulig åpenhet og forutsigbarhet om vurderingene som blir gjort.

Eksport av forsvarsmateriell innebærer et stort ansvar. Norge har et av verdens strengeste regelverk for eksport av forsvarsmateriell. Det skal vi fortsatt ha, samtidig som vi også skal fortsette arbeidet for bedre internasjonalt regelverk. Melding om innsyn i eksport av forsvarsmateriell sikrer offentlig og parlamentarisk innsyn i praktiseringen av eksportkontrollregelverket, og den årlige meldingen om eksport av forsvarsmateriell og teknologi og tjenester for militære formål har vi hatt siden 1996. En slik åpenhet er en styrke for både industrien og forvaltningen og er viktig for tilliten i et demokratisk samfunn som Norge.

Kunnskapsdeling utvikler seg hele tiden. Det er i dag lett å formidle kunnskap digitalt, og flere land vi ikke har sikkerhetssamarbeid med, søker relevant kunnskap for egne militære systemer og kapasiteter fra norske teknologimiljøer. Dette er en utfordring som både PST og Etterretningstjenesten har omtalt. Når det gjelder «en økende bevissthet i universitets- og høyere utdanningssektoren om at utenlandske aktører på en fordekt måte forsøker å anskaffe sensitiv kunnskap», blir det tatt grep, og det er bra. Det arbeides med å innføre en særskilt lisensplikt når det gjelder kontroll med kunnskapsoverføring. Dette er riktig og viktig.

Russlands krig mot Ukraina har medført at næringslivet må forholde seg til sanksjoner og reguleringer av eksport i større grad enn tidligere. Betydningen av kontroll med eksport av strategiske og sensitive varer har økt kraftig. Opprettelsen av en ny etat i 2025 er derfor et viktig grep for å støtte norsk næringsliv og samtidig styrke arbeidet med gjennomføringen av sanksjoner og eksportkontroll.

Hårek Elvenes (H) [11:28:37]: Forsvarsindustrien og eksportkontrollen er en integrert del av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Våpensystemer utviklet og produsert av norsk forsvarsindustri er internasjonalt etterspurt og avgjørende for vår nasjonale og allierte forsvarsevne.

Norsk forsvarsindustri er ledende innenfor høyteknologiske spesialområder. Forsvarsindustrien bidrar til teknologiutvikling langt ut over den militære bruken og gir ringvirkninger utover det ganske land. Om lag 7 500 årsverk er tilknyttet norsk forsvarsindustri i om lag 200 virksomheter som omsetter for hele 23 mrd. kr.

Det norske eksportregelverket er strengt og tydelig, men gir samtidig nødvendig forutsigbarhet. Utenlandske kjøpere av norsk forsvarsmateriell er avhengige av den forutsigbarheten som leverandørens eksportlisens innebærer. Vårt hjemmemarked alene er for lite til å opprettholde en levedyktig norsk forsvarsindustri. Norsk forsvarsindustri er avhengig av eksport og deltakelse i internasjonalt utviklings- og produksjonssamarbeid.

Om lag 80 pst. av omsetningen i norsk forsvarsindustri kommer fra leveranser til kunder utenfor Norge. Kontrollen med eksport av forsvarsmateriell baserer seg på nasjonal politikk. Beslutninger om å tillate eksport av forsvarsmateriell er utelukkende gjenstand for nasjonale beslutninger. De årlige meldingene til Stortinget bidrar til offentlig og parlamentarisk innsyn i praktiseringen av eksportregelverket.

Det er svært viktig at sektoren for forskning og høyere utdanning nå etter hvert erkjenner at utenlandske aktører på en fordekt måte forsøker å anskaffe seg sensitiv kunnskap fra norske teknologimiljøer til militær bruk i strid med våre sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser. Sektoren har gjennom flere år ikke i tilstrekkelig grad erkjent denne utviklingen.

EOS-tjenestene har gjennom en årrekke advart mot norske forsknings- og utdanningsinstitusjoners praksis for samarbeid med forskere med opphav i autoritære regimer, og at svært alvorlige sikkerhetsbrudd gjentatte ganger har forekommet som følge av at disse advarslene ikke i tilstrekkelig grad er tatt på alvor.

Arbeidet med å stramme inn dette regelverket begynte under regjeringen Solberg, og dette arbeidet må gis høy prioritet i tiden framover. Lisensplikt for kontroll med kunnskapsoverføring av strategiske teknologier vil i betydelig grad kunne bidra til å hindre omgåelse av eksportregelverket og dermed hindre at autoritære regimer tilegner seg norsk teknologi til militær bruk.

Høyre støtter regjeringens forslag om å opprette en egen etat i Utenriksdepartementet knyttet til behandlingen av eksportkontrollregelverket. Dette er nødvendig sett i lys av at departementet har til behandling flere tusen saker knyttet til eksportregelverket, og at kompleksiteten i sakene øker. Etableringen av etaten vil bedre og øke kapasiteten til kontroll av eksporten av strategiske varer og teknologi fra Norge.

Tiden etter Russlands invasjon av Ukraina har gitt oss en brutal påminnelse om hva utenrikspolitikk egentlig handler om, nemlig å sikre Norges interesser i en verden som dessverre synes å bli farligere og farligere. Det understreker også viktigheten av å ha fleksibilitet i regelverket for å kunne utøve Norges utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser, noe vi har sett i forbindelse med donasjon av militært materiell til Ukraina.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Ola Borten Moe (Sp) [11:53:05]: Aller først: Det er en informativ og god melding vi har fått av regjeringen. Den gjør akkurat det som det er meningen at den skal gjøre, bl.a. å føre til ny og oppdatert kunnskap. Det har den i hvert fall gjort for min egen del.

Jeg har lyst å starte med den nye sikkerhetspolitiske situasjonen som vi alle kjenner til etter Russlands invasjon av Ukraina, og for så vidt også det veldig store skiftet som ble gjort i norsk våpeneksportpolitikk knyttet til at vi nå har donert store mengder forsvarsmateriell til Ukraina mer eller mindre løpende. Dette er helt riktig. Det er også uhyre viktig, og det demonstrerer at norsk politikk faktisk er ganske fleksibel når omstendighetene tilsier det.

En åpenbar konsekvens av dette er at det mange har omtalt som fredsdividenden, er borte – tiden med lave investeringer og lavt forbruk i forsvar og forsvarsindustri er i hvert fall i overskuelig framtid vanskelig å se for seg. Det har pågått diskusjoner knyttet til forholdet mellom kvalitet og kvantitet, og fra gammelt av har man alltid sagt at russerne har satsset på kvantitet, og vi har satsset på kvalitet. En observasjon fra det som har skjedd i Ukraina de siste par årene, er at det åpenbart ikke holder med et kvalitativt overherredømme alene. Det holder ikke å ha de beste og mest teknologiske rakettenes eller annet utstyr hvis man ikke klarer å opprettholde det samlede trykket gjennom et høyt nok kvantitativt press, altså nok mengde. Det er ikke noen annen ende på dette resonnementet enn at den totale produksjonen er nødt til å gå betydelig opp, både i Norge og Vesten og blant våre allierte. Vi er rett og slett nødt til å produsere mer, og jeg vil mene at det ikke er noe annet enn sunn fornuft at vi i Norge er nødt til å ta de posisjonene som vi kan, både for å trygge egen sikkerhet, for å trygge våre alliertes sikkerhet og for å sikre norsk verdiskaping og norske arbeidsplasser. I andre sammenhenger er det mye snakk om ulike strategiske satsinger, senest under utenriksministerens redegjørelse her tidligere i dag. Kanskje burde en sterkere strategisk satsing på forsvarsindustrien vår stått på blokken? Ja, man kunne til og med definert den som grønn, all den tid vi ikke har tenkt å bruke disse våpnene. De er ment som avskrekking og ikke noe annet enn det.

Mange har trukket fram det enorme potensialet sånn det foreligger i dag, med stor verdiskaping og antall arbeidsplasser. Jeg er ikke tvil om at dette kan komme til å bli enda mye bedre og enda større. Jeg er også enig med dem som har sagt at dette er en industri som produserer teknologi som i neste omgang kan brukes sivilt, og på det viset er den en katalysator for teknologiutvikling og teknologiske framskritt i samfunnet for øvrig.

Til grunn for alt dette ligger selvsagt en forutsigbarhet. Det er ingen som kommer til å investere penger, tid og kapasitet i våpenindustri og forsvarsindustri hvis man ikke har rimelige og akseptable forventninger om at dette er salgbart, eller at det finnes et marked etterpå. Der kommer denne salen inn, der kommer denne meldingen inn, og der kommer den norske regjeringen inn.

Derfor er det uhyre viktig at man har et forutsigbart og godt regelverk å forholde seg til når det gjelder mulighetene for eksport. Der mener jeg at både regjeringen og departementet arbeider godt.

Til slutt har jeg en liten kommentar knyttet til høyere utdanning, som har vært nevnt her flere ganger tidligere. Det ene spørsmålet som salen med rette bør være opptatt av, er selvsagt: Hvem er det vi utdanner, og hvem er det vi gir tilgang til hvilke teknologier? Det andre handler om kapasitet. Er vi på dette feltet i stand til å sikre oss nok tilgang til det som helt åpenbart er en nasjonal kjerneinteresse, eller er det også her, som på en del andre felt, for få folk som totalt sett går gjennom systemene våre med den riktige kompetansen?

Ingrid Fiskaa (SV) [11:38:21]: Saksordføreren heldt i stad eit engasjert innlegg mot ein strengare kontroll av norsk våpeneksport. Ein kan av og til få inntrykk av at alternativa er å ha nøyaktig dei same reglane som i dag eller å leggja ned heile våpenindustrien i Noreg. Det er sjølv sagt ikkje tilfellet. Me treng ein norsk våpenindustri for å sikra norsk forsvarsevne og beredskap, og samarbeid med andre lands industrier er i mange tilfelle eit gode.

Det som kan trua norsk våpenindustri, er ikkje krav om sluttbrukarerklæring frå våre allierte eller andre tiltak for å handheva intensjonane i norsk eksportregelverk på ein meir konsekvent måte. Det som kan trua norsk våpenindustri, er mangelen på demokratisk debatt og offentleg innsyn, og ikkje minst eksempel på at norske våpen og norsk våpenteknologi hamnar i konfliktar og krigar og i hendene på aktørar som bryt folkeretten og humanitærretten, og som står bak grove brot på menneskerettane. Eit eksempel på det er altfor aktuelt mens me har denne debatten, for me veit ikkje sikkert om norske våpen blir brukt i Israels krigsbrottsverk i Gaza akkurat no. Me veit at norske våpen har vore i bruk der tidlegare, og det aktualiserer at Noreg må tetta dei smothola som kan gjera dette mogleg. Alt anna vil kunna undergrava legitimiteten til den norske våpeneksportkontrollen og norsk våpenindustri, som ei forlenging av det.

SV fremmer difor i dag tre forslag, saman med fleire andre parti. Det er for det fyrste om ein uavhengig og heilskapleg gjennomgang av regelverket for kontroll av våpeneksport. Det er for det andre å be regjeringa gjera greie for korleis norske eksportstyresmakter gjennomfører ei framtidretta risikovurdering av at norsk forsvarsmateriell ikkje blir brukt i strid med internasjonal humanitærrett og internasjonale menneskerettar. For det tredje er det eit forslag om å få eit krav om at sluttbrukardokumentasjon skal bli praksis ved all eksport av forsvarsmateriell, òg til NATO-land og nære allierte.

Noreg kan betre. Me kan sikra den demokratiske legitimiteten og folkelege oppslutninga om norsk våpenindustri på ein betre måte i dag.

Med det tar eg opp SV sine forslag.

Presidenten [11:41:37]: Da har representanten Ingrid Fiskaa tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sofie Marhaug (R) [11:41:51]: Rødt er i likhet med forrige taler bekymret for at vi på tross av alle lovord her ikke har god nok kontroll med hvor norskproduserte eller norskeide våpen ender opp. Vi er redde for at norskproduserte våpen havner i hendene på f.eks. Netanyahu og det israelske regimet, et regime som er ansvarlig for gjentatte og alvorlige brudd på folkeretten. Mange tusen palestinske barn har blitt drept av Israel den siste måneden, og flere sivile palestinere har mistet livet i Gaza den siste måneden enn tallet på drepte sivile under hele Ukraina-krigen.

Det er en utenrikspolitisk skandale hvis norskproduserte våpen har blitt brukt av det israelske forsvaret til å begå krigsforbrytelser i Gaza. Nå er vi også kjent med at det har gått ut over en av våre egne statsborgere.

Vi vet ikke alt om hva slags våpen Israel bruker, men vi vet at Nammo-produserte våpen har endt opp i Gaza tidligere. Regjeringen unnskylder seg med en ytterst vag definisjon av hva som regnes som norske våpen, særlig når disse våpnene går via f.eks. USA, våre allierte, som vi ikke krever sluttbrukererklæring fra. I flere svar til Stortinget har Espen Barth Eide snakket om hvorvidt våpnene framstår som norske, og det er en vag og upresis definisjon.

For oss i Rødt er det underlig at ikke den langt på vei statseide Nammos våpenproduksjon framstår som norsk. Staten eier 50 pst., den andre halvdel er det det finskeide selskapet Patria som eier, der igjen Kongsberg eier halvparten. Nammo har bl.a. levert M 72 rakett-drevne granater direkte til det israelske forsvaret, og på direkte spørsmål fra pressen svarer Nammo at de ikke vil svare på om det er norskproduserte – eller norskeide eller hva man vil kalle det – våpen i Israel i dag, eller om de driver handel med dem her og nå. Da vi i Rødt konfronterte utenriksministeren med dette problemet i forrige uke, svarte han:

«Hvis Stortinget vil endre på det, får de ta det opp i Stortinget.»

Det er jo det vi nå gjør når vi sammen med bl.a. SV har flere forslag om å få bedre kontroll og om å kreve sluttbrukererklæring også fra de landene som er våre allierte, for vi kan ikke ha et regelverk der vi risikerer at f.eks. Nammos våpenproduksjon bidrar til krigsforbrytelser i Gaza. Netanyahus krigføring bryter helt grunnleggende med de regler og idealer vi som nasjon påstår at vi setter så høyt. Det er en grunn til at den høytstående tjenestemannen Josh Paul ved USAs utenriksdeparte-

ments avdeling for våpenleveranser til andre land nylig sa opp sin stilling. Han protesterte mot USAs storstilte våpenforsyning til Israel. I dag lar vi med stor sannsynlighet Nammo levere våpen via USA. Vi har ingen garantier for at det ikke skjer, vi har ingen sluttbrukererklæring.

Det må bli slutt på denne politikken. Selv om den norske regjeringen har kritisert Israel i ord, får kritikken mindre å si hvis den ikke følges opp i handling. Det minste vi kan og bør gjøre, er å sørge for at vi ikke bidrar til Israels krigsmaskineri og krigsforbrytelser. Under hvert tiende minutt dør det barn på Gazastripen. En eksportkontroll som ikke kan garantere at våpen produsert av stats-eide selskaper via våre allierte bidrar til dette, er ikke en skikkelig kontroll. Det er en skam. Jeg vil oppfordre flere partier til å støtte de forslagene som Rødt er med på å fremme, for å få bedre kontroll på våpeneksport.

Ola Elvestuen (V) [11:46:55]: Vi har et strengt regelverk i Norge for eksport av våpen og forsvarsmateriell, noe denne stortingsmeldingen viser, selv om jeg fra Venstres side mener at eksporten vi har til Qatar, er i grenseland. Nå dreier det seg først og fremst om luftvernmateriell, men Qatar er allikevel et land hvor det helt klart er menneskerettighetsbrudd. Men jeg vil først og fremst snakke om den eksporten og de donasjonene som vi har hatt til Ukraina.

Det som er bra fra Stortingets og regjeringens side, er at vi bare fire dager etter den russiske invasjonen i 2022 klarte å beslutte å donere våpen til Ukraina. Vi har bygget opp et program, Nansen-programmet, men som representanten Borten Moe også var inne på, er vi nå i en situasjon hvor krigen ser ut til å kunne vare lenge. Det er en utmattelseskrig, og det er en voldsom konkurranse med tanke på å kunne produsere nok industrielt forsvarsmateriell. Så sent som i mars i år, da Ukraina beskrev hvor mye materiell de faktisk trenger, var det snakk om 600 000 artillerigranater i måneden, altså sju millioner artillerigranater i året. NATOs samlede produksjon er ikke i nærheten av disse mengdene.

Nå har alle landene donert forsvarsmateriell fra egentlig ganske begrensede lagre som man hadde selv. Det gjelder også Norge. Det er heldigvis slik at vi var tidlig ute med de første donasjonene, men etter hvert har vi også donert mer tyngre materiell, både artillerisystemer og etter hvert også luftforsvar, som NASAMS, altså de mest høyteknologiske systemene vi har. Problemet er at mye av det som er donert, i stor grad ikke fungerer godt nok. Om M109, som også Norge har donert, sier man fra ukrainsk side at kanskje bare en fjerdedel fungerer til enhver tid. Det er selvfølgelig fordi dette er materiell som aldri har blitt benyttet like tungt tidligere som det nå blir i Ukraina, så etterfyllingen må være betydelig.

Som statsråden var inne på i sitt innlegg om orientering om vårt forhold til EU: Norge er en ganske stor aktør i produksjon av våpen og forsvarsmateriell i Europa. Europa har satt seg som mål at man skal produsere en million artillerigranater hvert år, men vi er foreløpig ikke i nærheten av å klare det. Også den norske innsatsen må styrkes betydelig for å få opp produksjonen av artillerigranater og annet, både ammunisjon og våpenmaterieell, for vi er i en situasjon hvor man også får reaksjoner som går den andre veien. Slovakia sier at de ikke lenger vil eksportere, og når man følger diskusjonene i Kongressen i USA, er det i hvert fall usikkerhet om når det vil bli donert nye, større summer til Ukraina. Det er helt klart at USA er den dominerende aktøren og må være den dominerende aktøren, men Norge må også ta en mer betydelig rolle, som en pådriver og for at vi skal klare å produsere mer.

Dette er alltid et dilemma: Vi trenger å produsere mer for å støtte opp under Ukrainas kamp for sin frihet, samtidig som våre egne behov må fylles på for at vi skal ivareta vår egen sikkerhet i en mye mer utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon – og det gjelder ikke bare Norge, det gjelder hele NATO, for alle har tatt av sine reserver.

Vi har et godt samarbeid med Europa, også gjennom at vi nå er en del av ASAP. Det er veldig bra, men dette kommer vi til å måtte forsterke enda mer. Samarbeidet må forsterkes, men også vår egen produksjon og støtte til produksjon i Norge må forsterkes i årene framover.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [11:52:14]: Vi er inne i en svært urolig tid, og det er ulike måleparametere som kan bekrefte det. Det gjenspeiles også av at verden brukte rekordmye penger på våpen i 2022. Verdens samlede militærutgifter var på om lag 24 000 mrd. norske kroner. Dette er tall fra det svenske fredsforskningsinstituttet SIPRI.

Dette har ikke bare konsekvenser nå, men vil ha det i lang tid framover – ja, i mange generasjoner. Erfaringsmessig vet vi også at utrangert militærmateriell ender opp der vi skulle ønske at det ikke havnet. Det er flere av samarbeidspartnerne våre innenfor humanitært arbeid og internasjonalt samarbeid som deler den bekymringen, ikke minst i flere afrikanske land der det er konflikt og uro og militærgrupper opererer. Derfor uroer det meg når jeg tenker på hvor lenge de våpnene vil være tilgjengelige, og hvor de kan ende opp. Det er grunnen til at det er så viktig at vi har et strengt regelverk, slik vi har i Norge.

Dette er grunnleggende betraktninger vi tar med oss inn i denne diskusjonen. Samtidig foregår Russlands brutale angrepskrig mot Ukraina. Det er et angrep på verdier vi som verdenssamfunn må løfte høyt, verdier

som må forsvares, noen ganger også med våpen. Norsk våpenindustri er en stor og viktig aktør med livsviktige bidrag inn i den frihetskampen som ukrainerne nå står midt i.

Når Norge eksporterer våpen, norske våpen og norsk forsvarsmateriell, må vi ta ansvar for at de ikke blir brukt i strid med humanitærretten. Kristelig Folkeparti støtter derfor forslaget om at regjeringen skal gjøre rede for hvordan norske eksportstyresmakter gjennomfører framtidsrettede risikovurderinger av at norsk forsvarsmateriell ikke blir brukt i strid med internasjonal humanitærrett og menneskerettigheter.

Kristelig Folkeparti har programfestet at vi vil sette ned et utvalg som gjør en helhetlig gjennomgang av norsk eksportregelverk. I denne situasjonen, der våpenproduksjonen øker enormt, er det ekstra viktig, og vi vil derfor støtte forslaget om en slik gjennomgang.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:54:49]: Vi befinner oss i en tid med krig og store sivile lidelser både i Ukraina og i Midtøsten, og den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen innebærer at en effektiv eksportkontroll står høyt på agendaen, både nasjonalt og internasjonalt.

Det har vært sagt mye klokt i salen her nå. Det er viktig å understreke både at Norge har en omfattende våpenindustri som i veldig stor grad baserer seg på eksport, og at veldig mye av det materiellet Forsvaret bruker selv, er basert på import, for vår industri er spesialisert. Det er altså ikke slik at norsk våpenindustri forsyner norsk forsvar med alt de bruker. Tvert imot er det avanserte, og til dels svært avanserte, systemer som utvikles i Norge. Forutsetningen for å ha denne våpenindustrien, som igjen er nødvendig for å kunne ha et effektivt forsvar både hos oss og hos våre allierte, er at man har eksport og import av våpen. Derfor har vi også et strengt eksportkontrollregelverk. Jeg føler meg veldig trygg på at Norge har et riktig avgrenset eksportkontrollregelverk. Dette er basert på Stortingets 1959-vedtak og presiseringene som kom i 1967 og i 1997, og eksportkontrollen forholder seg til det og til den utviklingen som har skjedd siden.

Vår militære støtte til Ukraina i denne dramatiske situasjonen, som vi har snakket mer om før i dag, involverer også donasjon av norskprodusert materiell, alt fra M72 panservåpen til avanserte våpensystemer som NASAMS. Nå tar vi også sikte på å levere F-16-jagerfly, da vi ser at Ukraina har behov for mer avanserte våpensystemer. Jeg er glad for at det er bred enighet på Stortinget om det flerårige Nansen-programmet på 75 mrd. kr, som jo er både militært og sivilt.

Beslutninger om hvem som kan motta norsk forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi, kunnskap eller tjenester, påvirker militære styrkeforhold og kapasitet-

er. Eksportkontrollen må derfor skje innenfor strenge og ansvarlige rammer.

Det er blitt reist flere spørsmål om våpeneksport til Israel. Jeg gjentar igjen at det ikke forekommer noen eksport av norske våpen til Israel, og det er heller ikke tillatt med flerbruksvarer for militær sluttbruk til Israel. Dette er en diskusjon vi har hatt mange ganger før. Det som fra Rødts side blir beskrevet som en vag definisjon, er altså den gjeldende definisjonen på hvordan land som driver med dette, avgrensner hva som er hvem sitt våpen. Det er: produsert i eget land eller med selvstendig virkende del som kommer fra eget land. Hvis man skulle ha en enda mer granulær oppløsning av det, ville mye av dette eksportkontrollsystemet ikke fungere. Så det er altså den samme definisjonen som andre, likesinnede land bruker på hva som er et norsk eller amerikansk eller svensk eller tysk våpensystem. Innenfor den rammen er vi veldig trygge på at vi er helt på den riktige siden, med tanke på de spørsmålene som stilles.

Det aller meste av norsk våpeneksport går til allierte og til Norden – nå er jo det i stadig større grad det samme. NATO-land og Sverige og andre europeiske land er de største mottakerne av forsvarsmateriell fra Norge. I 2022 gikk 57 pst. av eksporten av A-materiell og 93 pst. av annet forsvarsmateriell til disse landene. Den største økningen i eksporten, relativt sett, var til Qatar, hvor eksporten beløp seg til 2,3 mrd. kr. Dette var ikke fordi man hadde en større bredde, men det var på grunn av én stor kontrakt på et luftforsvarssystem.

Så har jeg lyst til å si at i den geopolitiske situasjonen vi nå er inne i, er det viktig at vi ser forsvarsindustrien i sammenheng med avansert teknologi generelt. Det er viktig at vi har gode posisjoner innenfor dette feltet, og det er også viktig at vi følger nøye med på kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring. Utenriksdepartementet vil med sin nye etat for eksportkontroll styrke kvaliteten ytterligere på eksportkontrollregelverket og oppfølgingen av det, men også på å slå ned på ulovlig kunnskapsoverføring. Vi er da opptatt av å veilede kunnskapsinstitusjoner, universiteter osv. om hva det betyr for dem.

Presidenten [11:59:41]: Det blir replikkordskifte.

Hårek Elvenes (H) [11:59:56]: Høyre har gjentatte ganger bedt regjeringen om å gjennomføre helt nødvendige endringer i eksportkontrollforskriften for å få en mer målrettet kontroll av kunnskap til militær anvendelse som overføres til utenlandske borgere og virksomheter.

Forslaget om å endre eksportkontrollforskriften ble sendt ut på høring i mars 2022, og høringsfristen gikk ut i juni 2022. I eksportkontrollmeldingen, Meld. St. 21 for 2022–2023, viser regjeringen til at:

«Utenriksdepartementet arbeider med å tydeliggjøre kontrollen med kunnskapsoverføring i forskriften.»

Stortinget er ennå ikke gjort kjent med når dette faktisk skal gjennomføres.

Mitt spørsmål til statsråden er: Kan statsråden ta seg tid til å utdype litt nærmere hva som ligger i det som er beskrevet så kort og generelt i eksportkontrollmeldingen om dette?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:00:59]: Det er helt riktig at vi ønsker å ha et større fokus på kunnskapsoverføring, og at vi har sett at det har vært en praksis over mange år der det har vært litt for lett for f.eks. studenter eller forskere fra land vi ikke ønsker å dele kunnskap med, å etablere seg i norske akademiske miljøer og på den måten hente ut sikkerhetsgradert eller annen kunnskap som kan være problematisk i et eksportkontrollregelverk. Dette ønsker vi å stramme opp kontrollen med, både gjennom direkte kontroll og gjennom en bedre veiledning og dialog med de institusjonene det angår. Vi opplever vel at mange av disse institusjonene har skjönt at man her har hatt for liten internkontroll på det som skjedde, så dette vil inngå i det arbeidet som den nye etaten for eksportkontroll skal drive med. Man skal ha mer kapasitet for kontrollfunksjonene, men også for å ivareta veiledningsfunksjonene som er beskrevet. Jeg vil understreke at denne problemstillingen er reell og viktig.

Hårek Elvenes (H) [12:02:15]: Det var et tankevekkende oppslag i Dagsrevyen på søndag om at Nord universitet skal sende noen representanter til et kinesisk universitet, som også har et faglig samarbeid med russiske universiteter og høyskoler. PST var intervjuet i saken, og en representant fra Nord universitet var også intervjuet i saken. Men slik jeg oppfattet det, hadde ikke representanten fra Nord universitet særlig stor forståelse for de problemstillingene PST hadde trukket opp knyttet til det besøket.

Jeg forventer ikke at ministeren skal kommentere det eller ta stilling til det, men mitt enkle spørsmål er: Når vil denne eksportkontrollforskriften se dagens lys i sin nye form, som tar høyde for de problemstillingene som gjentatte ganger har vært påpekt og etterlyst?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:03:06]: Til spørsmålet om når: Det er nært forestående. Når det gjelder spørsmålet om Nord universitet, er det riktig at jeg ikke vil gå inn i den saken konkret. Jeg så det samme innslaget. Det er nettopp den type problemstillinger og den type veiledning som vi snakker om at vi ønsker å gjøre bedre i framtiden. Vi har erkjent at det over mange år har vært for liten bevissthet om sidevirkninger

ved det som i utgangspunktet er noe vi ønsker oss, nemlig nært akademisk samarbeid, men at det på noen felt må legges noen begrensninger med tanke på en mer krevende internasjonal situasjon. Dette er også ting vi har fått innspill om i høringene til eksportkontrollforskriften, og vi har en god dialog med både akademia og teknologimiljøer om hvordan vi kan gjøre dette bedre.

Sofie Marhaug (R) [12:04:12]: Jeg fikk med meg at statsråden mener at vi følger regelverket slik det er, og at det regelverket er godt. Mitt spørsmål er likevel, når staten eier 50 pst. av Nammo og den andre 50-prosenten langt på vei er eid av Kongsberg, altså når staten er en av de viktigste – kanskje den viktigste – eieren av denne våpenprodusenten: Synes da statsråden det er greit at vi risikerer at våpen produsert av Nammo i USA, havner i Israels krigsmaskineri?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:04:48]: Jeg er ikke kjent med at det er tilfellet i dag, men jeg er kjent med at det kan ha vært tilfellet på et tidligere tidspunkt. Jeg er for så vidt enig i premisset i spørsmålet, at eksportkontroll ikke er det eneste spørsmålet. Det kan også være spørsmål i styrer og eierskap om hva man gjør i så måte. Men her har vi avgrenset problemstillingen til hva som ligger innenfor eksportkontrollregelverket. Da er altså et våpensystem hovedsakelig produsert i Norge, norsk, og et som er produsert hovedsakelig USA, er amerikansk, og det gjelder amerikanske regler for det.

Sofie Marhaug (R) [12:05:25]: Det er helt riktig at vi ikke kan vite med sikkerhet akkurat hva som skjer i dag, og Nammo vil heller ikke svare på spørsmål om de handler med Israel i dag. Mitt oppfølgingsspørsmål da, ut fra det svaret som statsråden gir, er om regjeringen på andre måter jobber for at det langt på vei statlig eide selskapet ikke selger våpen til Israel mens de begår alvorlige brudd på folkeretten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:05:57]: Jeg vil i hvert fall si at der hvor staten har et avgjørende eierskap, er det viktig at det eierskapet utøves i tråd med grunnleggende folkerettslige forpliktelser, f.eks. Jeg har ikke her og nå kjennskap til at det skjer en slik eksport, men jeg mener det er en relevant problemstilling fra representantens side.

Ola Elvestuen (V) [12:06:30]: Som jeg var inne på i mitt innlegg, er det bra at noe av det mest sofistikerte våpensystemet vi har, doneres og eksporteres til Ukraina, både NASAMS og F16, som statsråden var inne på, selv om man fra Ukrainas side ofte mener at dette kommer noen måneder for sent. Men hovedproblemet

framover er den samlede produksjonskapasiteten i NATO-landene for å kunne støtte opp under det som vi må forberede oss på at kan bli en langvarig krig, en langvarig forsvarskrig fra Ukrainas side, inntil de vinner denne og vi kan gå videre.

Mitt spørsmål er: Er det mer og flere initiativer vi kan ha i samarbeidet med EU, og i hvor stor grad må vi øke vår støtte til våpenproduksjon og ammunisjonsproduksjon også i Norge for å kunne fylle behovene?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:07:39]: Jeg er enig i situasjonsbeskrivelsen til representanten Elvestuen, og jeg var innom nettopp dette i min redegjørelse for én sak siden, at vi må styrke samarbeidet om både våpenutvikling generelt og ikke minst om ammunisjonsproduksjon, for det tæres på lagrene. Det er dessverre omfattende kamphandlinger langs grensen i Ukraina, og det betyr at ammunisjonen blir brukt fort. Akkurat nå er situasjonen – litt enkelt beskrevet – en konflikt mellom kvalitet og kvantitet, altså overlegen vestligstøttet kvalitet på ukrainsk side mot omfattende russisk kvantitet på den andre siden. Lagrene tæres på, og man må øke produksjonen. Det er helt riktig.

Det er også godt å vite at norskutviklede NASAMS er luftforsvaret for Kyiv, og ved avfiring av to stykk NASAMS tar man ut omtrent alle luftmål. Det er en ekstremt høy suksessrate, og det har gjort at livet i hovedstaden i hvert fall er blitt veldig mye bedre enn det ellers vil vært, takket være god norsk våpenteknologi.

Presidenten [12:08:44]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:09:05]: Det er mulig at man snakker litt forbi hverandre i denne salen. Representanten fra Rødt var ute etter en demokratisk debatt. Altså, det er her vi har demokratiske debatter. Det er vi som er valgt inn fra folket, og så har vi demokratiske debatter her, men det forutsetter selvsagt at man har kompetanse om det man snakker om. Den demokratiske debatten foregår ikke utenfor vinduene her, den foregår her, på vegne av dem som har valgt oss inn. Derfor er det ofte uenigheter, forhåpentligvis.

Så er det interessant å høre om dette evige hatobjektet Israel, krigsmaskineri og brudd på folkeretten – det er ikke måte på. Israel er den store, store fienden i hver eneste debatt vi har her inne. Det synes jeg er ganske interessant. Når det finnes ganske mange andre å hate der ute, så er det altså Israel som blir den som er mest forhatt.

FSI, Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening, har 120 medlemsbedrifter. Disse produserer alle små komponenter, noen større, noen mindre osv. De produserer

ikke systemer. De produserer ikke engang delsystemer; de produserer komponenter som går inn i andre lands systemer. Det er kanskje mange land som produserer komponenter som går inn i et totalt system.

Hvis man skulle hatt en sluttbrukererklæring for den ene komponenten som kommer fra den norske bedriften, går den norske bedriften konkurs. Det må man bare akseptere, og det er mulig man vil det og mener at det er prisen man er nødt til å betale. Ja, så la det være prisen man er nødt til å betale, men ikke stå her og si at man vil ha en sluttbrukererklæring, og at de ikke går konkurs. Hvis man produserer små komponenter som er verdiskapingen til den bedriften, må de inn et eller annet sted, og hvis det er inn i et våpensystem eller deler av et våpen, så vil det være konsekvensen. Får de ikke være med, er de ute.

Det er ikke sånn at Norge kan erstatte det gjennom subsidier for at den bedriften skal leve videre – det kan man selvfølgelig gjøre, men det antar og håper jeg at verken SV eller Rødt mener er fornuftig. Det er slik at denne bedriften er helt avhengig av salg der ute. Det er internasjonal handel.

I tillegg til det har vi krysseierskap. Hvordan skal man få til det hvis man ikke skal kunne eie bedrifter på kryss og tvers av grenser? Hele ideen om å ha forsvarsindustri er å produsere rimeligst mulig. Teknologien til de landene som kan det best, bidrar med det de kan, og de andre bidrar med det de kan, og så blir det en som har systemleverandøransvaret.

Når vi f.eks. skal anskaffe nye ubåter, skal vi bidra i Tysklands bygging av ubåter. Selvsagt skal norsk forsvarsindustri bidra, men vi kan ikke garantere at Tyskland på et eller annet tidspunkt ikke eksporterer til et land som vi ikke liker. Det kan vi ikke garantere. Men hvis vi vil det, får vi ikke levert de komponentene til den ubåten, som er veldig viktig for de gjenkjøpsavtalene som vi nå innarbeider for å få dette på plass.

Jeg synes det er så dumt å ha denne debatten hver eneste gang når det er så tydelig hva som er konsekvensen. Kan man ikke si at man ikke vil ha en forsvarsindustri? Det er en ærlig og redelig debatt, og det er prisen man må betale, men da holder man sin sti ren og kan sitte på sin moralske høye hest.

Presidenten [12:11:55]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:12:00]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens

Bjørlo om en frihetsfremmende handelspolitikk (Innst. 22 S (2023–2024), jf. Dokument 8:225 S (2022–2023))

Presidenten [12:12:23]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Eva Kristin Hansen (A) [12:12:55] (ordfører for saken): Vi skal nå debattere et representantforslag fra flere stortingsrepresentanter fra Venstre om en frihetsfremmende handelspolitikk. I forslaget fremmes det i alt sju forslag. Blant annet ber man regjeringen om å avslutte forhandlingene med Kina om en frihandelsavtale. Man ber regjeringen vurdere å be om observatørstatus for Norge i EU-US Trade and Technology Council og i EU-India Trade and Technology Council. I tillegg fremmes det forslag om å fremme to stortingsmeldinger, den ene bl.a. om kartlegging av norsk avhengighet av kinesisk teknologi.

Det er en samlet komité som deler bekymringen for utviklingen med autoritære strømninger og press på demokratiet i stadig flere land. Norge har derfor en interesse av å fremme demokratiske prinsipper og universelle menneskerettigheter. Komiteen mener også at dette skal ligge til grunn for Norges handelspolitikk.

Komiteen viser til brev fra den daværende utenriksministeren av 25. mai, hvor hun skriver at det er i vår grunnleggende interesse å bevare og forsvare en global rettsorden, også på det handelspolitiske området. Komiteen viser også til at hun skriver at dette ikke blir mindre viktig i en tid preget av mer uro og uforutsigbarhet, og hvor sikkerhetspolitikken og handelspolitikken veves tettere sammen. Videre skriver hun at det globale handelsregelverket har tjent oss vel, og at Norge er en av globaliseringens vinnere. Daværende minister skriver også at det ikke er aktuelt for regjeringen å lage en ny handelspolitikk under overskriften frihetsfremmende handelspolitikk. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, støtter dette. Venstre vil nok framlegge sitt syn i et senere innlegg.

Forslagsstillerne problematiserer situasjonen rundt Kinas rolle i handelspolitikken, og det fremmes forslag om at regjeringen bør avslutte forhandlingene med Kina om en handelsavtale. Flertallet registrerer at daværende utenriksminister i sitt brev til komiteen skriver at forholdet til Kina er sammensatt, men at man verken kan eller ønsker å frakoble seg fra Kina. Videre viste hun til at arbeidet med frihandelsavtalen startet i 2008, men

at mye har skjedd i verden og i Kina siden det. Det er derfor for tidlig å si noe om når et avtaleutkast eventuelt kan ferdigstilles.

En samlet komité deler for øvrig forslagsstillernes bekymring for avhengighet av Kina, og vil også understreke betydningen av Kinas autoritære og menneskerettsfiendtlige handlinger i Tibet og Hongkong.

I innstillingen fremmes det åtte forslag på vegne av ulike konstellasjoner av Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, i tillegg til et løst forslag fra Miljøpartiet De Grønne, som de vil fremme og begrunne. Utover det ønsker flertallet i komiteen at representantforslaget ikke vedtas.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:16:09] (komiteens leder): Jeg synes saksordføreren på en god måte la fram det som er flertallets innstilling i saken. Jeg skal ikke bruke lang tid for kommentarene framgår av innstillinga, men bare understreke et par poenger.

Det ene er det åpenbare, som også saksordføreren var inne på, nemlig komiteens sterke bekymring for den retningen Kina tar, og i stadig økende grad tar, når det gjelder autoritære trekk. Det er klart at det har en innvirkning på utenrikspolitikken, ikke bare til Norge, men også til de fleste andre land. Vi ser også hvordan disse temaene blir en stadig større del av både handelspolitikken og utenriks- og sikkerhetspolitikken til mange av våre nære allierte og venner.

Det andre poenget er at jeg tror at i dagens verden og i dagens situasjon er den linja som EU-kommisjonens president Ursula von der Leyen har lagt seg på, nemlig å snakke om «de-risking» i forholdet til Kina, en klok strategi. Det er jo slik, som den tidligere utenriksministeren skrev til komiteen, og som jeg er sikker på er et syn den nåværende utenriksministeren deler, at forholdet til Kina består av flere komponenter. Det er det også viktig å understreke. Det betyr bl.a. at vi er avhengige av å kunne samarbeide med Kina for å løse en del globale problemer, særlig når det gjelder klima og miljø.

Det siste poenget er knyttet til eventuelt å stoppe frihandelsavtaleforhandlingene med Kina. Dette er forhandlinger som har pågått i lang tid, som saksordføreren var inne på. En av årsakene til at det har tatt lang tid, er tydelige krav fra Norge knyttet til menneskerettigheter og særlig arbeidstakerrettigheter, som Kina så langt ikke har akseptert. Det er selvfølgelig altfor tidlig å si om det er mulig å komme fram til en avtale, og om det på det tidspunktet vil være ønskelig å ha en avtale, men det er en diskusjon man må ta når et eventuelt avtaleutkast foreligger.

Jeg vil likevel understreke at det er feil at dersom vi ikke har en frihandelsavtale med Kina, handler vi ikke med Kina – for dem som tenker det. Selv uten en frihan-

delsavtale er handelen med Kina ganske betydelig, og det tror jeg nok også at den kommer til å fortsette å være. Jeg tror det er viktig å understreke at mye av poenget for både Norge og andre land som inngår frihandelsavtaler med Kina – dersom det skulle bli aktuelt – er å sikre rimelige og forutsigbare vilkår for eget næringsliv inn i Kina. I dag kan jo Kina eksportere mye tollfritt til Norge fordi vi har en åpen økonomi, men dersom norske bedrifter og virksomheter skal ha om ikke akkurat like, men tilsvarende forutsigbare rammer for eksport til Kina, så trengs det ofte en ramme i form av en frihandelsavtale. Det er altså for tidlig å si om det vil bli aktuelt i Norges tilfelle, men jeg mener det i så fall er en eventuell avtaletekst som må danne grunnlaget for å vurdere om en frihandelsavtale skal inngås eller ikke.

Marit Arnstad (Sp) [12:19:26]: Jeg har ærlig talt litt vanskelig for å få helt grep om hva man egentlig vil med dette representantforslaget. En forsøker å etablere et nytt begrep – frihetsfremmende handel – og ønsker å avslutte en frihandelsdrøfting som Norge har holdt på med under hele den perioden både Venstre og Fremskrittspartiet satt i regjering. Utover det er det vanskelig å se hva som er de store endringene en ønsker knyttet til handelspolitikken.

Som flere talere har sagt, er norsk Kina-politikk sammensatt. Vi må handle etter norske interesser, samtidig som vi også samarbeider nordisk og europeisk. Vi er nødt til å legge til rette for handel og samarbeid, men vi må også klare å ivareta norsk sikkerhet og beskytte våre verdier. Jeg har forståelse for at mange føler en uro over en bekymringsfull utvikling knyttet til Kina. Samtidig tror jeg det er grunn til å advare mot å gjøre ting som bygger opp under en geopolitisk spenning.

For Norge er det sånn at respekten for folkeretten og FN-pakten må være hjørnesteinene, og Norge må være opptatt av å fremme demokratiske prinsipper og universelle menneskerettigheter i samtale med alle våre partnerland, både når det gjelder norsk handelspolitikk i vårt bilaterale forhold til Kina, og også i forholdet til andre land.

Jeg har også lyst til å nevne at for nesten ett år siden, på NHOs årskonferanse, sto NATOs generalsekretær og nevnte noe som var utrolig viktig: På en måte er globaliseringen på retur. Internasjonal handel er fortsatt viktig, men samtidig er det viktig for norsk sikkerhet å bygge og styrke egne produksjonslinjer og sikre egen beredskap. Behovet for å styrke den nasjonale matvareberedskapen er tydelig i anbefalingene fra totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen, og det samme gjelder også kritisk infrastruktur og ren energi, for å nevne to andre.

Jeg synes innstillingen viser at alle partiene langt på vei er enige om at det må finnes noen balansepunkter,

både når det gjelder internasjonal handel og vårt bilaterale forhold til Kina. Men Senterpartiet ser ikke behov for å stemme for de forslagene som her er fremmet om en såkalt frihetsfremmende handel.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:22:06]: Fremskrittspartiet er enig med forslagsstillerne i at vi må forsøke å fremme en mer frihetsfremmende handelspolitikk. Denne makten har vi som forbrukere og kollektivt gjennom offentlige anskaffelser. Forrige taler, representanten Arnstad, forsto ikke hva som var poenget med dette. Poenget er å bruke forbrukermakten, både offentlig og privat, for å fremme de interessene som vi har.

Samtidig må det arbeides aktivt for å forhindre at autoritære regimer får større innflytelse på handel og teknologisk utvikling. Den teknologiske utviklingen går raskt, og vi må ikke komme i en situasjon der Norge må ofre egne prinsipper og gjøre oss avhengige av totalitære stater som har andre verdier og andre agendaer enn oss. Gjør vi det, vil leverandørene kunne bestemme vilkår og betingelser, og kundemakten vår vil forsvinne.

Vi har de siste årene sett en utvikling hvor vestlige demokratier har blitt stadig mer avhengige av kinesisk teknologi og også av mineraler. Samtidig har Kina utviklet seg i en stadig mer autoritær retning. Disse utviklingstrekkene har skjedd parallelt, og de har forsterket hverandre. Kinas økonomiske vekst har gjort Kina til en større global aktør og har gjort landet mer selvsikkert – og med en tydelig utenrikspolitisk linje hvor landet mer kompromissløst fremmer egne interesser. Isolert sett er ikke det så underlig, men desto viktigere er det for oss som konsumenter å være oppmerksomme på nettopp det. Fremskrittspartiet støtter derfor forslaget om at man avslutter forhandlingene med Kina om en frihandelsavtale.

Vi understreker samtidig at Kina har en selvsagt plass i internasjonal handel – som også representanten Søreide var inne på – og at landet ikke på noen måte skal utestenges fra regulær global handel. Samtidig må vi være oppmerksomme på at handel kan lede til økonomisk avhengighet, og Kina fremstår som en monopolist.

Fremskrittspartiet støtter forslagene fra Venstre, bortsett fra forslag nr. 5 – jeg kommer tilbake til det – men ønsker samtidig at regjeringen legger frem en stortingsmelding om hvordan Norge gjennom internasjonalt samarbeid kan redusere norsk avhengighet av leveranser fra autoritære regimer for videre industriell og teknologisk utvikling. Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om hvordan Norge gjennom internasjonalt samarbeid kan redusere norsk avhengighet

av leveranser fra autoritære regimer for videre industriell og teknologisk utvikling.»

Så er det en inkurie i innstillingen: Fremskrittspartiet skal ikke støtte forslag nr. 5. Jeg tar opp de andre forslagene som Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [12:24:28]: Da oppfatter presidenten at representanten Christian Tybring-Gjedde har tatt opp de andre forslagene som Fremskrittspartiet er med på.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:24:46]: Dette representantforslaget har ei forlokkende overskrift, og det er i alle fall tilsynelatende eit godt retorisk grep, for autoritære krefter er på frammarsj, og fridom og menneskerettar er under press i heile verda. Spørsmålet er om innhaldet i forslaget er eigna til å fremja meir fridom for folk rundt omkring i verda og eit sterkare vern av menneskerettane. SV meiner ikkje det. Forslaget legg ikkje opp til ein reelt annan handelspolitikk enn den som finst i dag. Det me kunne ha trunge, var at handelspolitikken gav rom for at innbyggjarane i suverene statar, ikkje minst i dei fattigaste landa, kan ha demokratisk handlingsrom – handlingsrom til å forma sine veger til utvikling og ein veg ut av avhengigheit og påtrykk frå sterkare statar og fleirnasjonale selskap, som i dag har altfor stor makt til å diktera handelsreglane.

Det er ikkje eit slikt brot med den marknadliberale handelspolitikken desse forslaga legg opp til. I staden legg dei opp til ei sterkare blokkdeling av statane i verda, mellom autoritære statar på den eine sida og antatt fridomselskande statar på den andre sida. Men det finst ikkje eit slikt definitivt skilje i verda. Dei autoritære kreftene finst dessverre i rik mon òg i dei vestlege såkalla liberale statane og kan i fleire tilfelle enn i dag enda opp med makta der.

Å byggja opp under eit endå sterkare geopolitisk skilje mellom aust og vest er ikkje ein farbar veg, verken for å støtta opp under demokratiske krefter i dei landa som i dag er autoritære, eller for å auka det demokratiske handlingsrommet til innbyggjarane i alle statar. Det er heller ikkje ein farbar veg for å bøta på den bekymringa som SV deler med forslagsstillarane, nemleg den avhengigheita Noreg og andre land har, særleg av Kina, i dag. Svaret på det må vera å auka produksjonen i vårt eige land, òg i samarbeid med nabolanda våre, og å arbeida for andre reglar i internasjonale handelsavtalar som aukar handlingsrommet for alle statar.

Guri Melby (V) [12:27:37]: Til grunn for dette forslaget ligger en anerkjennelse av at grunnleggende liberale verdier som demokrati, selvråderett og frihet er under press. Russland har allerede vist seg villig til å bruke rå militærmakt mot Ukraina for å hindre at landet vendte seg mot Europa. Og hvis vi kikker lenger øst, sier

bl.a. forsker Øystein Tunsjø at sannsynligheten for at Kina kommer til å angripe Taiwan militært, øker for hvert år som går. Et slikt angrep vil ha uoverskuelige konsekvenser for verdenssituasjonen. Det som er klart, er at konsekvensene for verdensøkonomien vil få effekten av de økonomiske sanksjonene mot Russland til å blekne i forhold.

Kina har posisjonert seg som helt sentral i verdensøkonomien og spesielt i utvalgte strategiske verdikjeder. Dette er en bevisst kinesisk politikk. Kinas president Xi Jinping har selv uttalt at Kina må sikre kontroll over globale verdikjeder, og at når andre land er avhengige av Kina, vil det være en kraftig form for avskrekking.

Jeg mener det er helt essensielt at Norge samarbeider med andre land for å redusere vår økonomiske avhengighet av Kina. Både USA, EU og store økonomier som Sør-Korea, India og Japan har hver for seg vedtatt planer for å redusere sin avhengighet av Kina. Problemet er selvsagt at når hvert land gjør dette hver for seg, så fører det til handelshindre og proteksjonisme. Derfor er samarbeid avgjørende viktig. I en ny situasjon, der sikkerhet i større grad preger økonomien, må vi bevare så mye frihandel som vi kan.

Jeg vil understreke at vi med dette forslaget ikke sier at all handel med Kina er farlig eller skal avsluttes, for det mener vi ikke, men vi mener det er helt essensielt å diskutere hvordan vi skal bli mindre avhengige av kinesisk økonomi. Hvilke sektorer og hvilken type handel trenger vi å redusere risiko ved? Dette er spørsmål som vi ikke har svar på i dag, og jeg synes det er helt merkelig hvor passiv regjeringen er på dette området.

Regjeringen skryter på seg å ha en Kina-politikk som følger en europeisk linje, men det stemmer virkelig ikke. For eksempel holder EU Kina ansvarlig når de bryter handelsregler, slik som da Kinas startet handelsboikott mot Litauen fordi Taiwans representasjonskontor i landet fikk bruke ordet «Taiwan» i navnet sitt.

I EU er det også en frisk debatt om hvordan man skal redusere risiko ved Kinas kontroll over sentrale verdikjeder, men i Norge synes jeg det er vanskelig å skjønne om regjeringen vil gjøre noe i det hele tatt for å redusere avhengigheten vår av Kina. I 2023 har statsminister Støre sendt brev til den kinesiske statsministeren der han oppfordrer til mer handel, mens næringsminister Vestre overhodet ikke virker interessert i å snakke om sikkerhetspolitiske sider ved næringspolitikken. Regjeringen er ikke villig til å gå bort fra forhandlinger om en frihandelsavtale med Kina, til tross for at formålet med en slik avtale unektelig må være å øke handelen.

Jeg startet med å si at liberale verdier er under press. I tiden som kommer, er det helt essensielt at vi står opp for demokrati og frihet. Hvis det er ett land som vet alt om å stå opp for demokrati og frihet i møte med et auto-

ritært naboland, så er det Taiwan. Derfor ser jeg også fram til å besøke Taiwan sammen med partiet mitt neste uke.

Jeg tar med dette opp forslaget Venstre har sammen med Kristelig Folkeparti.

Presidenten [12:30:43]: Da har representanten Guri Melby tatt opp det forslaget hun refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [12:30:58]: Det er under ett år til USA kan være styrt av Donald Trump igjen, og mye mer enn USA er i endring. Det er krig i Europa, helvete regner ned over palestinere i Gaza, og vi har knapt tid til å tenke på Sudan, Tigray, Myanmar, Jemen og Sahel-landene. Og klima- og naturproblemene er stadig oftere selve årsaken som utløser latente konflikter. Vi står i det hele tatt overfor en verden som er i ferd med å forandre seg betydelig. Vi trenger en debatt i Norge som tar det ordentlig inn over seg.

Norges egen rolle i dette er mangslungen. Vi må innse at Norges største bidrag til klimakrisen er negativt. Vi er med på å gjøre verden varmere, vi er en klimaprofitør, og det ser verden rundt oss. Vi står overfor en hardere og annerledes verden, og vi må tenke over hvordan vi skal plassere oss i den verdenen. Derfor er Venstres forslag om en frihetsfremmende handelspolitikk et bra bidrag til den måten å tenke på.

Miljøpartiet De Grønne støtter Venstres forslag, inklusiv forslaget om å avslutte forhandlingene med Kina om en handelsavtale. Så er det helt meningsløst å antyde at noen foreslår at vi skal avslutte all handel med Kina, avslutte alt samarbeid med Kina osv. Samkvem med Kina er selvfølgelig svært viktig på alle plan. Kina er en helt avgjørende faktor for å løse mange av de store problemene i verden, og handel med Kina vil selvfølgelig fortsatt være bra. Handelsavtaler er gode redskaper når de blir riktige, og der har SV, helt rett i sin påpekning av at innretningen på handelsavtalene må være slik at de gir folk demokratisk innflytelse på sitt eget lands økonomi og handel. Men en frihandelsavtale innebærer å knytte seg økonomisk nærmere til avtalepartneren og til å gjøre seg økonomisk mer påvirkelig overfor avtalepartnerne. Dette er ikke tiden for å gjøre Norge mer økonomisk avhengig av Kina. Det er ingen grunn til å ha illusjoner om hva Kina vil gjøre og bruke den muligheten til hvis de får større innflytelse på Norge. Derfor legger Miljøpartiet De Grønne fram et tilleggsforslag, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen slå fast at felleserklæringen mellom Norge og Kina fra desember 2016, også kalt normaliseringsavtalen, ikke har politisk gyldighet.»

Denne avtalen har hengt over oss i årevis og må nå fjernes. (Presidenten klubber.)

Presidenten [12:34:05]: Tiden er nå ute, men jeg oppfatter at representanten Hansson tar opp forslag.

Rasmus Hansson (MDG) [12:34:07]: Ja, jeg tar opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten [12:34:08]: Da har representanten Rasmus Hansson tatt opp det forslaget han refererte.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [12:34:22]: Det er bekymringsfullt å følge utviklingen med autoritære strømninger og press på demokratiet. Vi ser at det er sterke krefter som ønsker en annen retning enn demokrati og universelle menneskerettigheter. Vi er derfor helt nødt til, som flere har sagt også i salen i dag, å stå opp for våre verdier og stille krav. Gjør vi ikke det, risikerer vi at den globale rettsordenen forskyves.

Det betyr ikke at vi skal gå bort fra global handel. Global handel har bidratt til å løfte mange mennesker ut av fattigdom og har en helt avgjørende rolle på så mange områder. Likevel kan det være strategisk risikofyllt å bli for avhengig av autoritære stater på sentrale områder. Et land som vi så absolutt bør tenke langsiktig om rundt dette, er Kina. Og igjen: Det innebærer altså ikke at vi skal avslutte all handel med Kina. På en rekke områder er det viktig for både Norge og Kina å opprettholde handelen. Men samtidig er vi svært bekymret nettopp for Kinas autoritære og menneskerettsfiendtlige handlinger i Tibet og i Hongkong, og også for menneskerettighetssituasjonen for uigurene og andre minoriteter i Xinjiang. Vi har hatt egne høringer her på Stortinget det siste året også. Det er virkelig alarmerende.

Derfor mener vi det er viktig at Norge skal kunne være tydelig i kritikken av slike brudd på menneskerettighetene fra Kina. Vi kan ikke risikere at den muligheten kan bli innskrenket som en følge av en frihandelsavtale. Det er også noe av bakgrunnen for at Kristelig Folkeparti støtter at Norge avslutter forhandlingene med Kina om en frihandelsavtale.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:36:29]: De av oss som vokste opp under den kalde krigen, husker jo at vi handlet med dem vi var politisk enig med, verden var effektivt økonomisk todelt. De øst for jernteppet samarbeidet innen rammen av det som het Comecon, vi på vestlig side handlet med hverandre, og det var lite handel over de grensene. Det som skjedde da Berlinmuren falt, var ikke minst at man åpnet opp for et økt politisk fellesskap. Man gikk inn i en tid hvor handel og økonomisk samkvem fikk en forrang framfor sikkerhetspolitikken. Man satte ikke lenger nevneverdige sikkerhetspolitiske begrensninger for hvem man kunne handle med. Dette var det vi kan kalle «det lange 1990-tallet», som varte mye lenger enn tiåret 1990-åre-

ne, altså tiden etter den kalde krigen. Det var en tid som tjente Norge veldig godt, norsk økonomi gikk særlig bra – egentlig i likhet med andre åpne, moderne økonomier – fordi vi nøt godt av det som vi den gangen kalte «den doble Kina-effekten». Det hadde ikke nødvendigvis med Kina å gjøre, men alt som vi eksporterte, ble mer verdt på grunn av økt etterspørsel, og det meste av det vi importerte, ble rimeligere på grunn av økt produksjon i Asia. Norge levde godt på dette, og en åpen økonomi som Norge har i utgangspunktet godt av en frihandelnde verden, spesielt når vi har god fordelingspolitikk slik at vi kan dele på fruktene av dette innad i eget land.

Så er det riktig, som mange har sagt, at globaliseringen har gått i revers. Det har den egentlig gjort mye av tiden helt tilbake til finanskrisen. Man har sett et fall i nøkkelindikatorer for globalisering, og man har de siste årene også sett en økende oppmerksomhet om nettopp dette at man i hvert fall for kritiske innsatsfaktorer har ønsket å handle mer med sine nærmeste; «friendshoring», «homeshoring» og sånt har blitt begreper som vi har hørt mye om.

Jeg tror, som også representanten Eriksen Søreide var inne på, at den linjen man falt ned på i EU-kommisjonen, og som egentlig ble G7-konklusjonen i Okinawa før sommeren, var «de-risking», risikoreduksjon. Man sa nei til opprinnelig amerikanske tanker om frakopling. Det gikk også amerikanerne selv bort fra. Man sa også nei til tut og kjør og å fortsette som før. Man fant en slags mellomting, som er å fortsette å se på Kina både som partner, konkurrent og på noen områder systemisk motstander, og man skulle redusere risikoen av det. Det mener regjeringen er klok politikk også for Norge, og vi har valgt å legge oss på det vi kaller en nordisk og europeisk linje på dette feltet. Jeg tror vi foretar det best som en løpende, klok utøvelse av både utenrikspolitikken og handelspolitikken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:39:50]: Det er mulig politikken er løpende og klok, men kanskje ikke helt gjennomtenkt. Nå har USA innført restriksjoner på sin import av kinesisk teknologi, og de viser stadig mer tegn til at de vil utvide denne formen for teknologirestriksjoner fra Kina. Foreløpig har Europa sittet stille i båten og vært veldig usikre på hva de skal mene om det, og de har stort sett ikke ment noen ting. Det er snakket litt rundt at vi må være oppmerksomme på det ene og det andre, som vi har gjort her i salen i dag, men det kan være mulig at man kanskje i nær fremtid vil få noen hint fra USA om hva man mener at de allierte i Europa bør gjøre for å beskytte oss fra kinesisk makt, ikke bare handelspolitisk makt, men makt generelt, globalt.

Har regjeringen tenkt igjennom denne type form for press fra USA, som det er naturlig at kommer, og hva vil eventuelt responsen fra Norge til USA være på det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:40:47]: Jeg deler ikke representanten Tybring-Gjeddes beskrivelse av verken norsk eller europeisk politikk i dag. Jeg mener at det har vært en betydelig oppvåkning når det gjelder dette med risikoreduksjon. Det betyr at på en del områder med særlig kritisk teknologi, eller med særlig kritiske innsatsfaktorer – det kan være 5G-teknologi, kunstig intelligens, f.eks. ansiktsgjenkjenning, eller også særlig kritiske råvarer – har man nå ønsket å bli mindre avhengig av Kina, og man gjør aktive grep, både i Norge og Europa, for dette.

Egentlig illustrerer denne diskusjonen mye av det som var poenget med min redegjørelse om EØS. EØS-avtalen blir enda viktigere, for relativt sett vil betydningen av vårt samarbeid med Europa bli enda sterkere når globaliseringen ikke lenger er så sterk som den var. Men dette er en vurdering fra sak til sak, hvor vi mener at bevissthet rundt risikoreduksjon og at man avstår fra en del typer avhengighet, er det riktige svaret, mer enn å lage en helt ny type handelspolitikk.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:41:55]: Jeg er litt usikker på hva som egentlig ble svart her. Vi blir altså mindre avhengige og mer avhengige på én gang, og så skal man være restriktiv på noen teknologier, men man har ikke helt oversikten, for det er et flytende begrep, og USA er annerledes enn Europa. Altså har man ikke en enhetlig tilnærming til dette. Det er jo derfor man trenger en stortingsmelding, hvor man går igjennom de teknologiene man i dag er avhengig av, og ikke ønsker å være avhengig av, og som man ønsker å frigjøre seg fra, hvor det kan være alternative leverandører.

Når utenriksministeren sier at alt er under kontroll, at vi har kontroll, er det kanskje greit å dele med Stortinget hvordan man har kontroll, hvilke teknologier man har definert, hvordan man har definert dem, og hvilke konsekvenser det får for Norge. Så min oppfordring – igjen – til utenriksministeren er faktisk å gjøre det, få lagt det tydelig frem for Stortinget.

Mitt hovedspørsmål fikk jeg heller ikke svar på: Hva har vi tenkt å svare USA når de har strengere restriksjoner på handel med Kina enn det vi har?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:42:50]: Vi har vår egen handelspolitikk, men den blir nå justert i tråd med det prinsippet som jeg nettopp beskrev, altså at man skal være mer bevisst. Det betyr i praksis at det er en del typer teknologi man velger å anskaffe annesteds fra, eller også utvikle, for å være et alternativ til Kina, og også redusere kinesisk dominans i en del vare-

kjeder som nå er viktige. Det er en veldig nær kobling mellom dette og det vi kaller det grønne skiftet. For eksempel har veldig mye batteriteknologi og innsatsfaktorer til solceller og vindmøller vært kinesisk. Da er det viktig at man også sørger for at det blir produsert flere steder, slik at det er mulig å velge andre leverandører enn Kina, når man vil det.

Så vi bestemmer vår egen handelspolitikk, men det er veldig mye som nå tyder på at alle vestlige land lander omtrent i det rommet jeg nå beskrev, altså ikke frakobling, men risikoreduksjon. Det er en endring fra hvor diskusjonen var i USA for et års tid siden, som jeg mener er en endring i riktig retning.

Guri Melby (V) [12:44:07]: Et av de viktigste rasjonalene bak dette representantforslaget er samarbeid for å redusere avhengigheten av Kina. Det gjelder åpenbart ikke bare samarbeid med vestlige økonomier; vi må også jobbe sammen med utviklingsland som ønsker seg alternativer til autoritære verdikjeder. Kina har gjennom flere år tatt initiativer for å binde til seg utviklingsland økonomisk, ikke minst gjennom investeringsprosjekter og Belt and Road-initiativet. Vi kan lese i media at stadig flere av disse prosjektene viser seg å være fiaskoer, f.eks. den store internasjonale flyplassen i Nepal. Den er finansiert med kinesiske lån som Nepal nå må betale ned, selv om flyplassen nesten ikke har hatt noen internasjonale flyvninger.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er et ganske stort spørsmål som er krevende å svare på på ett minutt, men jeg tar det likevel. Hvordan jobber Utenriksdepartementet for å redusere kinesisk innflytelse i utviklingsland og sikre de gode alternativene for disse landene mot autoritære verdikjeder?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:45:08]: Det er et veldig godt spørsmål, og jeg tror jeg kan svare på det på ett minutt. Det er nettopp å sette det mye høyere på dagsordenen enn det har vært, og erkjenne at vi nå står i en situasjon hvor Vestens overlegenhet globalt er utfordret, både teknologisk og politisk, av både Russland, Kina og en rekke andre.

Vi ser at konstellasjonen BRIKS, som riktignok har store uenigheter seg imellom, nå har blitt utvidet slik at nesten halve jordens befolkning er medlem. Faktisk er 46 pst. nå med i BRIKS, og mange av dem prediker en annen politisk utvikling enn den vi ønsker. Det betyr at vi både må ha kontakt med de landene som inngår der, for å videreføre dialog, handel og politisk samarbeid med dem, og også ha en bevissthet om at vi må være til stede i de samme arenaene som nettopp disse framvoksende mindre demokratiske landene er. Jeg er enig når det gjelder både spørsmålet og behovet for å sette dette høyere på dagsordenen.

Guri Melby (V) [12:46:12]: For å ha globale regler som virker for handel, er det ikke noen tvil om at vi trenger et revitalisert WTO for å få det til. Det vil også handle om å gi utviklingsland en viktig rolle i denne organisasjonen. I forskningskretser om internasjonal handel snakkes det spesielt om å etablere og tilrettelegge for å åpne plurilaterale frihandelsavtaler gjennom WTO. Det hevdes at slike avtaler, med utgangspunkt i koalisjoner av villige og viktige land, vil åpne betydelige muligheter for å kunne utvide og forsterke frihandel og økonomisk integrasjon på en rekke områder, som igjen kan skape innovasjon, økonomisk vekst og velferd i årene som kommer. Mitt spørsmål er: Hvordan stiller utenriksministeren seg til et slikt initiativ?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:46:56]: Tradisjonelt har man sett på WTO som alternativet til plurilaterale avtaler, at man faktisk skulle ha mest mulig globale regler. Jeg husker vi feiret da Kina gikk inn i WTO i 2001. Det ble sett på som et uttrykk for at globaliseringen nå virkelig hadde tatt av, og derfor så man ofte WTO versus ulike plurilaterale mønstre. Det vi nå må erkjenne, er at den globaliseringen vi så for oss på 2000-tallet, har gått i revers, som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg i sted. Alternativet er i mange tilfeller at man lager disse plurilaterale avtalene mellom land. Jeg ser egentlig det samme bildet, at der vil ofte andre hensyn enn de rent handelspolitiske spille inn mer og mer.

Jeg vil igjen understreke at Norge, samtidig som vi skal stå opp for demokrati, menneskerettigheter og våre grunnleggende verdier, har en grunnleggende interesse i en mest mulig fri handel, fordi det er den typen økonomi vi har, og vi vil tape på at verdensøkonomien blir mindre åpen.

Rasmus Hansson (MDG) [12:48:13]: I forbindelse med at Norge slapp ut av den kinesiske fryseboksen etter et opphold der tidlig på 2000-tallet, ble det skrevet en såkalt felleserklæring, ofte kalt normaliseringsavtale, mellom Norge og Kina. Den er ikke signert, men den er uansett et dokument som fortsatt eksisterer, med et oppsiktsvekkende nivå av diktat fra Kina til Norge om at Norge ikke skal si og gjøre ting Kina ikke liker.

Så har både denne representanten og flere andre spurt utenriksministre om de kan gjøre det helt klart og tydelig at den avtalen ikke har politisk gyldighet, og jeg har ikke oppfattet annet enn veldig tåkete svar. Kan denne utenriksministeren karakterisere forholdet den normaliseringsavtalen eller felleserklæringen nå har i norsk Kina-politikk?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:49:11]: Dette er ikke en avtale jeg eller min side av politikken underskrev. Vi kjenner godt til opptakten til den avtalen,

men den ble altså ikke ferdig i Stoltenberg-regjeringen da jeg var utenriksminister forrige gang, den ble ferdig i regjeringen Solberg, som fulgte etter. Så har det skjedd veldig mye både i norsk-kinesiske forhold og i verden siden det. Derfor tror jeg at det jeg vil understreke gjelder nå, er at vi er opptatt av at Kina, avhengig av sektor, kan være både en partner, en helt alminnelig konkurrent og noen ganger en strategisk og systemisk utfordrer. Vi må kalibrere politikken vår, handelspolitikken vår og vårt engasjement i internasjonale avtaler. For eksempel på klimaområdet er det viktig å ha tettest mulig kontakt med Kina, for uten Kina blir det ingen løsninger. På andre områder må vi holde mer avstand. Det er det som gjelder i dag for vårt forhold til Kina, og det tror jeg vi kan leve ganske godt med.

Rasmus Hansson (MDG) [12:50:13]: Jeg takker for svaret, som fortsatt ikke er et svar på spørsmålet om dette dokumentet, som altså faktisk eksisterer, og som er et oppsiktsvekkende ensidig diktat fra Kina til Norge om hva Norge skal si og gjøre. Det som ville vært naturlig, var at regjeringen erklærte at det dokumentet ikke har noen som helst politisk gyldighet, og at vi kan se bort fra det. I stedet får man denne typen svar som utenriksministeren ga nå, som i og for seg er et utmerket svar på alt annet enn spørsmålet: Hva slags politisk gyldighet har dette dokumentet nå?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:50:54]: Jeg blir altså spurt om et dokument som ble laget under en annen regjering og lagt til grunn av en annen regjering for å bidra til å løse en situasjon som var da. Jeg tror jeg må gjenta det jeg sier, at det som nå gjelder, er at vi er opptatt av både demokrati og menneskerettighetene og er kritiske til Kina der det er rett og rimelig. Vi ønsker også et samarbeid med Kina der det er rett og rimelig. Vi kalibrerer all politikk, inkludert handelspolitikken, etter et nytt sikkerhetspolitisk system i verden, som er en verden som er veldig forskjellig både fra den verdenen som var da vi gikk inn i fryseboksen, og fra den verdenen som forelå da vi gikk ut av den såkalte fryseboksen i Kina.

Presidenten [12:51:41]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:51:49]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Ola Elvestuen om å inngå rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU (Innst. 23 S (2023–2024), jf. Dokument 8:233 S (2022–2023))

Presidenten [12:51:11]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hårek Elvenes (H) [12:52:47] (ordfører for saken): Utenriksministeren skriver i sitt svarbrev til denne saken at regjeringen ikke har tatt stilling til de forslagene som forsvarskommisjonen har kommet med. Den tiden kommer jo raskt, at regjeringen må ta stilling til de forslagene som kommisjonen har kommet med, så i så måte går vi en ganske spennende tid i møte.

Krigen i Ukraina er en krise med uoverskuelige konsekvenser for europeisk sikkerhet. EU har møtt krisen med økt og forsterket samarbeid innen utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. Norge er imidlertid utenfor det intensiverte samarbeidet om europeisk sikkerhet fordi utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk ikke er en del av EØS-avtalen. Så lenge fullt EU-medlemskap ikke er aktuelt for stortingsflertallet, mener Høyre at Norge bør følge anbefalingen fra flertallet i forsvarskommisjonen om å inngå en egen rammeavtale knyttet til utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU.

Høyre deler oppfatningen til flertallet i forsvarskommisjonen, som legger til grunn at EU trolig kommer til å få en mye mer framtrædende rolle i europeisk og global sikkerhet de kommende årene. Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norden er endret. Danmark har nå avskaffet det såkalte «forsvarsforbeholdet» til sitt EU-medlemskap, og Sverige og Finland blir etter hvert NATO-medlemmer. Alle disse landene er altså medlemmer av EU.

Norge er allerede tett knyttet til EU gjennom EØS-avtalen og en rekke andre avtaler, men et formalisert samarbeid innenfor forsvar og sikkerhet finnes ikke. Det er en ulempe at deler av sikkerhetspolitikken som angår oss, og som kan påvirke oss, drøftes og besluttes på arenaer i EU der Norge ikke er til stede. Det er grunn til å tro at et forsterket utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid ikke vil undergrave NATO-alliansen. NATO forblir bærebjelken i vår sikkerhetspolitikk. NATO er imidlertid en rent militær allianse, mens EU er en politisk allianse med helt andre muligheter til å utforme en felles politikk i viktige sikkerhetspolitiske spørsmål for Europa og Norge. Dette blir stadig tydeligere og viktigere for oss.

Presidenten [12:55:30]: Presidenten antar at representanten vil ta opp forslag.

Hårek Elvenes (H) [12:55:34]: Ja, det vil jeg.

Presidenten [12:55:36]: Da har representanten Hårek Elvenes tatt opp forslaget fra Høyre og Venstre.

Trine Lise Sundnes (A) [12:55:51]: Vi hørte i dag vår utenriksminister Espen Barth Eide i sin EØS-redegjørelse understreke at EU i kjølvannet av Russlands fullskala angrep på Ukraina har fått økt sikkerhetspolitisk betydning også for Norge – ikke på bekostning av, men i nært samarbeid med NATO. Jeg ser fram til debatten om hans redegjørelse torsdag.

Når det gjelder herværende representantforslag, behandlet i Innst. 23 S, mener Arbeiderpartiet at det er vårt medlemskap i NATO som må være bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Dette er bakgrunnen for vår tilråding om å ikke vedta forslaget om å inngå en rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU. Det er fornuftig å avvente regjeringens behandling av forsvarskommisjonens rapport.

EU skal ikke erstatte eller konkurrere med NATO når det gjelder avskrekking, trygghet og forsvar. NATO og EU trekker i stort på de samme ressursene i Europa, og derfor er det viktig å unngå duplisering. Vi samarbeider allerede godt med EU. Vår regjering ser norsk og europeisk sikkerhet i sammenheng og arbeider aktivt for å utvikle samarbeidet med EU i tråd med norske interesser.

Utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU har åpenbart ikke blitt mindre aktuelt etter Russlands fullskalainvasjon av Ukraina. Som første og eneste tredjeland bidrar Norge til EUs treningsmisjon for ukrainske soldater og med finansiering av stridsvognammunisjon gjennom EU-mekanismen European Peace Facility. Norge er også en aktiv deltaker i en rekke andre forsvarspolitiske avtaler, som PESCO. Vi deltar i prosjektet om militær mobilisering sammen med USA, Canada og Storbritannia, og i relevante tilfeller vurderes også deltakelse i andre prosjekter.

Vi deltar også i det europeiske forsvarsfondet, EDF, som sikrer norsk forsvarsindustri kontrakter og god avkastning, og bidrar samtidig til å legge grunnen for framtidige felleseuropeiske forsvarsanskaffelser. Norges tilslutning til rammeavtalen for ammunisjonsanskaffelser sammen med andre EU-land trekker i samme retning.

Når representantene bak forslaget foreslår å be regjeringen om å innlede dialog med EU om mulighetene for en rammeavtale for norsk tilknytning til EUs felles utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk, understrekes det fra vår side at vårt medlemskap i NATO må være bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:59:17]: Det er vårt medlemskap i NATO som er bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. EU skal ikke erstatte eller kon-

kurrere med NATO med tanke på avskrekking, trygghet og forsvar. NATO og EU trekker i stort på de samme ressursene i Europa, og det er derfor viktig å unngå duplisering.

Krigen i Ukraina har tydelig vist oss hva betydningen av nasjonal beredskap og nasjonal kontroll betyr. Det betyr svært mye å ha et godt nasjonalt forsvar. Den tøffe og pågående krigen i Ukraina viser oss hva militær motstandskraft, utholdenhet og sivil beredskap betyr.

Vi samarbeider allerede godt med EU. At Norge står sammen med våre europeiske partnere om sanksjonene og de harde linjene mot Russland, vitner om dette. Samtidig har det vært behov for å gjøre nasjonale tilpasninger. Det er svært viktig at vi beskytter kanalene som er av direkte betydning for nasjonal trygghet og sikkerhet og ivaretar de godt etablerte samarbeidsplattformene på bl.a. fiskeri og søk og redning i nordområdene. Dette kommer også til syne i spørsmålet om å vedta forbud mot havneanløp. Norges situasjon skiller seg fra EUs på fiskeriområdet på grunn av felles norsk-russiske bestander og gjensidig soneadgang.

Det har også vært tett koordinering mellom NATO og EU, og sikkerhet og forsvar blir stadig løftet på den politiske dagsordenen i de enkelte europeiske land. EU og NATO har likevel svært forskjellige roller. Selv om Lisboa-traktaten, som EU er bygd på, understreker solidaritet innad i unionen, har betydningen av NATO som en rendyrket kollektiv forsvarsallianse blitt betydelig styrket i lys av Russlands angrepskrig, og alliansens samhold er viktigere for Europa enn på mange tiår. Alliansens strategiske planer og konsept er spisset sett i forhold til dagens trusselbilde.

I våre nærområder er viktigheten av NATO meget tydelig understreket av Sveriges og Finlands søknader om NATO-medlemskap. Til tross for at både Sverige og Finland har et tett samarbeid med NATO i dag, er det kun fullt medlemskap som gir sikkerhetsgarantien i NATOs Artikkel 5, det kollektive forsvar. Finlands og Sveriges politiske skifte mot et tettere samarbeid med NATO viser at EU-medlemskap ikke er nok som følge av den endrede trusselsituasjonen. Oppbygging av en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk i EU samt å etablere konkurrerende kommandostrukturer, styrkeoppsetninger og operasjoner, vil verken være fornuftig eller riktig bruk av ressurser og bør på det sterkeste unngås.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen att.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:02:34]: NATO er bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Å innlede et tett samarbeid med EU på dette feltet synes å være mer et politisk grep enn et grep som kan gi oss et bedre forsvar og bedre sikkerhet. Det er ingenting

som tyder på at det norske forsvaret, eller forsvaret av Norge, er tjent med at det inngås en rammeavtale med EU på forsvars- og sikkerhetsområdet. Påstanden om at mer fokusering på europeisk samarbeid samtidig vil styrke de transatlantiske båndene, er i beste fall tvilsom. Argumentene slår hverandre faktisk i hjel. Man får ikke mer samhold i NATO ved å forsterke Europa uten USA. Dersom Norge velger et tettere samarbeid i Europa, er dette et signal til USA om at Europa i større grad evner å forsvare sitt eget kontinent – et helt unødvendig signal å sende i en tid hvor det transatlantiske samarbeidet er viktigere enn noen gang.

Når USA hevder at Europa må gjøre mer, betyr ikke det at Europa må gjøre mer på bekostning av USA. Det er liten tvil om at europeiske land, ikke minst Norge, må øke forsvarsbudsjettene, men USA forventer samtidig at dette fører til større materiellanskaffelser i USA. Et styrket samarbeid i Europa vil naturlig nok føre til flere felles prosjekter, noe som vil ramme amerikansk industri og dermed USAs vilje til å forsvare Europa. Her må vi ha to tanker i hodet samtidig. Et tettere forsvars- og sikkerhetssamarbeid i Europa gjennom EU vil også kunne svekke NATOs evne til å handle raskt i kritiske situasjoner. EU har ikke ressurser nok til å opprette egne, selvstendige kapasiteter militært uten at det reduserer tilgangene i NATO. EU har heller ikke kapabiliteter til å lede store militære operasjoner. Der vil de være helt avhengige av NATOs struktur for å kunne operere.

Man må også ta hensyn til de unike og sterke båndene som Norge over tid har bygd med USA og Storbritannia, som nå er utenfor EU. Det er ingen grunn til å risikere det i bytte mot et bredere kontinentalt samarbeid. Norge, Storbritannia og USA har sterke kulturelle, språklige og historiske bånd, og det er unødvendig å svekke disse til fordel for samarbeid sørover i Europa. Det er ikke som forslagsstillerne hevder, at vi kan gjøre alt på én gang, i alle fall ikke uten å bruke mer penger og samtidig svekke forsvarsevnen.

Når det er sagt, er det viktig å ikke blande sammen forslaget intensjon med det gode samarbeidet Norge allerede har med EU på forsvarssiden. Samarbeidet i European Defence Fund gir eksempelvis norsk industri mulighet til å delta i materiellprogrammer og utviklingsprosjekter. Norge kan også delta i enkeltprosjekter i forsvarssamarbeidet PESCO. Dette forsvarssamarbeidet, hvor de fleste av EUs medlemsland er med, bidrar Norge, USA og Canada om militær mobilitet. Dette arbeidet er viktig for at allierte skal kunne flytte militære styrker over landegrensene i krise eller krig. Norge kan også delta i EUs sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner.

Norge har siden 2006 hatt en samarbeidsavtale med det europeiske forsvarsbyrået EDA. Gjennom EDA har vi

tatt del i prosjekter som skal sikre leveranser for norsk forsvarsindustri. Norge deltar også i flere av EUs andre programmer, som bidrar til å redusere sårbarhet og bygge motstandsdyktighet i flere sektorer. Det gjelder rammeprogrammer for forskning og innovasjon og romprogrammene Galileo og Copernicus.

– Nå ser jeg at tiden er ute, og da avslutter jeg.

Guri Melby (V) [13:05:57]: Jeg vil først slå tydelig fast at Venstre er for norsk EU-medlemskap. Krigen i Ukraina, krig i Midtøsten og økt internasjonal ustabilitet gjør at verdier som demokrati, frihet og selvråderett står under press. Vi må kjempe for disse verdiene på en helt annen måte enn det vi har gjort de siste 20–30 årene, og vi må gjøre det sammen med Europa.

Dessverre innser også vi at regjeringens EU-politikk fram til 2025 er bundet på hender og føtter av Senterpartiets innbitte EU-motstand. Da må vi prøve å komme framover i EU-politikken der det er mulig. Slik Venstre ser det, er utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikken et av de aller viktigste områdene.

Krigen i Ukraina har vist oss at sikkerhet ikke bare handler om militært forsvar, men også om energi, næringsliv, sanksjonspolitik og mye annet. På mange av disse feltene er EU en mer relevant aktør med en mer passende politisk verktøykasse enn NATO, og vi mener at et forpliktende samarbeid med EU innenfor utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk vil gi den nødvendige forutsigbarheten for norsk sikkerhet og norsk næringsliv. Også forsvarskommisjonens flertall foreslår dette.

I dag er vår primære tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen. Problemet er at den avtalen ikke gir oss tilgang til de politikkområdene som EU nå utvider seg på. Alternativet til vårt forslag om en forutsigbar rammeavtale med EU om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk er et komplisert samarbeid fra sak til sak og krise til krise, prisgitt forhold utenfor vår kontroll, og et samarbeid som ofte setter oss på gangen når viktige avgjørelser skal tas.

Dette blir ikke mer tydelig enn når det gjelder Norges manglende deltakelse i EUs nye satellittprogram, IRIS². IRIS² vil være et lukket og sikret satellittkommunikasjonssystem som bare EU-land får tilgang til. Det vil utgjøre kritisk infrastruktur, det vil bl.a. bli brukt til maritim overvåking i strategiske områder som Arktis, og det vil styrke Europas mulighet til både militær og sivil sikker kommunikasjon. Norsk umiddelbar deltakelse i IRIS² er helt essensiell. Uten deltakelse sier forsvarsskere at norsk sikkerhet svekkes. Næringslivet sier at norsk forsvarsindustri og romindustri blir utestengt fra markedet i sektorer som skal benytte IRIS² som databærer. Regjeringen selv sier at deltakelse har høyeste prioritet, men da jeg nylig stilte spørsmål til næringsmi-

nisteren om når Norge kunne delta, måtte han melde pass. Norge må nemlig vente på at EU finner ut hvilken avtaleform vår tilknytning skal ha, og må vente på at Europakommisjonen får et forhandlingsmandat fra Rådet. Og hvis vi får en avtale, må vi vente på Europaparlamentets ratifisering av avtalen, noe som trolig ikke kan skje før etter valget i juni 2024.

Jeg mener at vi ikke kan ha det slik. Jeg er glad for at det er andre partier som er mer framoverlent enn regjeringen, og for at Høyre er med på å støtte vårt forslag om å inngå en rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU. Jeg viser herved til forslaget vi har sammen med Høyre i denne saken.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:09:13]: Jeg vil vise til redegjørelsen jeg holdt for noen timer siden, om EU og EØS, hvor jeg la stor vekt på at vi ser en tydelig utvikling av en sterkere rolle for EU i sikkerhetspolitikken, at det er viktig at vi følger nøye med på det, og at det også er helt riktig at EØS-avtalen alene bare delvis løser spørsmålet om tilgang til samarbeid rundt dette.

Men jeg sa også i den redegjørelsen, og gjentar her, at det likevel er slik når det gjelder alle de konkrete uttrykkene som her blir nevnt – det være seg European Peace Facility, det europeiske forsvarsfondet, EDF, EUs forsvarsbyrå, EDA, permanent strukturert samarbeid, PESCO, og de nye prosjektene som ble beskrevet i redegjørelsen, om bl.a. ASAP og EDIRPA – er dette samarbeid vi allerede er med i, har sluttet oss til eller er i ferd med å slutte oss til. Det gjelder også Secure Connectivity, IRIS². Jeg tror ikke at en rammeavtale oppå dette vil løse problemet med at vi likevel må forhandle fram tilgang til hvert enkelt element. Så jeg mener at på veldig mange måter er behovet for å følge med på og ta del i EUs sikkerhetspolitiske samarbeid der det er relevant, godt ivarettet innenfor den nåværende tilknytningsformen.

Vi kan alltid ha en diskusjon om vi skulle hatt en annen tilknytningsform, men å tro at det finnes delmedlemskap i sikkerhetspolitikken som gir en slags uavkortet adgang til alt sikkerhetspolitisk samarbeid uten å gå disse rundene med enkeltprosjektene, tror jeg rett og slett ikke fører noensteds hen, så jeg ser ikke noe stort behov for en slik rammeavtale. Men jeg mener, som også komiteens flertall har uttrykt, at vi skal fortsette med et nært samarbeid på alle de feltene som er relevante for oss.

Jeg vil igjen understreke, som flere representanter har sagt, at NATO er ankerfestet for forsvarspolitikken. Så er det mange sider ved sikkerhetspolitikken som går ut over det, og der deltar vi jo, både innenfor det som går under rubrikken sikkerhetspolitikk, og f.eks. i energisamarbeidet, der vi samarbeider om energipolitikk med Europa.

Presidenten [13:11:31]: Det vert replikkordskifte.

Hårek Elvenes (H) [13:11:45]: Det utvikler seg en rollefordeling mellom EU og NATO som gjør at de forsterker og utfyller hverandre. Vi ser et EU som tar en stadig mer aktiv rolle knyttet til utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske spørsmål, særlig på områder der utfordringene er grenseoverskridende. Da kan hybride trusler eksempelvis nevnes.

Det er ingen tvil om det her gjøres vedtak som påvirker Norge, men som vi selv dessverre i svært begrenset grad er med og påvirker. Da er det nærliggende å spørre utenriksministeren, som er en erklært EU-tilhenger og sågar tidligere generalsekretær i Europabevegelsen: Ser utenriksministeren enkelte ulemper ved at Norge ikke har en slik rammeavtale, eller – sagt på en annen måte – at regjeringen vender tommelen ned for å inngå en rammeavtale slik som den forslaget beskriver?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:12:47]: Det er riktig at jeg var og er en erklært EU-tilhenger, og jeg mener på generelt grunnlag at man har mer medbestemmelse i organisasjoner man er med i, enn i organisasjoner man ikke er med i. Så langt er jeg enig med spørsmålsstilleren. Samtidig tror jeg også at denne rammeavtalen ikke tilfører noe særlig til det vi allerede har, for vi har jo nettopp vist at gjennom skiftende regjeringer – også denne, som aktivt har engasjert seg i dette – har vi sluttet oss til mange av de konkrete uttrykkene for sikkerhetspolitikk vi ser i EU, altså dem jeg nettopp ramset opp og ikke trenger å gjenta. Det er jo der sikkerhetspolitikken i praksis skjer.

Gitt at vi nå har det nasjonale kompromisset vi har, med EØS-avtalen pluss et 70-talls tilleggsavtaler, og at vi kobler oss på der hvor vi ser en egeninteresse i det og finner løsninger på det, mener jeg at vi er godt ivaretatt. Så kan vi ved andre anledninger snakke om hvordan tilknytningsformen egentlig burde ha vært.

Hårek Elvenes (H) [13:13:49]: Takk for svaret. Er det slik å forstå at utenriksministeren allerede nå vender tommelen ned for det forslaget som forsvarskommisjonen har anbefalt? Utenriksministeren skriver jo i sin redegjørelse til saken at regjeringen ikke har tatt stilling til noen av forsvarskommisjonens anbefalinger. Er det slik å forstå at når det gjelder dette, har utenriksministeren allerede inntatt et standpunkt som også er regjeringens standpunkt: at det ikke er aktuelt med en slik rammeavtale?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:14:22]: Nei, jeg har ikke vendt tommelen verken opp eller ned for noen enkeltelementer i kommisjonens forslag. Jeg mener at det skal vi se på som en helhet og i sammenheng

og komme tilbake til som en helhet og i sammenheng. Det jeg er enig med regjeringens partienes representanter i komiteen om, er at det å vedta dette her og nå er noe vi ikke vil anbefale. Men jeg mener at diskusjonen om alt som kom fra forsvarskommisjonen, bør diskuteres og gis en grundig gjennomgang, og regjeringen kommer til å gjøre det og komme tilbake til alle elementene i det.

Hårek Elvenes (H) [13:15:03]: Da kan jeg kanskje tillate meg å konkludere med at det fortsatt er en åpning for at en slik rammeavtale kan komme på plass når utenriksministeren har fått gått nøye inn i problemstillingen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:15:17]: I den forstand at vi skal se på helheten i forslagene og se hva vi følger opp og hvordan vi tar det videre, er svaret på det ja. Men nå har jeg også sagt at jeg ikke ser at akkurat denne rammeavtalen vil tilføre spesielt mye nytt. Jeg tror ikke det gjør at vi slipper unna å gå rundene på hvert enkelt felt, og på den annen side har vi erfaring for at når vi gjør nettopp det, blir vi sett på som en særlig viktig og nær partner. Vi er også definert av EU som den tetteste assosierte partneren EU har. Vi er altså det nærmeste ikke-medlemmet, og det har EU nylig gitt uttrykk for gjennom sitt såkalte strategiske kompass. Så der det er av interesse for både EU og oss, kan vi være med, men vår sikkerhetspolitiske hovedtilknytning forblir i NATO.

Guri Melby (V) [13:16:16]: Utenriksministeren sa i sitt innlegg at vi håndterer samarbeid med EU om sikkerhetspolitikk godt uten en rammeavtale og uten et EU-medlemskap, men viser ikke den saken som jeg viste til i mitt innlegg, om IRIS², at vi ikke gjør det?

Spørsmålet mitt er egentlig ganske enkelt. Tror utenriksministeren at en rammeavtale ville gjort alle disse skrittene for deltakelse i IRIS² lettere enn det er i dag?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:16:47]: Mitt syn er at tilknytningen til IRIS² og Secure Connectivity må skje gjennom tilknytningen Secure Connectivity. Det tror jeg kommer til å skje, og der har vi en positiv tone med Kommisjonen. Jeg tror ikke at en rammeavtale ville gitt en slags «shortcut» til en slik avklaring, for dette er formelle avtaler med et formelt innhold som vi likevel måtte ha laget. Jeg tror egentlig alle sider i denne debatten gjør litt mye ut av verdien av en slik rammeavtale. Poenget er at vi har en meget omfattende avtale med EU som heter EØS-avtalen, vi har over 70 tilleggsavtaler, stort og smått, og vi deltar i veldig mye av det EU gjør, men etter en selvstendig vurdering av hvert enkelt tiltak. Så lenge vi har den tilknytningsformen vi har, mener jeg at dette etter forholdene fungerer greit.

Guri Melby (V) [13:17:38]: EU satser nå ganske store summer på IRIS². Det er klart at én del av deltakelsen handler om sikkerhet, men en annen del handler også om norsk næringslivs mulighet til å være med på å konkurrere om kontrakter. Slik det ligger an nå, er det ikke mulig for norsk næringsliv å delta på like vilkår med øvrig europeisk næringsliv. I Aftenposten i går påpekte NUPI-forskeren Pernille Rieker at det er altfor sent å starte initiativ overfor EU når forordningen foreligger, og at vi burde vært mer aktiv i forkant og klart å avklare norsk deltakelse på et tidligere tidspunkt. Mener utenriksministeren at det hadde vært mulig å gjøre tiltak som gjorde at Norge hadde fått bli med tidligere i dette?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:18:24]: En generell utfordring med vår tilknytningsform er at som hovedregel vil de formelle tilslutningene fra Norges eller andre EØS-lands side skje etter at EU er ferdig med sin behandling. Det ligger litt i sakens natur, og det er slik EØS-avtalen – pluss, pluss – fungerer. Slik sett er det klart at hadde man vært medlem av EU, som Venstre vil, hadde man vært tidligere ute med å utforme politikken. Vi vet også at der vi har særlig offensive interesser, særlig defensive interesser eller særlig norske synspunkter, er det mulig å påvirke tidlig i prosessen. Jeg har ikke fulgt IRIS²-prosessen så nøye at jeg kan si om ting kunne vært gjort tidligere der, men jeg har i hvert fall nå et veldig godt inntrykk av at vi er i en god prosess med Kommisjonen. Som representanten Melby helt riktig sier, har vi både forsvarspolitiske og næringspolitiske interesser i å delta, og vi har også noe å bidra med, for det er faktisk et betydelig norsk rommiljø som kan delta, og som er interessert i det.

Presidenten [13:19:26]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:19:28]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Innst. 26 S (2023–2024), jf. Dokument 8:237 S (2022–2023))

Presidenten [13:19:45]: Etter ønske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkordskifte på inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og

dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Ingrid Fiskaa (SV) [13:20:11] (ordførar for saka): I dag skal me debattera eit representantforslag som blei fremja i det som no verkar som ei heilt anna tid. Det er ikkje første gongen norsk Israel–Palestina-politikk blir diskutert i denne salen, men bakteppet for den debatten me har i dag, kunne ikkje vore meir alarmerande.

Den grufulle krigen i Gaza, der fleire barn har blitt drepne på ein månad enn i alle krigar og konflikhtar i heile verda i fjor til saman, går djupt inn på oss alle. Den intense bombinga av Gazastripa og Israels manglande skjerming av sivile, som er sperra inne og nekta tilgang på vatn, mat og medisinar, bryt med krigens folkerett, og me kan berre førestilla oss kor ille dei gislane som Hamas tok, har det etter seks veker i fangenskap.

Eg vil takka komiteen for eit godt samarbeid i behandlinga av dette representantforslaget. Eg vil takka for fleksibiliteten til å utvida fristar etter at Hamas angrep Israel den 7. oktober, og ulike representantar for nye forslag som er lagde til i debatten.

I dag skal me bl.a. ta stilling til om Noreg skal anerkjenna Palestina som stat, slik fleirtalet av verdas land har gjort. Noregs offisielle politikk har i lang tid vore å få på plass ei tostatsløyning. Eit fleirtal i komiteen støttar prinsippet om ei anerkjennning av ein palestinsk stat, men det er ulike syn på om det er rett tidspunkt å gjera det på. Dei ulike partia vil gjera greie for sine syn. Eg skal frå no av gjera greie for SVs syn.

Det er 30 år sidan Oslo-avtalen blei signert. I 30 år har Noreg arbeidd for ei tostatsløyning, men utviklinga har i lang tid gått feil veg. Den israelske regjeringa har uttala at dei ikkje ønskjer ei tostatsløyning, ulovlege buse-tjingar på okkupert område har berre auka i omfang, og palestinarane blir systematisk undertrykte og diskriminerte. Draumen om ei tostatsløyning der palestinarar og israelarar lever i fred, er der, men realiteten er ein apartheidstat der palestinarar ikkje har dei same rettane som israelarane, og på toppen har me no ein krig i Gaza som me ikkje har sett maken til. Verda, Noreg og FN må erkjenne at me har feila. Me har feila når verken palestinarar eller israelarar er trygge. Me har feila når menneskerettane ikkje gjeld for alle.

Kvar går då vegen vidare? Det omgåande kravet er at våpena må leggjast ned. Noreg har teke til orde for og røysta for ei omgåande våpenkvile i FNs generalforsamling. SV støttar dette og forventar at regjeringa held fram med å arbeida for våpenkvile, oppheving av blokaden og at naudhjelp kan koma inn til folk i Gaza.

Det neste som må skje, er å erstatta militær maktbruk med politiske forhandlingar. Det er i denne samanhengen at ei anerkjennning av Palestina har fått for-

nya aktualitet. Det vil gje eit tydeleg signal om at me meiner alvor med kravet om ei tostatslsying. Noreg har for lengst anerkjent Israel som stat. Det logiske neste steget er å anerkjenna òg den andre parten. Det vil gje palestinarane større tyngd i framtidige politiske samtalar. Me merkar oss at regjeringa ventar på det gylne tidspunktet for å anerkjenna Palestina – men kanskje er akkurat no det gylne tidspunktet. Krigen i Gaza har i all sin gru skapt eit momentum fordi behovet for ei politisk lsying på konflikten har kome opp igjen i verdas bevisstheit.

Regjeringa ønskjer å spela ei rolle i fredsforhandlingar, men korleis skal Noreg kunna leggja til rette for gode fredsforhandlingar mellom to partar om me behandlar og anerkjenner dei så ulikt? Nettopp no er tida for å ta til orde for og støtta dei universelle humanitære prinsippa, at menneskerettane og folkeretten skal gjelda for alle og ikkje berre for nokre få. Ei konsekvent haldning til og handheving av folkeretten er viktigare enn før.

Med det tek eg opp dei forslaga som SV er med på i innstillinga, og i tillegg forslaga nr. 8 og 9, som SV har saman med Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grne. Eg gjer samtidig merksam på at forslag nr. 8 vil bli omgjort til eit oversendingsforslag, og at SV subsidiært vil røysta for forslag nr. 4.

Presidenten [13:25:27]: Representanten Ingrid Fiskaa har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Åsmund Aukrust (A) [13:25:50]: Det er uvirkelige bilder verden er vitne til. Tusener på tusener er drept på Gaza, hvor vi ser mennesker sulte i hjel, FN-ansatte som drepes, og vi ser hjerteskjærende bilder av barn som tas ut av kuvsene fordi sykehuset er uten strøm. Det er ikke mulig å ta inn over seg hva Gazas befolkning lever under akkurat nå.

I møte med dette er det lett å føle seg handlingslammet, føle at verden raser sammen – og på mange måter er det jo det verden gjør. Jeg er glad for at Norge ikke er handlingslammet, for at vi står opp for folkeretten og for det palestinske og israelske folks rett til å leve i fred og sikkerhet.

I helgen måtte jeg en ung israeler som hadde fått bestefaren sin drept i en kibbutz. Bestemora ble kidnappet av Hamas-soldater og sitter innesperret på Gaza-stripen som gissel. Vi fordømmer Hamas' terror, helt uten forbehold. Det finnes ingenting som kan unnskylde drap på uskyldige mennesker. Vi krever også en betingelsesløs frigivelse av alle gislene.

Vi i Norge vet hvor forferdelig terror er, hva det gjør med et samfunn, og hvor mye sorg og lidelse det påfører. Angrepet 7. oktober er et av de verste terrorangrepene i moderne tid. Israel har, som alle andre land, rett til å for-

svare seg, men forsvar av land må være innenfor folkeretten og humanitærretten.

Jeg synes det er bra at både statsministeren og utenriksministeren tydelig har sagt fra at Israels krig bryter folkeretten. Her har Norge vært Europas tydeligste stemme. Norge var også det første landet i Europa til å fordømme blokaden, og vi var et av få europeiske land som stemte for resolusjonen i FN som krevde stillstand i bombingene.

Jeg vil takke regjeringen for at de er modige og går foran, bruker absolutt alle tenkelige kanaler for å få slutt på bombingene og for å få hjelpen fram, og samtaler på alle nivåer, med ledere i Israel og Palestina, i Midtøsten og i Europa.

Jeg er usikker på hvordan en annen regjering hadde håndtert situasjonen. Hadde de borgerlige stemt i FN slik som vi gjorde, eller vært tydelige på fordømmelse av brudd på folkeretten? Jeg tror ikke det. n ting er å se på hva de borgerlige partiene i Norden gjør, men noe annet er å se hva Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti gjør her hjemme. De sa at de ønsket å kutte støtten til de palestinske selvstyremyndighetene på Vestbredden – en helt absurd idé om å straffe dem som er det reelle alternativet til Hamas. Det ville ført til en kollaps av den palestinske regjeringen.

I saken vi i dag behandler, kaller Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet terroren 7. oktober for Palestinas terror mot Israel. Nei, dette er ikke Palestinas terror mot Israel, det er Hamas' terror.

Forslaget vi i dag behandler, ble, som saksordfører-en godt sa, fremmet i våres, lenge før den akutte situasjonen vi nå står i. Til spørsmålet om en anerkjennelse av en palestinsk stat, tror jeg vi alle sammen er enige i at det beste hadde vært å anerkjenne en realitet, ikke en drøm. Det er en palestinsk stat som er framforhandlet, og som ville vært en reell stat. I Arbeiderpartiet har vi sagt at vi er klare for å gjøre det også før det, som en symbolsk handling, men det er bare noe vi kan gjøre én gang. Da bør vi være sikre på at det vil gi reell framgang. For å tydeliggjøre dette har Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dag fremmet et forslag som ber regjeringen forberede anerkjennelse av en palestinsk stat på et tidspunkt hvor anerkjennelse kan ha positiv innvirkning på fredsprosessen, og uten forbehold om en endelig fredsavtale.

Vi vet ikke hvordan Midtøsten vil se ut når denne krigen er over. Jeg mener at vi må være villige til å diskutere alle sider ved norsk Midtøsten-politikk – hva slags rolle Norge kan ta, og hvordan vi best kan sikre en politisk løsning. Historien har vist at når det er som aller mørkest, kan det komme et vendepunkt. Men akkurat nå, og i dag, er ikke det viktigste å tenke langt fram. Akkurat nå er det viktigste å tenke de neste timene og de neste dagene, hvor vi kan få på plass en våpenhvile, hvor

vi får løslatt gislene, og vil få hjelpen fram. Så må dette inn på et politisk spor, for det finnes ingen militær løsning for å nå målene våre: at blokaden skal heves, at okkupasjonen skal ta slutt, at palestinerne får sin egen stat, og at israelske og palestinske barn skal kunne få vokse opp og leve i sikkerhet og fred.

Med det tar jeg opp forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten [13:30:48]: Då har representanten Åsmund Aukrust teke opp det forslaget han viste til.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:31:14] (komiteens leder): Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt og konstruktivt arbeid med dette forslaget, som jo ble fremmet i mai, lenge før både Hamas' terrorangrep mot Israel og Israels angrep på Gaza.

Det er nokså åpenbart at debatten i dag allikevel kommer til å handle om katastrofen på bakken i Gaza nå. Det er et stort engasjement rundt dette blant partiene på Stortinget og i hele det norske samfunnet, og det er jeg veldig glad for å se. Det er ingen som kan være uberørt av det som skjer nå.

Den 7. oktober utførte Hamas et terrorangrep uten sidestykke, hvor uskyldige mennesker ble drept på gruffullt vis i sine egne hjem. Det var det dødeligste angrepet mot jøder siden holocaust. Israel har nå satt i gang en storstilt invasjon av Gaza, med mål om å ødelegge Hamas og frigjøre de over 220 gislene som holdes der. Vi er altså vitne til helt enorme menneskelige lidelser på Gaza-stripen. Bildene vi ser av livløse barnekropper og desperate foreldre, brenner seg fast i bevisstheten vår, og vi hører grufulle historier fra Al-Shifa-sykehuset nå. Når sykehus settes ut av spill, har sivile knapt en sjanse. Nær halvparten av sykehusene i Gaza er nå ute av drift.

Vi har lenge krevd en reell og umiddelbar humanitær pause i angrepene, og den må iverksettes nå. Det er en tragedie at så mange sivile drepes, og angrep mot sykehus er ikke en akseptabel handling – det er brudd på folkeretten.

Det er en tragedie å se at så mange mennesker nå blir drept, og at ca. halvparten av dem er barn. Det er ingen trygge steder på Gaza, og det er ingen steder å flykte til. Dette må ta slutt. Verdenssamfunnet må sette alle krefter inn på å stanse den humanitære krisen.

Det er all grunn til å være tydelig: Hamas har med sitt terrorangrep gjort det klart for alle at de er villige til å bruke ren terror for å oppnå målene sine, og Hamas må umiddelbart og uten vilkår slippe de over 220 gislene fri og avslutte raketangrepene mot Israel. Som flere også har vært inne på, har Israel en klar rett til å forsvare seg, men jeg vil gjenta Høyres tydelige budskap om dette: Det er regler for hva man kan gjøre når man forsvarer seg. Disse reglene bryter Israel nå.

Omfanget av blokaden av Gaza, som hindrer humanitær hjelp i å komme fram, er også et brudd på folkeretten. At sivile ikke får tilgang til mat, vann, strøm og medisiner, er helt uakseptabelt. Både Israel og Hamas har en klar plikt til å beskytte sivile, skille mellom sivile og militære og opptre forholdsmessig. Krigens regler brytes på begge sider. Israel må følge krigens regler, og disse reglene gjelder selv om Hamas bruker sivile som skjold.

Jeg er også dypt bekymret for at krigen vil eskalere og spre seg, og trolig vil bakkeinvasjonen gjøre at denne situasjonen blir betydelig verre fram til den eventuelt stabiliserer seg. Vi har også rundt 250 norske borgere på Gaza, og halvparten av dem er barn. For dem er også situasjonen dramatisk.

Konflikten mellom Israel og Palestina er helt spesiell. Det er få andre konflikter som har hatt samme varighet og fått samme internasjonale oppmerksomhet. Det var på et tidspunkt håp etter Oslo-avtalene, men begge sider har på ulike måter undergravd det man kom fram til for 30 år siden. Israels metode har vært bruk av folkerettsstridige bosettinger og blokader som hindrer folk og varer i å komme ut av og inn i de palestinske områdene, og Israel har også brukt dødelig militærmakt og vilkårlig avstraffelse av uskyldige palestinere. Det er ikke virkemidler som er demokratier verdig. Blant enkelte palestinske grupperinger er det blitt brukt voldelige virkemidler som terrorbombing og rakettskyting mot både Israel og andre mål i Vesten.

La meg også være tydelig på at Hamas ikke representerer det palestinske folk. Hamas er en terrororganisasjon, og den palestinske selvstyremyndigheten som kontrollerer Vestbredden, er ikke Hamas.

Det har dessverre ikke vært mulig å finne permanente løsninger på de mest krevende spørsmålene i konflikten, og tida tillater ikke at vi går inn på disse her. Likevel mener både jeg og Høyre at selv om det nå ser mørkt og krevende ut, er tostatsløsningen likevel den eneste farbare veien for en varig fredsløsning. Høyre støtter prinsippet om anerkjennelse av en palestinsk stat. Det kan gjøres en gang, og vi er klare til å gjøre det når det kan bidra mest og best mulig til en politisk løsning på konflikten. Det betyr at Høyre også støtter det løse forslaget som Arbeiderpartiet nettopp tok opp.

Marit Arnstad (Sp) [13:36:28]: Den tilspissede situasjon i Midtøsten er svært alvorlig. De mange lidelsene i Gaza, på Vestbredden og i Israel gjør sterkt inntrykk på oss alle.

Konflikten mellom Israel og Hamas har dype røtter med parter på begge sider som føler stor urett, men det er verken noen forklaring eller noen unnskyldning for den humanitære katastrofen vi nå er vitne til. Det som nå skjer i Gaza, er et brudd på humanitærretten, og det

er et brudd på krigens folkerett. Situasjonen for de sivile er forferdelig, militæraksjonene har gått altfor langt, og det er grunn til å fordømme både Hamas' angrep på Israel og den militæraksjonen som Israel nå gjennomfører i Gaza. Israel må følge de rammene som settes i folkeretten. Sivile skal beskyttes, og angrep må skille mellom militære mål og sivile. Vi ser dessverre ingenting av dette i Gaza akkurat nå.

Respekten for folkeretten og FN-pakten er hjørnesteinen i norsk utenrikspolitikk. Vi har vært tydelige overfor begge parter om at folkeretten må respekteres. Norge har også stemt for den resolusjonen i FN som ber om en umiddelbar våpenstillstand mellom Israel og Hamas. Nå er diplomati faktisk viktigere enn noen gang, og Norge må gjøre alt vi kan for å bidra til å få slutt på stridighetene mellom partene og få inn humanitær bistand for å lindre den katastrofale situasjonen i Gaza.

Senterpartiet ønsker en tostatsløsning og en etablering av en palestinsk stat. Det har også ligget til grunn for det engasjementet Norge har hatt for å finne en fredelig løsning på den israelsk-palestinske konflikten. Å anerkjenne en palestinsk stat bør komme som en del av en reell fredsforhandlingsprosess og gjøres i nær dialog med andre land. Vi ønsker å anerkjenne en palestinsk stat når vi mener det vil bidra best mulig til en politisk løsning på konflikten. Derfor vil det etter vår mening ikke være riktig å stemme for en anerkjennelse av Palestina som egen stat gjennom det forslaget som ligger i representantforslaget i dag.

Jeg har også lyst til, i likhet med andre talere, å understreke at Hamas ikke er ensbetydende med det palestinske folk eller de palestinske sjølstyremyndighetene. Angrepet den 7. oktober var et terrorangrep fra en organisasjon som er en terrororganisasjon, men det er ikke ensbetydende med det palestinske folket.

Senterpartiet er også klar på at vi mener at det nå haster med en våpenstillstand og tilgang på drivstoff for å få fraktet livsnødvendige varer rundt i Gaza og få opprettholdt livsviktige funksjoner, bl.a. av drift av sykehus.

Det forslaget vi i dag behandler, omfatter også flere forhold. Ett av dem er spørsmålet om å slutte seg til FNs apartheidkonvensjon. Flertallet i komiteen går ikke inn for det, men vi viser til at Norge har ratifisert konvensjonen som regulerer vedtektene til Den internasjonale straffedomstolen, og som også omtaler spørsmål om apartheid. I FN-resolusjon 2334 slås det fast at israelske bosettinger på okkupert land er folkerettsstridig. Det er ingen land i dag som har innført noe forbud mot varer produsert på okkuperte palestinske områder, men denne regjeringen har besluttet at varer fra okkupert land skal merkes, slik at en får synliggjort hvilke varer dette gjelder. Det er bra, og det er også i tråd med oppfordringen fra FN om å differensiere mellom staten Israel og ok-

kupert land, slik det også er nedfelt i sikkerhetsrådsresolusjonen.

Jeg har lyst til å si et par ting til slutt. For det første har jeg lyst til å si at jeg synes det er grunn til å advare mot antisemittistiske holdninger som følge av den konflikten vi nå ser i Midtøsten. Den jødiske befolkningen i Norge og i andre land skal kunne føle seg trygge og ikke bli utsatt for trusler på grunn av sin jødiske tilhørighet. Det må vi også minne hverandre om hver dag. Det var ikke noe godt tegn da venstresiden i Frankrike ikke ville delta på en felles markering mot antisemittisme tidligere i uken.

Og så har jeg helt til slutt lyst til å si at vi føler alle på en avmakt overfor det vi nå ser utspille seg i Gaza. Men graden av medmenneskelighet måles ikke gjennom hvem som stemmer for og mot representantforslaget i dag. Jeg tror alle som sitter her i salen, ønsker en slutt på denne forferdelige situasjonen for sivilbefolkningen. Alt som kan gjøres for å få inn humanitær hjelp, må gjøres. Samtidig er det også en reell fare for at konflikten kan spre seg. Derfor er den diplomatiske dialogen og de samtalene en har både fra norsk side og internasjonalt, så viktig. Denne situasjonen må finne sin løsning gjennom et politisk spor. Det bør skje så snart som mulig, og det må skje før vi også risikerer en situasjon i hele regionen som kommer ut av kontroll.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:41:38]: Krig er forferdelig. Krig er grusomt. Krig rammer sivile – barn, kvinner og menn. Alle liv er like verdifulle. Israels krig mot Hamas er intet unntak, men den er heller ikke unik. Sosiale medier gjør at kriger kommer nærmere. Informasjon reiser raskt, og en lokal krig kan fort bli regional og også engasjere globalt fordi verden er blitt mindre og lojaliteter er usikre. Det gjør verden til et farligere sted.

Hamas styrer Gaza. Innbyggerne har valgt Hamas ved valg. Hamas har derfor ansvar for styre og stell. Det har de forsømt. Hamas er korrump, og sivilbefolkningen lider. Hamas har brukt kraft, energi og penger til å bygge tunneler og kjøpe våpen for ett formål: å drepe så mange jøder som mulig.

Den samme ambisjonen hadde Adolf Hitler. Han drepte seks millioner, og de fem som var igjen, fikk sin egen stat, et sted hvor de trodde de kunne være trygge. Som Hitler har Hamas et ønske om å spre sin ideologi. Hitler ønsket å spre fascismen; Hamas ønsker å spre islamismen.

Det er ingen tvil om at Hamas 7. oktober ville ha drept langt flere enn 1 400 sivile israelere – gjerne alle. Det var det de rakk, så hva betyr da forholdsmessighet. Terrorangrepet førte til at Israel erklærte krig. Målet med krigen er å knuse Hamas' militære kapabiliteter,

slik at terrorgruppen ikke kan gå til nye angrep – et helt selvsagt mål.

Hamas' fremtidige martyrer er ikke tøffere enn at de lever under bakken i tunneler, under sivil infrastruktur, og bruker sivile som menneskelige skjold. For å knuse Hamas' militære infrastruktur vil Israel nødvendigvis også ramme sivile. Israel kunne valgt å teppebombe alle områder uten hensyn til sivile og dermed ødelegge Hamas' tunneler. Det gjør de ikke. Israel har gjentatte ganger varslet om sine intensjoner og bedt sivile evakuere Gaza by. Israel har tilbudt å evakuere for tidlig fødte som ligger i kuvøse. Hamas valgte derimot motsatt strategi og drepte alle jøder de rakk, spedbarn var intet unntak.

Grunnlagsdokumentet til Hamas innledes slik:

«Lovet være Gud, all verdens Herre. Fred og velsignelse være med Muhammed, herren over alle budbringerne og lederen av mujahedin og hans familie og følgesvenner.»

Den freden og velsignelsen ble presentert i all sin grusomhet 7. oktober. Dette er charteret som Hamas bygger sin gudstro på, et charter basert på blodsutgytelse, drap og terror i fredens navn. For de fleste er dette religiøs indoktrinering og hatretorikk av en annen verden. Det utålelige er imidlertid at dette ikke kun er retorikk. Det går over til handling straks mulighetene byr seg, som 7. oktober. Man erstattet korstogene med et par sverd. Budskapet er uansett det samme.

Hamas har hatt alle muligheter til å skape fred, ikke i tråd med eget charter, men i tråd med medmenneskelighet og uten referanse til religiøs fanatisme. Hamas kunne ha etablert en stat hvor hovedfokuset ikke var rettet mot drap av jøder og fjerning av staten Israel. De kunne ha lagt fra seg fanatisme og bygget et land til beste for egne innbyggere.

Forslagsstillerne lever i sin egen verden. Ideen om at et kompromissløst vedtak i Det norske storting skal være et slags formular for fredelig sameksistens, at Det norske storting på enkelt vis skal anerkjenne Palestina som en egen stat og vips dukker staten opp som troll av eske. Da vil palestinerne på fredfullt vis etablere et demokrati og garantere Israels sikkerhet. Deretter vil jeg anta at flyktningsspørsmålet løses av seg selv, diplomatiske forbindelser opprettes og korrupsjon forsvinner. Jødehatet vil bli fjernet med et pennestrøk, og Palestina vil leve i fred og fordragelighet med sin nabo. Straks Israels okkupasjon er over, vil Palestina blomstre som et uavhengig, selvforsynt land med gode, liberale verdier og individuelle rettigheter for alle.

Vi andre forstår ikke dette. Egentlig bedriver vi dulgrasisme. Det følger som en konsekvens av at vi ikke mener Israel er en apartheidstat.

Israel er et lite land omgitt av naboland som inntil nylig så på Israel med fiendtlige øyne. Disse landene har

imidlertid innsett at samarbeid er bedre enn fiendskap, og at det vil styrke alle parter. Jordan har en fredsavtale fra 1994. I 2020 inngikk UAE, Bahrain, Marokko og Egypt en samarbeidsavtale, Abraham Accords. Håpet var at også Saudi-Arabia skulle slutte seg til.

Forsoning mellom Israel og nabolandene er den verst tenkelige løsningen for Hamas. Hamas visste at Israel ville måtte gjengjelde den barbariske nedslaktingen 7. oktober, så i realiteten var angrepet i tråd med freden og velsignelsen som står beskrevet i terrorgruppens charter. Hamas forsto at gjengjeldelse ville gjøre forsoning i regionen vanskeligere. Det ser vi resultatet av nå. Land i regionen blir usikre på videre forsoning, og den skepsisen styrkes av forsvar som dette, og av aktivister som nesten utelukkende engasjerer seg i kampen mot Israel.

Nei, det er ikke mulig for Israel å inngå våpenhvile nå. Det er ikke fordi landet er barbarisk. Det skyldes at Israel må forsikre seg om at Hamas' militære kapabiliteter ødelegges. Stanser Israel krigføringen nå, eller trekker seg tilbake, har landet oppnådd svært lite, og Hamas vil fort kunne komme enda sterkere tilbake.

Jeg skulle gjerne fortsatt, men kan ta det i et senere innlegg.

Marie Sneve Martinussen (R) [13:46:55]: President, ambassadør, Palestina-venner – beklager at dere måtte høre det som nettopp ble sagt fra talerstolen. Ord er viktige, spesielt når de sies fra Stortingets talerstol.

Derfor vil jeg først slå fast at det som skjer i Gaza nå, er forbrytelser mot menneskeheten. Israels angrep på det palestinske folk kan ikke og skal ikke forklares med retten til å forsvare seg selv. Israel har i over fem uker kontinuerlig bombet et av verdens mest tettbefolkede områder, samtidig som man har nektet tilførsel av vann, strøm, mat og medisiner, og også nektet folk å komme ut for å få den behandlingen man trenger. Siden 7. oktober har det blitt drept 11 000 palestinere, av dem over 4 500 barn, og det er over 3 500 som fortsatt ligger i ruinene, av dem 1 700 barn. Ifølge tall fra Redd Barna har Israels bombing altså drept flere palestinske unger på en måned enn det er antall drepte unger i alle verdens kriger, inkludert i Ukraina, i hele år. En og en halv million er internt fordrevne, altså fra hjemmene sine, og 27 400 palestinere er rapportert skadet – på et sted der det knapt finnes helsehjelp og sykehus. Dette er så høye tall at det er vanskelig å ta det inn over seg, og det er faktisk helt umulig for oss å forstå situasjonen til den sivile palestinske befolkningen, hvor de nå prøver å overleve.

Rødt forventer at Støre-regjeringen nå slutter å belønne Israel med straffefrihet for forbrytelsene, og at vi er like prinsippfaste overfor israelske menneskeretts- og folkerettsbrudd som vi, med rette, er overfor tilsvarende

brudd fra Russland i Ukraina. Norges og verdens ekstreme forskjellsbehandling har, som hele verden nå ser, bare ført til flere israelske forbrytelser.

Allerede i 2020 slo FN fast at Gaza var et ulevelig sted. Det var i 2020. I dag er situasjonen mer katastrofal enn noensinne. Det mangler rent vann, mat, elektrisitet og medisinsk utstyr, og det er en oppskrift på en sakte, smertefull, men sikker død. Helsepersonell blir drept mens de prøver å redde liv, og journalister ofrer livet sitt for å kunne dokumentere hvordan Israels krigsforbrytelser mot det palestinske folk bryter alle regler – alle regler som det internasjonale samfunnet har satt for krig.

Da Rødt fremmet dette forslaget i mai, var det for å markere 75 år siden al-nakba, palestinernes katastrofe, som markerer begynnelsen på Israels fordriving av, overgrep mot og undertrykkelse av det palestinske folket. Da var det over 500 palestinske landsbyer som ble ødelagt. Det var nesten 800 000 palestinere som ble fordrevet fra hjemmene sine for å gi plass til den israelske staten. Dette ble systematisk begått fra den sionistiske bevegelsen, altså en bosetter-kolonialistisk bevegelse med røtter i Europa. Dette er en historie vi må kjenne.

Palestina anerkjennes i dag av 139 stater, og det er nå langt på overtid at Norge også gjør det. Å stemme mot anerkjennelse av Palestina som stat er å aktivt motarbeide palestinernes rett til selvbestemmelse og å tilrettelegge for å fortsette israelsk okkupasjon og undertrykkelse. Anerkjennelse av staten Palestina er et avgjørende steg for å sikre realisering av selvråderetten for det palestinske folk, men også å anerkjenne og beskytte eksistensen til det palestinske folk og deres territorium. Norge, som en selverklært fredsnasjon, er forpliktet til å ta på seg en lederrolle i å støtte og fremme dette arbeidet.

I august var det 30 år siden Oslo-avtalen ble inngått, avtalen som skulle sikre en palestinsk stat og sørge for tilbaketrekking av israelske styrker fra okkupert Palestina. Den mislyktes fullstendig. Okkupasjonen av palestinsk jord fortsetter, stikk i strid med avtalen. Palestinske og israelske menneskerettighetsforkjempere sier at Oslo-avtalen er blitt et verktøy for undertrykking og et skalkeskjul som både Israel, FN, EU og regjeringen bruker til å dekke over virkeligheten. Det var et historisk feilgrep at Norge og vestlige land anerkjente Israel som stat, men ikke Palestina som stat. Det etterlot palestinerne uten en stat og uten et militært forsvar. De som begikk den historiske feilen med å anerkjenne Israel, men ikke Palestina, kunne si at de ikke visste konsekvensene av det de gjorde. Det kan ikke de som i dag stemmer mot anerkjennelsen av Palestina og opprettholder favorisering av Israel, si, for de vet hva de gjør.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplassen.

Guri Melby (V) [13:52:20]: Lørdag 7. oktober 2023 gikk Hamas til angrep mot Israel. Hamas drepte tilfeldige sivile på brutalt vis og i et omfang som har få sidestykker i historien over terrorangrep. Venstre fordømmer Hamas' terrorangrep på det sterkeste, og vi krever at Hamas frigir gislene de fortsatt holder. Vi mener at Israel har en grunnleggende rett til å slå Hamas tilbake, men de har også en grunnleggende plikt til å følge folkeretten når de gjør det. Israel kan ikke forsvare seg som de vil, og utelukkende la den militære logikken styre.

Israel må beskytte og ta hensyn til sivile. Det skjer ikke nå. Det gjør vondt når Redd Barna kan fortelle at de har begynt å bruke et nytt begrep i Gaza, altså «skadet barn uten overlevende familiemedlemmer».

Det må være klinkende klart at Venstre på det sterkeste fordømmer Israels kollektive avstraffelse av palestinerne, og vi fordømmer brudd på humanitær folkerett. Én parts folkerettsbrudd kan aldri legitimere en annen parts brudd på krigens folkerett.

I dag er de humanitære omkostningene ved krigen altfor store. Tallene fra i går sa at 4 609 barn er drept i krigen. Det er 4 609 for mange. Det er bra at vi nå har fått enkelte korte pauser i krigshandlingene, men Venstre krever fortsatt en umiddelbar våpenhvile. Vi krever at humanitære aktører gis tilgang til Gaza for å gi beskyttelse og nødhjelp til sivilbefolkningen, inkludert mat, vann, medisiner og diesel. Vi krever at Israel opphever blokaden av essensielle tjenester som vann og strøm.

Venstre støtter også arbeidet med å gi Den internasjonale straffedomstolen tilgang i Gaza. Voldshandling mot sivile fra begge parter må etterforskes.

Militære virkemidler alene vil ikke avslutte denne krigen, og det vil ikke løse denne konflikten. Situasjonen mellom Israel og Palestina er i høyeste grad politisk. Jeg er veldig bekymret for hva som skal være status i Gaza når krigen er over. Ett av flere mulige utfall som bekymrer meg, er at Israel gjenerobrer Gaza. Det må unngås. Da er vi tilbake i 2005. Venstre mener det er viktig at regjeringen, sammen med andre land, jobber grundig med alternative løsninger som forhindrer en ny okkupasjon. EU-kommisjonen har anbefalt at sikkerheten i Gaza ivaretas av en internasjonal styrke med FN-mandat. Det mener jeg er en mulighet som må vurderes nøye.

Jeg vil gi honnør til regjeringen for måten de har håndtert situasjonen på fram til nå. Jeg er stolt over at Norge har stått sammen med et stort flertall av landene i FNs generalforsamling og krevd «umiddelbar, varig og vedvarende humanitær våpenhvile». Jeg vil også gi honnør til utenriksministeren, som har pekt på viktigheten av at resten av verden ikke opplever at vestlige land har én holdning overfor Ukraina og en annen holdning overfor Palestina. Det er ikke fordi disse konflikte-

ne isolert sett kan sammenlignes, men vi må ta på alvor at det kan se sånn ut andre steder i verden.

For Venstre er det uansett klart at målet for norsk midtøstenpolitikk fortsatt må være en tostatsløsning der Palestina er en fri og selvstendig stat, og der Israel stanser sine ulovlige bosettinger ved Vestbredden. En tostatsløsning har sjelden virket fjernere, men jeg vil også si at det sjelden har vært viktigere å bevare den som et siktemål.

Det er klart at et vedtak som anerkjenner Palestina som selvstendig stat, bare kan gjøres én gang. Det bør gjøres på et tidspunkt der det bidrar best mulig til en politisk løsning på konflikten. Venstre mener det er viktig at Stortinget gir regjeringen ryggdekning for å kunne forberede en slik anerkjennelse, og det er det vi har som begrunnelse for å stemme for forslag nr. 1 i dette representantforslaget.

Vi vil også, sekundært, stemme for det løse forslaget, nr. 4, som Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer. Jeg er glad for at det er mulig å komme fram til et forslag som flest mulig partier i denne sal kan stå sammen om. Det er ingen her som tror at et sånt vedtak i seg selv vil løse situasjonen i Midtøsten, men det er likevel en viktig symbolhandling i en svært kritisk tid.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [13:57:28]: Vestlige lands nærmest uendelige tålmodighet på vegne av det palestinske folk og deres lidelser må ta slutt. Alle partier og representanter på Stortinget bør nå spørre seg selv om det ikke er på tide at Norge anerkjenner Palestina som egen stat, fordømmer Israels framferd i Gaza, omtaler Israels behandling av palestinere som det det er – apartheid – og begynner å boikotte varer som er produsert på ulovlig vis, på okkupert jord.

Det finnes ingen vei til fred uten at palestinerne får sin egen selvstendige stat, slik de ble lovet av FN og verdenssamfunnet i 1948. Norge har anerkjent og støttet Israels rett til eksistens. Derfor mener Miljøpartiet De Grønne at det er på høy tid at Norge, som det 139. landet i verden, anerkjenner Palestina som stat. En slik anerkjennelse vil være et viktig signal og styrke det legitime kravet til en palestinsk statsdannelse.

Etter flere tiår med mislykkede forsøk med fredsforhandlinger må det internasjonale samfunnet legge mer press på Israel. Tempoet i de ulovlige bosettingene har økt under Netanyahus regjering. Israel bruker sitt militære overtak til å fordrive palestinere fra jord og eieendom og til å opprette ulovlige stengsler for bevegelse og aktivitet. På Vestbredden og i Øst-Jerusalem eksisterer det en systematisk og brutal forskjellsbehandling av den palestinske befolkningen. FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i de okkuperte områdene har slått fast at denne diskrimineringen er apartheid. Det håper jeg at stortingsflertallet er med på å anerkjenne i dag.

For 20 minutter siden fikk jeg en telefon om at en norsk-palestiner jeg kjenner, har mistet elleve – elleve – av sine familiemedlemmer i Gaza. I Gaza akkurat nå mister foreldre alle sine barn i ruinene. Barn står igjen uten noen til å ta vare på dem. De er sultne og tørste, og har ingen steder å gjemme seg. Dette ser verdenssamfunnet på uten å klare å gripe inn. Jeg er redd for at historien vil dømme oss hardt.

Verdenssamfunnet opprettet staten Israel på grunn av sin dårlige samvittighet etter annen verdenskrig. Det var riktig og viktig å gi jødene trygghet og et hjem. Men palestinerne har betalt en høy pris: fra den brutale fordrivelsen av det palestinske folk i 1948, kjent som al-nakba, og årtier med ydmykelse, bosettere, vilkårlige fengslinger – også av barn – og en 16-årig lang folkerettsstridig blokade av Gaza, til dagens helvete utløst av Hamas' terrorangrep den 7. oktober.

Stortinget må i dag vedta en politisk retning. Vi må få til en umiddelbar våpenhvile. ICC må få tilgang til Israel, Gaza og Vestbredden. Men vi må også gjøre mer.

Miljøpartiet De Grønne kommer i løpet av de nærmeste dagene til å ta initiativ til at Stortinget vedtar en pakke for langsiktig økonomisk støtte til humanitær hjelp og gjenoppbygging av Gaza. Vi vil snarlig fremme et forslag om at Stortinget bevilger 5 mrd. kr årlig i 5 år for å bidra til bred internasjonal støtte til å bygge en bedre framtid i Palestina, og vi kommer til å invitere bredt til samarbeid om forslaget.

Jeg håper at Stortinget i dag vil velge barnas side. Barn i Palestina og barn i Israel har rett til å leve i fred uten okkupasjon og undertrykkelse. Bombingen, nedslaktingen og lidelsene må ta slutt. Og så må prosessen for en varig fred, med en israelsk stat og en palestinsk stat side om side, igjen starte.

Med det tar jeg opp forslagene Miljøpartiet De Grønne er med på, og jeg vil også si at vi subsidiært vil stemme for forslag nr. 4.

Presidenten [14:01:52]: Representanten Lan Marie Nguyen Berg har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [14:02:19]: Det som skjer, river virkelig i meg og i oss alle sammen. Tusenvis av sivile har mistet livet. Hamas' terrorangrep 7. oktober var grusomt. Israel er fortsatt under angrep og har rett til å forsvare seg og bekjempe trusselen. Samtidig er bilder som vi ser fra Gaza, like grusomme.

Det er viktig for Kristelig Folkeparti at Israels operasjoner og selvforsvar er forholdsmessig og innenfor de folkerettslige reglene for krigføring. Mange av bildene, historiene og filmene vi ser, utfordrer dette. Derfor kan vi ikke utelukke at folkerettens regler blir brutt.

Samtidig vet vi også at i krigen pågår det en kamp om informasjon. Det er bakgrunnen for at Kristelig Fol-

keparti mener vi må være ytterst varsomme med å kategorisere krigsforbrytelser og folkerettsbrudd. Den internasjonale domstolen i Haag må gå gjennom dette. Vi må vente til de har full oversikt og krigen er over, for å få en grundig gjennomgang av alle sider av hva som har foregått – slik også et av de løse forslagene viser til, og vi kommer til å støtte det. Dette er juridiske termer, og der må domstolen gjøre en viktig jobb.

La meg likevel være helt tydelig også nå – virkelig: De sivile lidelsene i krigen er enorme, og de må ta slutt. Den humanitære situasjonen på Gazastripen er ekstremt alvorlig. Mennesker mangler mat og livsviktige medisiner, og også her er det de minste som lider mest.

Kristelig Folkeparti har i lang tid krevd og støttet at det gjennomføres humanitære pauser umiddelbart. Slik kan hjelpen som står klar, komme fram til palestinerne som desperat trenger hjelp, og sårbare og skadde kan komme ut. Det er ingen tvil om at menneskeverdet er konstant, uavhengig av om man er israeler eller palestinere. Hvert sivile liv som går tapt, hvert barn som nå dør, er en tragedie.

Kristelig Folkeparti ønsker også å se en tostatsløsning realisert. Vi mener likevel at dette ikke er riktig tidspunkt for en anerkjennelse av Palestina som stat. En anerkjennelse kan ikke komme før en helhetlig fredsløsning er på plass. Nå er situasjonen dessverre langt unna en slik løsning, og målet må være varig fred – virkelig.

Også før Hamas' terrorangrep den 7. oktober, med påfølgende krig, hadde Palestina dessverre et svært vaklende indre selvstyre. La meg likevel understreke, når noen tillegger oss å skulle mene at Hamas og palestinske selvstyremyndigheter er det samme: Det er ikke tilfellet. Hamas er en grusom terrororganisasjon.

Men hvem er det vi i så fall anerkjenner? Er det en realitet, eller er det en intensjon? En anerkjennelse vil også kunne låse situasjonen ytterligere. Derfor mener også Kristelig Folkeparti at anerkjennelse bør være en del av en helhetlig fredsløsning, og at den må være på plass. Vi kan bare anerkjenne et land én gang, og det håper jeg skjer, men Kristelig Folkeparti mener altså at det ikke er riktig tidspunkt.

Den humanitære situasjonen i Gaza krever, og kommer dessverre også i fortsettelsen til å kreve, økt innsats fra verdenssamfunnet. Kristelig Folkeparti mener derfor at vi må øke den humanitære bistanden til Palestina. I tillegg blir det viktig å styrke både israelske og palestinske menneskerettighetsorganisasjoner, slik Raftostiftelsen og andre norske organisasjoner nettopp har tatt til orde for. Et sterkt sivilsamfunn er helt avgjørende, skal vi ha håp om en framtidig fredelig løsning.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:06:44]: Som vel alle talerne heldigvis har vært innom, er det en

katastrofal situasjon i Gaza nå. Det er ulidelige hendelser. Vi ser ekstrem vold. Vi ser død. Vi ser mer enn 11 000 mennesker som er drept, hvorav nesten halvparten er barn. Men vi ser også en situasjon hvor de som ikke blir truffet av bomber og kuler, også lider, fordi det er en grunnleggende mangel på mat, medisiner, rent vann, strøm og drivstoff.

Denne situasjonen kan ikke fortsette, og Norge er, har vært og vil forbli, en av de tydeligste stemmene for å si at vi trenger en umiddelbar og varig humanitær våpenhvile. Vi trenger å få nødhjelp inn, vi trenger å løse den akutte humanitære situasjonen, og vi trenger å komme over i et spor mot en politisk løsning igjen, som har ligget altfor langt bak i folks oppmerksomhet i altfor mange år.

Det er regjeringens veldig sterke intensjon at vi kan anerkjenne Palestina som stat. Og vi vil mer enn det. Vi vil ikke bare anerkjenne Palestina som stat, vi vil at det faktisk skal bli en stat, en ekte stat, med ekte institusjoner, med styringsverk, med grenser, med befolkning, med naboskap – altså det som utgjør en stat på ordentlig. Det er få som har jobbet mer for det enn Norge, og jeg vil tørre å si at Arbeiderpartiet har stått i spissen for dette ved veldig mange korsveier, og at vi med god støtte i mange andre partier, det skal sies, har jobbet nettopp for at vi skal få til en tostatsløsning, en palestinsk stat og en israelsk stat som skal kunne leve side om side med hverandre.

Jeg er derfor veldig glad for at det nå ligger an til, slik jeg har hørt innleggene så langt, at det faktisk kan bli flertall her i salen for en tydelig ryggdekning for at Norge skal kunne anerkjenne Palestina som en egen stat på riktig tidspunkt i prosessen. Det tidspunktet bør komme forttest mulig, men det er veldig viktig at det er nettopp en del av en prosess som mange fra det jeg tror blir flertallet, har gitt uttrykk for. Det er avgjørende viktig for at vi faktisk skal få til en ekte stat og ikke bare en symbolsk markering. For vi vil faktisk at det skal oppstå en palestinsk stat.

Jeg har vært involvert i dette ved mange korsveier selv. I 2012 kulminerte en lang kamp for å gi Palestina observatørstatus i FN. Det var forsøkt i flere omganger. Vi hadde nær og omfattende dialog og samarbeid og ga, synes vi selv, gode råd til de palestinske selvstyremyndighetene for at det forslaget som til slutt fikk flertall, ble utformet nettopp på en slik måte at det kunne få flertall i FN. Derfor er Palestina observatør, en «non-member observer state», en status de bare deler med Vatikanstaten. Det er bra. Det har mange fordeler, bl.a. har de kunnet slutte seg til Den internasjonale straffedomstolen. Det er grunnlaget for at sjefsanklager på eget initiativ har sagt at de fra straffedomstolens side ønsker å følge opp mulige krigsforbrytelser i Gaza. Det er et arbeid vi

kommer til å støtte. Vi har også sagt at vi kan gi konkret støtte til dette, jeg viser til justisministerens uttalelser i så måte. Så veldig mye av det som etterlyses i de ulike forslagene, er allerede tilfellet.

Vi har også fordømt blokaden. Det er utvilsomt et brudd på humanitærretten å gjennomføre en full blokadde av en hel befolkning. Det betyr at man ikke skiller mellom stridende og sivile. Vi har påpekt gjentatte ganger at det altså ikke er lov å føre krig selv om den er basert på selvforsvarsretten på en slik måte at man ikke tar aktive grep for å skille mellom stridende og sivile, og for at man ikke sørger for å bruke makt på en måte som er proporsjonal sett i forhold til formålet. Det er riktig at det er domstoler som skal avgjøre dette, men vi har vært veldig tydelige på at vi mener at de prinsippene er overskredet.

Norge har en særlig rolle i Midtøsten, som vi har hatt i tre tiår. Vi leder giverlandsgruppen, AHLC. Det er den eneste institusjonen som består, hvor partene møtes med arabiske land, med USA, med Europa, med nøkkelspillerne – dem som må være med om dette skal løses på en ordentlig måte. Den rollen har vi sagt til alle nå at vi ønsker å ta tak i og bruke for å bidra til at vi får en anerkjent palestinsk stat, ikke bare i teorien, men også som en realitet på bakken.

Presidenten [14:11:57]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:12:13]: Jeg vil plukke opp der utenriksministeren avsluttet, med engasjementet vårt i AHLC. Det er jo et format Norge har investert store ressurser i gjennom tre tiår. Både utenriksministeren og jeg har hatt gleden av å lede AHLC i de periodene vi har vært utenriksministre, og det har vært et viktig arbeid, som utenriksministeren sier, for å forsøke å ha et format der partene samles rundt samme bord.

Utenriksministeren nevnte også behovet for at nøkkelaktørene i regionen og USA spiller en konstruktiv rolle. Jeg vil spørre utenriksministeren om hvilken dialog han nå har med bl.a. USA for å bidra til at de kan presse på for en humanitær pause som er reell, og som gjør at man får mer enn korte pauser. Man må altså få inn nødhjelp, få ut mennesker og få opphevet blokaden.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:13:10]: Jeg tror jeg var den første som brukte ordene humanitær pause. Det var på konferansen i Kairo for ganske mange uker siden, hvor vi krevde det. Det var da få fra vestlige land som sa det. Nå er det blitt et veldig omfattende krav. Også USA snakker om humanitær pause, av og til også om humanitære pauser. Jeg foretrekker entall, men det er i hvert fall snakk om pause i kamphandlingene. Det er viktig at USA presser på. Jeg synes de skal

presse mer på; det har vi også formidlet til dem og andre. Jeg opplever nå at det er en bevegelse i dette. Det begynte med en høyst forståelig og helt riktig fordømmelse av Hamas' terrorangrep, som vi selvfølgelig står ved, og etter som konflikten har videreutviklet seg, er fokuset blitt rettet mot lidelsene og den overdrevne maktbruken inne i Gaza. Da skjer det noe med dynamikken. Det som også gleder meg, er at land som ikke har snakket om en tostatsløsning på lenge, nå begynner å snakke om det igjen. Det mener jeg er et utgangspunkt vi skal ta tak i.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:14:16]: Jeg er helt enig i det siste, og det arbeidet Norge har lagt ned for å få til en tostatsløsning materielt og reelt, er det bra om også flere land nå engasjerer seg tungt i. Vi har ca. 250 norske borgere i Gaza fortsatt. Halvparten av dem er barn. I dag morges kom det nye meldinger om at heller ikke i dag kommer noen nordmenn ut. Både våre ambassader i regionen, representasjonskontorer og selvfølgelig UD her hjemme gjør en formidabel innsats for å få det til. Men nå er det flere av våre naboland som får ut sine borgere, og som utenriksministeren selv sa på Dagsrevyen i går: Alle er i livsfare på Gaza nå. Det inkluderer norske borgere.

Jeg er interessert i å vite noe mer fra utenriksministeren om hvor skoen nå trykker, hvor det stopper, hva som er årsaken til at vi ikke får ut noen norske borgere.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:15:09]: For noen dager siden var problemet at ingen kom ut, for etter en god start stoppet hele prosessen opp. Så åpnet det seg i går, og ganske mange kom ut. Det er vi jo glad for – både for dem som kom ut, og også fordi det betyr at det nå beveger seg. Det er altså et veldig komplisert samspill mellom dem som styrer inne på Gaza. Det er jo de som kontrollerer den nordlige siden av denne grensen. Det er Israel og COGAT og ikke minst Egypt som er de som bestemmer hvor mange som får lov til å komme over samtidig. Vi snakker med alle på alle nivåer om å få til dette. Vi deler og oppdaterer lister, som andre land gjør, og vi er veldig aktive i den dialogen, men det er dessverre slik at vi i dette øyeblikk ikke har en dato eller et klokkeslett for når våre borgere kommer ut. Jeg kommer til å fortsette til de er ute.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:16:19]: Utenriksministeren var veldig tydelig på at man skulle skille mellom sivile og krigførende parter. Det høres jo veldig tilforlatelig ut. Når man da har en motpart som har valgt å snike seg under sykehus og andre ting og bygge infrastruktur og hovedkvarter der, og bruker menneskelige skjold, har Israel en helt legitim rett til å

knuse dem som faktisk har gått inn og drept 1 400 mennesker, og deres infrastruktur. Da er det naturlig at når dette ligger under et sykehus, må man komme dit på et eller annet vis. Og – tydeligvis – å be dem om å evakuere, eller ta ut de barna som er såret, er ikke nok. Noen blir værende der, av ulike årsaker – det vet vi ikke helt. Men dersom man sier at Israel nå skal ha en pause i krigshandlingene, når mener man at det er naturlig at det skal starte igjen? Tror utenriksministeren virkelig at Hamas nå vil gi seg, legge seg på ryggen og si: Ok, jeg gir opp? Eller tror han det faktisk trengs å knuse det, og at det ikke hjelper med dialog og diplomati for å få Hamas til å gi opp?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:17:23]: Når folk ikke frivillig drar fra et sykehus, kan det jo f.eks. være fordi de ligger i en kuvøse eller på operasjonsbordet, eller ikke er stand til å bevege seg, eller at de er helsearbeidere som har tenkt å behandle disse menneskene, og ikke tror at de vil overleve hvis de blir flyttet. Så det kan være mange forståelige grunner til at man ikke uten videre drar fra et sykehus fordi noen ber om det.

Så er det riktig at plikten til å skille mellom stridende og sivile selvfølgelig gjelder Hamas nøyaktig like mye som Israel, og det er da heller ikke poenget her at vi skal sammenligne de to størrelsene. Men det er, som bl.a. representanten Melby og flere var inne på, ikke slik at plikten til å beskytte sivile opphører fordi den andre part ikke gjør det. Den gjelder. Uansett må de militære virkemidlene tilpasses til det. Det er nettopp derfor man arbeider med å trene moderne militære styrker til det uhyre kompliserte oppdraget det er å kjempe i tettbebygde områder. Da lærer man at man må skille, og det betyr at hvis et sykehus står i veien, må man ta hensyn til det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:18:34]: Her lå det ikke særlig mye militærfaglig kompetanse bak. Hvis man skal ha tak i noe som helst under bakken i et sykehus, kan man lære seg å skyte i tettbebygde strøk så mye man vil, men man er nødt til faktisk å gå inn der på et eller annet vis. Så sier man at de ikke evakuerer, på grunn av at spedbarn ligger i kuvøser: Nå har altså Israel tilbudt å ta disse kuvøsene ut av området, fordi de også ser at det er nødvendig, og det er viktig å gjøre. Israel prøver å unngå at sivile liv går tapt, det gjorde ikke Hamas. Det er faktisk Hamas som er i krig – det er alle enige om her. Da må Israel få lov til å gjøre det de kan for å knuse Hamas. Og hvis utenriksministeren og andre forståelsegpare rundt omkring i Europa – det er særlig i Europa man er engasjert i dette – skal mene at man skal ha en slags forhandlingsløsning som Hamas er en del av, skal de da fortsette å gjemme seg under bakken slik at Israel ikke får tatt dem ut, eller hvordan skal den løsningen se ut?

Dette er et spørsmål til utenriksministeren: Hvordan mener han at Israel skal klare å knuse Hamas' infrastruktur og soldatene dersom de ikke skal gå etter dem der de faktisk finnes?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:19:35]: Hvis vi skal ha en lengre diskusjon om militærtaktiske valg, vil jeg bare minne om at det er et kjent fenomen at hvis man kjemper i befolket område, må man ta andre typer hensyn, bruke andre typer maktmidler, enn hvis man kjemper i et åpent lende hvor de eneste andre som er der, er en alternativ militær styrke. Dette finnes det både regler og prinsipper for. Det er ikke enkelt, det er vel kjent, derfor trenes det spesielt på det i f.eks. våre styrker og i mange andre lands styrker. Jeg tror ikke det er min oppgave å gi Israel detaljerte råd om militær framgang. Derimot mener jeg at det er min og alle andre utenriksministeres oppgave å minne om at det gjelder noen absolutte prinsipper for krigføring. Selv om de man kjemper mot, ikke selv holder dem, får de skille mellom stridende og sivile. Det betyr ikke, for å være helt presis, at sivile tap alltid er forbudt, men det betyr at man skal ta aktive grep for å unngå dem. Det er der det stilles spørsmål, ikke bare fra meg, men også fra ledende eksperter på dette, for det er ikke tilfellet i dag.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:20:52]: Denne debatten handlar i stor grad om å anerkjenne. Eg er glad for at me er einige om prinsippet, og at Palestina skal anerkjennast som stat, er etter mitt syn det einaste logiske dersom målet er to statar. Så er me ueinige om tidspunktet for ei slik anerkjening, og haldninga til SV er soleklar, at det tidspunktet er no, nettopp for å peika på at me snarast må over frå militær maktbruk til politiske forhandlingar og gje palestinarane ei tyngd i slike forhandlingar. Eg synest det er synd at regjeringa ikkje er einig med oss om det. Så skal eg anerkjenne at regjeringa utmerkar seg blant vestlege land ved å ta til orde for ein umiddelbar stopp i krigshandlingane.

Spørsmålet mitt er: Kan utanriksministeren bekrefte at regjeringa vil fortsetja å ta til orde for umiddelbar våpenkvile og humanitær tilgang til Gaza, og stemma i tråd med dette i FN?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:21:57]: Svarer på det er enkelt, det er ja, det har vi gjort, og det fortsetter vi å gjøre. Vi ikke bare stemmer for det, vi jobber for det i alle de kanalene vi har. Så der er vi jo enige. Vi mener, som jeg har sagt tidligere, at dette har gått altfor langt, og vi må over i et annet spor. Så er jeg også opp-tatt av å understreke at vi vil anerkjenne staten Palestina, men vi vil mer enn det, vi vil at det skal bli en stat. Vi vil ikke bare gjøre en slags øvelse for å vise at vi liksom har godt sinnelag, vi vil faktisk aktivt bruke tid, krefter,

penger, ressurser og politisk kapital for at det skal oppstå en palestinsk stat som faktisk ser ut som en stat når man kommer dit. Det er det jeg mener faktisk er et mye viktigere mål enn akkurat datoen for anerkjennelse. Den anerkjennelsen man kan gjøre en gang, gleder jeg meg intenst til å være med på, og det skal gjøres på en måte hvor man samtidig markerer at nå er den palestinske staten her – eller den er rett rundt hjørnet – for vi har en plan for hvordan den skal se ut, hvor grensene er, og hvordan nabolandene skal respektere den.

Marie Sneve Martinussen (R) [14:23:01]: Jeg vil begynne med å anerkjenne at vi begge to står her i dyp fortvilelse over situasjonen, og etter å ha hørt argumentene fra ytterste høyre fløy i norsk politikk er jeg glad for at det er partier som ikke har direkte innflytelse over den norske regjeringens politikk i Midtøsten-spørsmål. Det jeg ikke forstår, er hvorfor man ønsker å vente med en anerkjennelse av Palestina. Slik Rødt ser det, har jo Norge og Vesten i 70 år, egentlig, drevet med en forskjellsbehandling, der vi har anerkjent Israel som stat, men ikke Palestina, der vi har straffet andre lands folkerettsbrudd ganske hardt med sanksjoner og andre ting, men der vi i hovedsak har latt Israel slippe unna med både okkupasjon og krigsforbrytelser. Og situasjonen nå er at for hver dag som går uten at vi gir Palestina fulle rettigheter som stat, tar Israel mer land – det bulldoseres på Gaza, det rives på Vestbredden, og det okkuperes nye områder. Så mitt spørsmål er: Hva oppnår vi egentlig ved at det skal ta enda lengre tid før vi anerkjenner Palestinas rettigheter som stat i dag?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:24:10]: Hvis det var slik at jeg ved anerkjennelse da faktisk ville gi Palestina en rekke rettigheter som gjorde at alle disse problemene var løst, så ville jeg skyndet meg tilbake til Utenriksdepartementet og instruert om at vi skulle anerkjenne øyeblikkelig. Men det er ikke sånn internasjonal politikk fungerer. Det er altså ikke slik at hvis det nå hadde blitt flertall for Rødts forslag, ville disse rettighetene oppstå dagen etter. Det må bygges en realitet.

Derfor gjentar jeg at det vi vil, er mye mer enn bare å si at nå er en stat anerkjent i teorien, selv om den ikke finnes på bakken. Vi vil bygge den staten på ordentlig, med et innhold, med et styringsverk, med rettigheter, med lover og regler, med grenser, med befolkning og med avklarte forhold til sine naboer. Det er hele poenget vårt. Det innebærer anerkjennelse, men det er ikke anerkjenneshandlingen som utløser at det blir sånn. Dette mener jeg er forskjellen på det jeg vil kalle en sinnelagsetikk og det å faktisk ønske å få til en palestinsk stat på ordentlig. Og det kommer jeg til å bruke masse tid på i min tid som utenriksminister, slik mange av mine forgjengere også har gjort.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [14:25:30]: Store deler av Gaza er jevnet med jorden – over halvparten av boliger, infrastruktur, sykehus – og det vil kreve store ressurser å bygge det opp og gjøre det levelig der igjen, spesielt i de nordlige delene av Gazastripen. Vi i Miljøpartiet De Grønne er glade for at et bredt flertall i Stortinget ble enige om et flerårig støtteprogram til Ukraina. Gaza vil også trenge gjenoppbygging for at palestinerne i praksis ikke skal bli permanent fordrevet.

Hva synes utenriksministeren om ideen om et flerårig økonomisk oppbyggingsprogram for Gaza, og vil han støtte det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:26:07]: Jeg er tilhenger av et flerårig støtteprogram for Gaza, og jeg tror det kommer til å være behov for mye mer penger. Vi har egentlig ledet et mangeårig støtteprogram for gjenoppbygging av Palestina og for å bygge palestinske selvstyremyndigheter, og jeg er ganske sikker på at det blir mye mer aktuelt i etterkant av det som nå skjer. Her er det bl.a. en rekke ganske velstående arabiske stater som bør bidra. Vi bør bidra, USA bør bidra, EU bør bidra. Jeg vil se det som helt naturlig at dette også påvirker de summene vi gir, men jeg tror det mest meningsfylte er at det gis innen rammen av en politisk prosess, slik at man vet hva man gjenoppbygger til, utover det rent humanitære. For en av de mange tragediene i dette er den dype splittelsen mellom Vestbredden, som ledes av de palestinske selvstyremyndighetene, og Gaza, som har en helt annen politisk retning. Det er jo ikke én stat, for å si det sånn. Ikke bare henger de ikke sammen, men de har to helt ulike retningsvalg, og dette er en del av det vi må bidra til politisk.

Presidenten [14:27:14]: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Wiborg (FrP) [14:27:30]: Det å be om våpenhvile i dag er som å be om våpenhvile dagen etter D-dagen.

La oss ta litt historie først: I 1947 vedtok FN at det britiske mandatområdet skulle gjenopprette en uavhengig jødisk stat og opprette en uavhengig arabisk stat i tillegg til å etablere en internasjonal sone rundt Jerusalem. Dessverre valgte de arabiske statene å si nei til dette, og allerede dagen etter gjenopprettelsen av den jødiske staten i 1948, gikk de til krig mot Israel. De ønsket ikke at det jødiske folk skulle ha en eneste stat i verden. Jødene som har vært og er forfulgt i hele verden, også i Norge, skulle ikke ha en eneste trygg havn.

Den frykten mange jøder og israelere føler på, er vel begrunnet. 7. oktober fikk også verden se hvor sterkt hatet er mot jøder, og hvor utsatt Israel faktisk er, da de ble

utsatt for det verste terrorangrepet siden holocaust. Den danske journalisten Jotam Confino har selv sett og fått beskrevet videoopptakene til Hamas fra terroraksjonen. En av redningsarbeiderne han snakket med, beskrev det slik:

«Vi fant en mor og en far på kne, sittende på gulvet med hendene bakbundet. I den andre enden av rommet satt en sju år gammel gutt og en seks år gammel jente, også bakbundet, i samme posisjon. Foreldrene deres ble torturert. Et øye var blitt skåret ut. Fingre var skåret over, og da det hele var slutt fikk de alle en kule.»

Vi har også hørt andre skildringer av hva terroristene gjorde: En gravid kvinne fikk magen skåret opp, for så at babyen ble halshugget foran morens øyne, før moren selv ble drept. Disse barbariske angrepene ble altså utført av det den norske Palestinakomiteen kalte frihetsforkjempere. Selv den norske regjeringen klarte ikke å ta en ubetinget avstand fra disse brutale terrorangrepene.

Det er mange som lider under denne konflikten. På Gaza er situasjonen forferdelig nå. Dessverre velger Hamas å bruke sivile som skjold. De bruker skoler og sykehus til militære operasjoner.

Det har vært snakket om doble standarder i dag. Det er jeg helt enig i at det er mye av. Men hvor er fordømmelsen av Hamas' daglige angrep på Israel? Hvor er fordømmelsen av Hamas' gjentatte angrep på israelske sykehus, senest de siste ukene? Og sist, men ikke minst: Hvor er kravet om frigivelse av gislene?

Jeg håper vi en vakker dag kan få en tostatsløsning, men for å få til det er man avhengig av å få utslettet Hamas, Islamsk jihad og andre terrororganisasjoner.

Ingjerd Schie Schou (H) [14:30:48]: Dette representantforslaget er fremmet i en annen tid og med et helt annet bakteppe. Et terrorangrep utført av terrororganisasjonen Hamas den 7. oktober setter dagsordenen. Det må være mulig å kritisere terrororganisasjonen Hamas uten å sette likhetstegn mellom Hamas og alle palestiner, som jo også er ofre for Hamas, og det må være mulig å kritisere Israel uten å bli anklaget for å være anti-semittisk.

Det er opp til oss å sørge for at vi ikke overfører konflikten til vårt samfunn. Vi må hegne om den internasjonale arkitektur. Det er et viktig redskap for å få våpenhvile og fred. Diplomati er et sentralt virkemiddel. Det å bygge en realitet krever både den internasjonale arkitekturen og også diplomatiet.

For litt over en måned siden utførte terrororganisasjonen Hamas et terrorangrep uten sidestykke, hvor uskyldige mennesker ble drept på grufullt vis i egne hjem. Som flere har sagt før meg, var det det mest dødelige angrepet på jøder siden holocaust. I ukene som fulg-

te, har iranskstøttet milits skapt uro i regionen, med angrep mot både Israel og amerikanske styrker.

Nå ser vi at Israel har satt i gang en storstilt invasjon av Gaza, med mål om å ødelegge Hamas og hente gislene hjem. Enorme lidelser ses på Gazastripen: livløse barnekropper, desperate foreldre. Vi rystes langt inn i ryggmargen. Vi har krevd en reell og umiddelbar humanitær pause. Det er en tragedie å se at så mange sivile drepes, og at nesten halvparten av dem er barn. Verdenssamfunnet, den internasjonale arkitekturen, må stoppe den humanitære krisen.

Det er all grunn til å fordømme det terrorangrepet som for fem uker siden rammet uskyldige ungdommer på en musikkfestival. Hamas er en terrororganisasjon og har gjort det klart for alle at de er villige til å bruke ren terror for å oppnå målene sine. Hamas må snarest frigi de over 200 gislene de holder i Gaza, og de må avslutte raketangrepene mot Israel. Israel har en klar rett til å forsvare seg, men det er regler for hvordan man skal forsvare seg, og disse reglene bryter Israel nå.

Omfanget av blokaden av Gaza, som hindrer humanitær hjelp i å komme fram, er et brudd på folkeretten. At man ikke får tilgang til mat, vann, strøm og medisiner, er helt uakseptabelt.

Hege Bae Nyholt (R) [14:34:04]: Ahlan wa Sahlan – velkommen – ambassadør, palestinaaktivister.

Afghanistan, Albania, Algerie, Angola, Antigua og Barbuda, Argentina, Aserbajdsjan, Bahrain, Bangladesh, Belarus, Belize, Benin, Bhutan, Bolivia, Bosnia-Hercegovina, Botswana, Brasil, Brunei Darussalam, Bulgaria, Burkina Faso, Burundi, Kapp Verde, Den sentralafrikanske republikk, Tsjad, Chile, Colombia, Komorene, Costa Rica, Elfenbenskysten, Cuba, Kypros, Den demokratiske republikken Kongo, Djibouti, Dominica, Den dominikanske republikk, Ecuador, Egypt, El Salvador, Etiopia, Ekvatorial-Guinea, Filippinene, Gambia, Georgia, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Vatikanstaten, Honduras, Island, India, Indonesia, Irak, Iran, Jordan, Kambodsja, Kasakhstan, Kenya, Kina, Kongo, Korea, Kuwait, Kirgisistan, Laos, Libanon, Lesotho, Liberia, Libya, Madagaskar, Malawi, Malaysia, Maldivene, Mali, Malta, Marokko, Mauritania, Mauritius, Mongolia, Montenegro, Mosambik, Namibia, Nepal, Nicaragua, Niger, Nigeria, Oman, Pakistan, Papua Ny-Guinea, Paraguay, Peru, Polen, Qatar, Russland, Rwanda, Saint Lucia, Saint Vincent og Grenadinene, São Tomé og Príncipe, Saudi-Arabia, Senegal, Serbia, Seychellene, Sierra Leone, Slovakia, Somalia, Sri Lanka, Sudan, Surinam, Sør-Afrika, Sør-Sudan, Sverige, Eswatini, Syria, Tadsjikistan – jeg registrerer at jeg ikke rekker å komme gjennom listen over land som har anerkjent Palestina som stat.

Stine Westrum (R) [14:37:34]: Jeg har vært på Vestbredden med Fagforbundet. Jeg har – unnskyld språkbruken – blitt ropt «bloody Oslo» til da våre palestinske venner hørte vi var fra Oslo. Sånn oppleves Oslo-avtalen i Palestina. Det som for oss var fredsforøk og gode intensjoner, endte opp i fordrivelse og etnisk rensing.

Vi har alle sett hvordan bosettere fordømt av internasjonal rett tar over palestinske hjem og landområder. Israel holder ikke skjult at målet er et stort Israel «from the river to the sea». Det er ingenting som ligner på to likeverdige stater. I 75 år har det palestinske folk vært okkupert. I 75 år har Israel okkupert.

Jeg har vært i Hebron, der den israelske hæren passer på bosetterne som overtar de palestinske hjemmene. I Hebron er det én gate for arabere og én gate for andre. Det er apartheid. Jeg har vært i Tulkarm, der muren skiller israelere fra palestinere, der palestinske arbeidere må passere «check point» med netting i smale tunneler med tak, der arbeidere blir stående i time etter time. Kanskje kommer de seg på jobb, kanskje ikke.

Jeg har dessverre, eller heldigvis, alt etter som, ikke vært i Gaza, utendørsfengselet bestående av en stor andel barn – barn som bombes i hopetall. Ingen skal få meg til å tro at den vanvittige nedslaktingen og utsultingen av sivile i Gaza handler om Hamas.

Vi må snakke om systematisert umenneskeligjørende undertrykking. Det er ikke to like parter. Vi må snakke om forbrytelser så grove at de angår hele menneskeheten. Om vi skal forstå og støtte kampen for det palestinske folks rett til selvbestemmelse, må det palestinske folk ses på som under ett. En varig løsning for fred må være i tråd med folkeretten og inkludere palestinske flyktnings rett til retur. Det kan ikke bli noen fred uten rettferdighet.

Vi har muligheten til å stille oss på den rette siden av historien. Vi har anledning til å anerkjenne Palestina som en egen stat. Vi har anledning til å ta et prinsipielt standpunkt mot apartheid. Det blir ingen fred uten frihet.

Seher Aydar (R) [14:40:33]: President, ambassadør, palestinavenner!

Alle sykehusene nord på Gazastripen er ute av drift. Skadde mennesker får ikke helsehjelp. Bombene faller over folks hjem, over skoler, over sykehus, over moskeer og kirker. Det er gravide kvinner som føder mens bombene faller. Kuvøser og respiratorer stenges ned. Konsekvensene vet vi altfor godt hva er. Det er så mye lidelse. Og vi vet. Vi alle vet.

Det holder ikke bare å be Israel pent om å avslutte. Når de ikke gjør det, er sanksjoner et fredelig virkemiddel som må tas i bruk. Det minste vi kan gjøre, er et forbud mot varer og tjenester produsert på okkupert jord i

strid med folkeretten. Respekt for folkeretten er ikke mye å be om.

Jeg forventer ikke veldig mye av Høyre. Arbeiderpartiet derimot forventer jeg mer av. Palestinere mangler grunnleggende rettigheter, og jeg mangler ordene som kan beskrive frustrasjonen over Arbeiderpartiet og flertallet i denne sal, som ikke vil anerkjenne Palestina som selvstendig stat.

Israel fortsetter byggingen av de folkerettsstridige bosettingene. Tusenvis av palestinere har fått revet sine hjem. Palestinske samfunn og landsbyer ødelegges og utsettes for tvangsfordrivelse. Anerkjennelse kan være veien til det utenriksministeren sier, nemlig en palestinsk stat på ordentlig. Kjære utenriksminister, la oss ta det første steget i dag.

Det som finnes i Palestina i dag, er okkupasjon, krig, etnisk rensing og kollektiv avstraffelse. Det som finnes, er sykehus som blir totalt ødelagt, tusenvis av barn som blir drept, skadde og syke som ikke får helsehjelp, mennesker som ikke får mat, medisiner og vann. Situasjonen krever at vi alle tar stilling – ikke at vi venter til en vakker dag, for den dagen kommer ikke av seg selv.

Arbeiderpartiet og regjeringen sier at de jobber for en tostatsløsning. Det gjør det mer uholdbart at Norge anerkjenner Israel som stat, men ikke Palestina. Vi skal altså ha en tostatsløsning, men å anerkjenne én av dem vil ødelegge for det? La oss være ærlige. Folk som følger med i dag, er ikke naive. De er ikke letturlte. Alle ser en politikk der man aksepterer at alt skjer på okkupantens premisser, og det fører verken til fred eller til rettferdighet. Det forlenger bare okkupasjonen og lidelsene. Noen sier det er symbolsk, men gi heller en symbolsk dytt enn ingen, si heller noen ord enn ingen. Vi vet ikke alltid om det vi sier eller gjør, fungerer, men vi vet at taushet dreper.

Kamzy Gunaratnam (A) [14:43:43]: Det er helt uvirkelige bilder vi er vitne til. Tusener på tusener er drept, mennesker sulter i hjel, FN-ansatte drepes, det opereres uten bedøvelse, og sykehus er uten strøm. Ingen av oss kan sette oss inn i den situasjonen. I møte med dette er det lett å føle seg handlingslammet, føle at verden raser sammen. Og noens verden raser jo sammen. Men Norge er ikke handlingslammet. Vi står opp for folkeretten. Vi står opp for både det palestinske folks og det israelske folks rett til å leve i fred og sikkerhet.

Israel bryter folkeretten. Israels krig bryter folkeretten. Det er så viktig at både statsministeren og utenriksministeren sier dette tydelig. Her har Norge vært Europas tydeligste stemme. Norge har også vært det første landet i Europa til å fordømme blokaden, og vi var et av de få europeiske landene som stemte for resolusjonen i

FN som krevde stillstand i bombingene. Ord er viktige, men handlinger er viktigere. Vi må være modige og gå foran. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet i regjering bruker absolutt alle tenkelige kanaler for å få slutt på bombingene, slik at hjelpen kan komme fram. De har samtaler på alle nivåer med ledere i Israel, Palestina, Midtøsten og regionen – alt dette med ett formål, å redde liv.

I dag ber vi i Arbeiderpartiet på Stortinget regjeringen forberede anerkjennelse av en palestinsk stat på et tidspunkt hvor anerkjennelsen kan ha en positiv innvirkning på en fredsprosess, og uten forbehold om en fredsavtale. Så må alle vi som ønsker et fritt og selvstendig Palestina i framtiden, være villige til å diskutere alle sider ved vår Midtøsten-politikk. Hva slags rolle skal Norge ta, og hvordan kan vi best sikre en varig politisk løsning? Vår drøm er at blokaden skal heves, at okkupasjonen tar slutt, at palestinere får sin egen stat, og at israelske og palestinske barn skal vokse opp i fred. Men akkurat nå er det viktigst å tenke på de neste timene og dagene, få slutt på krigen, få gislene løslatt og få hjelpen fram. Det er det jeg jobber for, og det er det Arbeiderpartiet jobber for her i dag.

Tobias Drevland Lund (R) [14:46:27]: På veggen bak oss henger det et bilde av de norske grunnlovsfedrene, som i sin tid jobbet for å legge til rette for at Norge skulle bli en selvstendig og fri stat. Det er et annet folk som også ønsker seg frihet og selvstendighet, men som akkurat nå kjemper for egen overlevelse, nemlig palestinerne.

I år, i 2023, er det 75 år siden det palestinerne omtaler som al-nakba – katastrofen. Som følge av al-nakba og 1948-krigen mistet rundt 750 000 palestinere sine hjem. Siden har det blitt mye, mye verre. Gaza omtales som verdens største fengsel.

Ved møtestart i dag kunne vi høre lyden fra barn i Gaza bli avspilt på utsiden av Stortinget. Over 11 000 palestinere er så langt blitt drept av Israels bomberegner. Over 4 600 av dem er barn. De er barn. De er uskyldige barn som hadde hele livet foran seg, men som nå er blitt frarøvet det av Israel.

Så langt har det israelske luftforsvaret utført rundt 15 000 luftangrep i Gaza. Daglig er vi vitne til forferdelige bilder fra grusomhetene som utspiller seg i Gaza. På Dagsrevyen i går kunne vi se premature barn som hadde blitt tatt ut av kuvøse på grunn av mangel på drivstoff som følge av Israels bombing og blokade. Vi fikk også fortellingen om en norsk statsborger, Ghadah fra Oslo, som ble drept sammen med sin syke far i et israelsk luftangrep.

La meg helt tydelig si at Rødt har tatt sterkt avstand fra terrorangrepene 7. oktober. Det var et forferdelig terrorangrep. Det blir sagt at Israel har rett til å forsvare seg, men det er ikke å forsvare seg å drepe tusenvis av uskyl-

dige hvorav nesten halvparten er barn. Det er å angripe. Det er brudd på folkeretten og forbrytelser mot menneskeheten.

Stortinget kunne gjort tre viktige vedtak, men det ser ikke ut som noen av forslagene får flertall. Vi kunne allerede her i dag sagt at vi anerkjenner Palestina som en egen stat, slik 138 av FNs 193 medlemsland allerede har gjort. Det tror jeg flere av representantene i denne salen egentlig var villige til å gjøre i dag. Likevel får vi høre, bl.a. fra utenriksministeren, at det å anerkjenne Palestina nå ikke vil ha noen reell effekt, og at tidspunktet er feil.

Vel, jeg anerkjenner Palestina nå, her i dag. Det at det norske Stortinget sier klart og tydelig fra at vi vil anerkjenne Palestina, er å sende et tydelig signal til Israel. Det å belønne Israel med straffefrihet og forskjellsbehandling er det motsatte.

Geir Jørgensen (R) [14:49:38]: Hvordan havnet vi i denne situasjonen? Et land som har færre innbyggere enn vårt naboland Sverige, staten Israel, har klart å bli verdens femte største militærmakt. Vi har havnet her fordi vestlige imperialistmakter, inkludert Norge, har bevæpnet denne bandittstaten til tennene i tiår etter tiår. Det går en historisk linje fra de første lastene med tungtvann fra Rjukan og Glomfjord og hydrogenproduksjonen der til tidligere statsminister Erna Solbergs kondolanse i forbindelse med dødsfallet til slakteren fra Sabra og Shatila, Ariel Sharon, der hun kondolerte med at verden hadde mistet en sterk leder. Det går en linje fra den politikken som er blitt ført tidligere, til den holdningen som Arbeiderpartiet inntar i dag til det forslaget som Rødt har reist.

Veien til frihet for det palestinske folket går gjennom en anerkjennelse av deres rett til en stat. Når vil det passe regjeringspartiet Arbeiderpartiet å gi denne anerkjennelsen, om det ikke er akkurat nå, i den situasjonen som det palestinske folket står i?

Dette handler om hva slags land Norge skal være. Skal vi gjøre som de 138 landene og bli land nr. 139 som gir det palestinske folket sin anerkjennelse, eller skal vi være et land som har doble standarder i vår politikk? Det er ikke riktig, som det har blitt hevdet her fra flere – spesielt fra Arbeiderpartiet – at Norge respekterer folkeretten, og at man kan bruke det som et argument i den fortvilte situasjonen vi er i. Så lenge Norge ikke anerkjenner det palestinske folkets rett til en stat, er vår stemme svak. Vi kan ikke skyve dette spørsmålet foran oss, uvisst av hvilke hensyn.

Gode forsamling, i dag har vi sjansen til å vise hvor vi står som land. Den sjansen ser det ut til at regjeringen vil la gå fra seg. Det er beklagelig, det er tragisk, og det er en skam for Norge.

Fritt Palestina!

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:52:39]: Akkurat nå regner bombene over Gaza. De har regnet ned over Gaza i 39 dager. Hvert tiende minutt blir et barn i Gaza drept – et barn som aldri får vokse opp, et barn som aldri får fullføre skole, aldri får seg jobb, aldri får forelske seg, aldri får stifte familie. Det er drept flere barn i Gaza enn det ble drept i hele 2022 i alle konflikter i hele verden. Og dødstallene bare fortsetter å stige.

Israels brutale krigføring kan ikke aksepteres. En våpenhvile må på plass, og vi ser daglig grove brudd på folkeretten. De sivile i Palestina og på Gaza ofres i en brutal krig mellom Hamas og Israel, og forakten for liv er skremmende. Et grunnleggende prinsipp i en rettsstat er at forbrytere skal holdes ansvarlig for de forbrytelsene de begår. Alternativet ville være den sterkeste rett, løshet og kaos. Det samme gjelder for verdens land. Forbrytelser må få konsekvenser.

Derfor har SV foreslått i Stortinget at Norge skal ta en ledende rolle i etterforskningen og straffefølgelsen av krigsforbrytelser i Gaza, på Vestbredden og i Israel. Den internasjonale straffedomstolen, ICC, har jurisdiksjon til å etterforske forbrytelser på Vestbredden og Gaza-stripen og har etterforsket situasjonen i Palestina siden 2021. Nå er det viktigere enn noen gang at de får gjøre jobben sin. Israel har nektet ICC tilgang til Palestina og Israel. Det er å nekte rettferdigheten selv.

Den internasjonale straffedomstolen er viktig nettopp fordi den kan være leverandøren av rettferdighet. ICC kan være et faktagrunnlag i en informasjonskrig, den kan dømme dem som er ansvarlige for krigsforbrytelser, og den kan være den viktige instansen for å gi oppreising til ofre for forbrytelser.

De krigsforbrytelsene som er begått av Hamas og Israel, må få konsekvenser. De må etterforskes, og de skyldige må bringes inn for domstolen. Aktor for ICC, Karim Khan, er tydelig på at vi ikke kan se på at sivile israelere blir brent, henrettet, voldtatt og kidnappet. Dette er grove forbrytelser som er åpenbare brudd på internasjonal humanitær lov, og som må etterforskes og straffes. På samme måte er han krystallklar på at situasjonen i Gaza er et mareritt, og at sivile har rett til beskyttelse. Han er tydelig på at det å nekte nødhjelp er en forbrytelse, og at det er krigsforbrytelser at leger må utføre operasjoner uten bedøvelse, at mennesker tørster og sulter, og at trailere fulle av humanitærhjelp står i en ørken utenfor Gaza fordi de ikke slipper inn – krigsforbrytelser som må få konsekvenser.

Nå må Norge ta en lederrolle for internasjonal rett. Det er 30 år siden Oslo-avtalen, og da skulle det bare mangle at vi offisielt anerkjenner Palestina som stat.

Presidenten [14:55:36]: Nå blir det en pause i debatten, og det blir ringt til votering. Debatten fortsetter etter voteringen.

Votering

Svein Harberg overtok her presidentplassen.

Presidenten [15:03:45]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sakene nr. 1–4

Presidenten: Sakene nr. 1–4 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 1 til og med 4.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sakene nr. 5 og 6 var redegjørelser.

Votering i sak nr. 7, debattert 14. november 2023

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2019 (Innst. 34 S (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2019 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 8, debattert 14. november 2023

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2022, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 30 S (2023–2024), jf. Meld. St. 21 (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det blir votert over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa om at krav om sluttbrukardokumentasjon vert praksis ved all eksport av forsvarsmateriell, også til NATO-land og nære allierte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 82 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.03)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 1 og 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa om ein uavhengig heilskapleg gjennomgang av regelverket for kontroll av våpeneksport.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa gjera greie for korleis norske eksportstyresmakter gjennomfører framtidretta risikovurderingar av at norsk forsvarsmateriell ikkje vert brukt i strid med internasjonal humanitærrett og internasjonale menneskerettar i tråd med Den internasjonale våpenhandelsavtalen artikkel 7 og OECDs retningslinjer for fleirnasjonale selskap.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 78 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 21 (2022–2023) – Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2022, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 9, debattert 14. november 2023

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om en frihetsfremmende handelspolitikk (Innst. 22 S (2023–2024), jf. Dokument 8:225 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Christian Tybring-Gjedde på vegne av Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Guri Melby på vegne av Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 6 og 7, fra Christian Tybring-Gjedde på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 8, fra Christian Tybring-Gjedde på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 9, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Presidenten gjør oppmerksom på at ved en inkurie i innstillingen sto Fremskrittspartiet også oppført som forslagsstiller til forslag nr. 5.

Det blir votert over forslag nr. 9, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen slå fast at felleserklæringen mellom Norge og Kina fra desember 2016, også kalt normaliseringsavtalen, ikke har politisk gyldighet.»

Voteringstavlene viste at 97 representanter hadde stemt mot forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og 3 representanter hadde stemt for.

Ola Elvestuen (V) (fra salen): Jeg stemte feil. Jeg skal stemme for.

Abid Raja (V) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert riktig. Jeg skal også stemme for.

Presidenten: Vi tar voteringen på nytt. Venstre har da varslet at de skal stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.40)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om hvordan Norge gjennom internasjonalt samarbeid kan redusere norsk avhengighet av leveranser fra autoritære regimer for videre industriell og teknologisk utvikling.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.20)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 6 og 7, fra Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen støtte aktivt opp om initiativer for å institusjonalisere internasjonalt samarbeid om frihetsfremmende handelspolitikk blant liberale demokratier og andre land som ønsker alternativer til kinesiske verdikjeder.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å be om observatørstatus for Norge i EU-US Trade and Technology Council.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.38)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, fra Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge fram for Stortinget den pågående kartleggingen av i hvilken grad og hvordan norsk verdiskaping er avhengig av import fra Kina, og hvilke sårbarheter som er knyttet til dette, med særlig fokus på grønn teknologi og teknologi som samler inn store mengder data om norske borgere.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 8 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.57)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:225 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om en frihetsfremmende handelspolitikk – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–4, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingmelding som kartlegger norsk avhengighet av kinesisk teknologi som samler inn store mengder

data om norske borgere, og presenterer en plan for hvordan Norge skal samarbeide internasjonalt for å redusere denne avhengigheten.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for en frihetsfremmende handelspolitikk.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslutte forhandlinger med Kina om en frihandelsavtale.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å be om observatørstatus for Norge i EU-India Trade and Technology Council.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 73 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.34)

V o t e r i n g i s a k n r. 10, debattert 14. november 2023

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Ola Elvestuen om å inngå rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU (Innst. 23 S (2023–2024), jf. Dokument 8:233 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Hårek Elvenes satt fram et forslag på vegne av Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede dialog med EU om mulighetene for en rammeavtale for norsk tilknytning til EUs felles utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:233 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Ola Elvestuen om å inngå rammeavtale om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk med EU – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Venstre ble innstillingen vedtatt med 69 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.28)

Sak nr. 12 [15:10:38]

Referat

1. (78) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Alfred Jens Bjørlo om mer fleksible og fremtidsrettede arbeidstidsordninger (Dokument 8:33 S (2023–2024))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (79) Endring av Prop. 1 S (2023–2024) Statsbudsjettet 2024 under Klima- og miljødepartementet (fullmakt for kjøp av skogkreditter og utslippsenheter) (Prop. 1 S Tillegg 1 (2023–2024))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
3. (79) Utkast til romertallsvedtak I i Prop. 1 S Tillegg 1 (2023–2024)
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen rammeområde 13.
4. (80) Endring av Prop. 1 S (2023–2024) Statsbudsjettet 2024 og Prop. 1 LS (2023–2024) Skatter og avgifter 2024 (endringer i departementsstrukturen og saldering) (Prop. 1 S Tillegg 2 (2023–2024))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (80) Budsjettkapitler i Prop. 1 S Tillegg 2 (2023–2024) foreslås fordelt på rammeområder og sendt de respektive komiteer i samsvar med Stortingets vedtak om fordeling til komiteene i Innst. 1 S (2023–2024), jf. Stortingets vedtak 12. oktober 2023
Nye kapitler eller endret nummerering som ikke ble fordelt i Innst. 1 S (2023–2024), fordeles til komiteene slik:
 - Kap. 1500, kap. 1510/4510, kap. 1511, kap. 1512, kap. 1520/4520, kap. 1530, kap. 1531, kap. 1533/4533, kap. 1540/4540, kap. 1550, kap. 1551 og kap. 1560
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen rammeområde 1.
 - Kap. 1541, kap. 1542/4542 og kap. 1543/4543
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen rammeområde 17.
 - Kap. 1565/4565, kap. 1566/4566 og kap. 1567/4567
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen rammeområde 7.
 - Kap. 5579
Enst.: Sendes finanskomiteen rammeområde 21.

Utkast til romertallsvedtak II–XIX i Prop. 1 S Tillegg 2 (2023–2024) fordeles i samsvar med fordelingen ovenfor og tidligere fordeling til komiteene i Innst. 1 S (2023–2024), jf. Stortingets vedtak 12. oktober 2023.

6. (81) Endringer i finansforetaksloven (utdelinger fra finansforetak mv.) (Prop. 13 L (2023–2024))
7. (82) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård og Lars Haltbrekken om å redusere søppeleksporten (Dokument 8:34 S (2023–2024))
Enst.: Nr. 12 og 13 sendes finanskomiteen.
8. (83) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Mudassar Kapur, Mari Holm Lønseth og Liv Kari Eskeland om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren (Dokument 8:35 S (2023–2024))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
9. (84) Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger (Dokument 3:5 (2023–2024))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
10. (85) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om tiltak for å bedre helsen til oppdrettsfisk (Dokument 8:36 S (2023–2024))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Sak nr. 11 fortsatte [15:13:42]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Innst. 26 S (2023–2024), jf. Dokument 8:237 S (2022–2023))

Presidenten [15:13:45]: Vi fortsetter debatten i sak nr. 11. Neste taler er Marian Hussein.

Marian Hussein (SV) [15:14:12]: I seks uker har Israel bombet Gaza med en intensitet og et omfang som tar pusten fra de fleste av oss. Det er veldig få av oss som kan forestille seg hva en og en halv atombombe betyr, men det er tilsvarende det som har falt over befolkningen i Gaza, som er et av verdens tettest befolkede områder.

Ifølge FN er ingen steder trygge. Israelske myndigheter har skapt en forestilling om at det er tryggere i sør, men den norske kvinnen Ghadah Hassan Abudaqah, som ble drept tidligere denne uken, måtte bøte med livet selv om hun befant seg i sør.

Sykehusene blir angrepet – 36 helseinstitusjoner, som inkluderer 22 sykehus, er blitt truffet og ødelagt si-

den krigshandlingene begynte i Gaza. Dette er sykehus der helsepersonell, leger, sykepleiere og andre har jobbet dag og natt for å redde liv. De har forlatt sine familier fordi de mente at det var viktigere å redde liv. De har tatt imot dobbelt så mange sårede pasienter som de egentlig har kapasitet til. De har jobbet dag og natt nesten uten noe medisinsk utstyr og uten avlastning. De har operert i lys fra mobiltelefoner, i mangel på strøm, og uten smertestillende, i mangel på medisiner.

Jeg kan ikke forestille meg det marerittet disse helsearbeiderne står i. Krigens folkerett er klar: Sykehus skal vernes, og helsearbeidere skal på ingen måte angripes. Likevel rapporterte Verdens helseorganisasjon sist uke om at over 160 helsearbeidere har blitt drept på Gaza. Tallet er nå enda høyere. Vi har sett nyhetene om helsepersonell som blir beskyttet foran Al-Shifa-sykehuset. Vi har en rekke rapporter om at ambulanser har blitt angrepet, og intensivpasienter som er avhengige av respiratorer og kuvøser, dør nå fordi Israel nekter sykehusene strøm.

Stortinget fordømmer i dag Israels manglende skjerming av leger og pasienter. Ambulanser må få komme fram uskadd. Leger må få gjøre jobben sin.

Vi har vært mange som de siste ukene har vært alarmerte over hva et liv betyr. Det vi ser nå, er at palestinske liv ikke har fått den nødvendige beskyttelsen. Verdenssamfunnet sitter og ser på at palestinere ikke blir behandlet som verdige mennesker. Vi har sett hvordan (presidenten klubber) vestens dobbeltmoral har utspilt seg ... (presidenten avbryter).

Presidenten [15:17:17]: Tiden er ute.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [15:17:35]: Situasjonen vi nå ser utspille seg i Midtøsten, er helt grusom. Israel ble utsatt for et grusomt angrep av Hamas den 7. oktober. Sivile ble drept, barn og ungdom ble kidnappet, og mange av dem er fortsatt ikke kommet i trygghet. Vi har fått høre forferdelige fortellinger fra ungdommer som i utgangspunktet var til stede for å kose seg på festival, men som endte med å måtte grave seg ned i jorda i timevis mens ungdommer rundt dem ble drept, mens jorda rundt dem ble brent, og mens ungdommer rundt dem ble kidnappet. Hamas' angrep må fordømmes på det sterkeste, og gislene de holder, må frigis.

For mange innbyggere i Gaza er dette dessverre ikke første gangen de opplever krig, men en så voldsom bombardering og så grusomme krigshandlinger er det ingen av dem som har erfaring med. Vi bevitner nå en brutalitet på Gazastripen som nærmest mangler sidestykke, og det er klare brudd på folkeretten.

Barn utgjør halvparten av Gazas befolkning. Den lille enklaven er verdens tettest befolkede område, og av

2,4 millioner mennesker på Gazastripen er 1,2 millioner barn. Krigens har nå vart i litt over en måned, og i går var minst 4 609 barn drept i krigen. FN melder om at det nå er drept flere barn i Gaza enn det ble drept i hele 2022 i alle konflikter i hele verden. FNs generalsekretær advarer om at Gaza er i ferd med å bli en gravplass for barn.

Det er flest femåringer som er drept. Barn er ekstra sårbare for de eksplosive våpnene som Israel bruker mot mål på Gazastripen. Foreldre surrer armbånd rundt barnas hender og skriver barnas navn på armene deres, slik at de kan identifisere barna sine hvis de blir sprengt i filler eller knust under kollapsede bygninger. De deler opp familiene sine og plasserer seg på forskjellige steder, slik at ikke hele familier skal utslettes i samme angrep.

Det er helt umenneskelige forhold. Befolkningen på Gaza er hermetisk innelukket på Gazastripen. De har fått beskjed om å flykte sørover, men heller ikke der er det trygt, og mange kan ikke flytte på seg. Hjelp slipper ikke inn, og ansatte på Al-Shifa-sykehuset sier at de ikke har tilgang på oksygen, drivstoff og strøm. Samtidig sa Røde Halvmåne på søndag at Al-Quds-sykehuset nord i Gaza også er ute av drift fordi de mangler drivstoff.

De 4 609 barna som har dødd, er ikke bare tall – de er individer. De var noens alt. De var barn av foreldre som elsket dem, de var noens søsken, de var noens lekekamerater, de hadde framtidsdrømmer, håp og livsglede, og nå er de borte. Nå teller hvert minutt. For hvert minutt som går uten at man finner en løsning eller tvinger fram en våpenhvile, er det nye barn som dør. Kampene må stanse, humanitær hjelp må i mye større omfang enn nå komme inn, og det trengs sikre evakueringsruter.

For Venstre er det langsiktige målet klart: en tostasjonsløsning der Palestina er en fri og selvstendig stat, og der Israel stanser sine ulovlige bosettinger på Vestbredden.

Trine Lise Sundnes (A) [15:20:55]: At vi skulle bli vitne til en hypereskalering av konflikten, var nok ikke i forslagsstillernes tanker da de fremmet forslaget i mai. Her i Norge kjenner vi på fortvilelse, sinne og avmakt. Bildene som viser lidelsene, er nesten ikke til å holde ut. De mange e-postene til oss fra fortvilte mennesker gir uttrykk for at det haster med å anerkjenne Palestina som egen stat. Det som haster, det som virkelig haster, er en humanitær, varig våpenhvile, som Norge har tatt til orde for, sammen med de landene som stemte for FN-resolusjonen i hovedforsamlingen om dette. Det som haster, er å stoppe bomberegnet, det som haster, er vann, strøm, bensin og diesel, livsnødvendige varer og humanitær hjelp til Gaza. Blokaden må følgelig løftes. Det som haster, er å gi tusenvis av skadde og syke livsnødvendig behandling.

Norge bidrar ved å legge press på begge sider for å få stopp på bombingene og for å stoppe lidelsene. Regjerin-

gen, med statsminister Støre og utenriksminister Barth Eide i spissen, har engasjert seg tungt i den pågående konflikten. Regjeringen bruker nå alle tilgjengelige kanaler for å øve press på partene, og norske myndigheter har fordømt både terrorangrepet og blokaden på Gaza. Vi har gitt tydelig beskjed om at voldshandlingene må stanses, og at gislene må løslates umiddelbart.

Folkeretten er klar: I krig og konflikt skal ikke sivile bombes eller tas som gisler. Vi kan ikke akseptere de enorme lidelsene og ødeleggelsene i Gaza. Derfor appellerer vi til den israelske regjering og til Hamas om å finne en annen vei, om å stanse volden, om å løslate gisler, om å slippe inn humanitær bistand, om å slippe ut våre statsborgere. Israel og palestinerne må gjenoppta forhandlingene om en tostatsløsning.

La barna i Gaza leve, roper de utenfor her. Det haster – våpenhvile haster.

Mímir Kristjánsson (R) [15:23:28]: Jeg vil begynne med å gå i rette med noe som har blitt sagt av flere her oppe. Man snakker om Israels rett til å forsvare seg. Den retten har alle land, men å okkupere et annet land er ikke å forsvare seg. Israel ble ikke angrepet av femåringene på Gaza den 7. oktober. De ble angrepet av Hamas. Men det er altså femåringer det dør flest av på Gaza, selv om det er helt innlysende for absolutt alle at de er uskyldige i så måte. Man forsvarer seg ikke ved å bombe sykehus, myrde journalister og drepe barn. Det har ingenting med forsvar å gjøre i det hele tatt; det er angrep på andre mennesker. Det må ligge til grunn for den forståelsen vi har av konflikten, og for den fordømmelsen vi nå har av Israels brudd på folkeretten.

Jeg og de andre i Rødt er glad for at regjeringen nå ser ut til å ville anerkjenne Palestina, men det er altså bare på et eller annet senere tidspunkt. Det er jo det som ligger i det nye kompromissforslaget som har kommet inn i tolvte time, må man si. Jeg synes det er veldig vanskelig, hvis jeg skal prøve å tenke igjennom det, å forstå rasjonalet bak denne ventingen. For det første begynte vi ikke å diskutere denne saken i mai i år eller i oktober i år. Man har jo ventet på å anerkjenne en palestinsk stat i 75 år. Som min kollega, representanten Bae Nyholt, var inne på, er det over 130 andre land i verden – bl.a. Island og Sverige, for å trekke fram to land som står oss nært – som har anerkjent den palestinske staten. Det framstår underlig for meg hva som er begrunnelsen for å vente.

Man sier at dette kan man gjøre bare én gang, og at man da må være på nøyaktig det riktige tidspunktet – men dette er jo nøyaktig det riktige tidspunktet. Det er akkurat nå at palestinerne har behov for internasjonal anerkjennelse. Det er akkurat nå, i denne konflikten, at det må sendes et klart signal til Israel om at man ikke godtar det de holder på med. Det har vel aldri vært et

bedre tidspunkt for å anerkjenne den palestinske staten enn akkurat nå. Derfor er det så underlig at man sier at man skal vente.

Utenriksministeren har selvfølgelig helt rett i at en slik anerkjennelse uten innhold hovedsakelig er symbolsk, men det symbolske betyr veldig mye. Det er også bare symbolsk når vi står her og fordømmer Hamas, men det betyr veldig mye for jøder og israelere, og det betyr veldig mye for palestinerne å få den symbolske anerkjennelsen. Hvis man skal vente med å anerkjenne Palestina til nærmest alle problemer i den regionen er løst, tror jeg man begynner i feil ende, og at man kommer til å måtte vente veldig, veldig lenge.

Lars Haltbrekken (SV) [15:26:49]: Vi mangler ord, og vi klarer ikke å se på. Vi mangler ord for å beskrive det som skjer på Gaza nå, og vi klarer ikke å se på tv-bildene – vi snur oss bort. Men de som ikke kan snu seg bort, er de mange som bor på Gazastripen. De må leve med bomberegnet, granatene og skuddene, og mange av dem dør. Verst går det ut over ungene. De fleste som er drept, er bare fem år.

Heldigvis er det mange som reagerer. Heldigvis er det mange som bryr seg. De siste ukene har det strømmet inn med reaksjoner fra folk over hele landet. De har oppfordret oss til å støtte palestinerne i deres kamp. Kjære alle dere som har sendt oss en e-post om den forferdelige situasjonen: Takk skal dere ha! Midt oppi det forferdelige og totalt umenneskelige angrepet på Gaza, drapene på unger og deres foreldre og besteforeldre, er det godt å se at det er så mange som bryr seg, så mange som opprøres kraftig.

Vi skal fortsette å stå på for rettferdighet, selv om flere av våre forslag ser ut til å bli stemt ned på torsdag, for vi skal ikke tåle den uretten som nå skjer. Vi skal jobbe dag og natt for våpenhvile, for humanitære korridorer, for rettferdighet for Palestina og for frigivelse av gislene. Vi ser at det presset som har bygd seg opp, virker. Jeg tror at det presset var det som førte til at Arbeiderpartiet kom med et løst forslag her i dag.

De fleste som har henvendt seg til oss her på Stortinget, har ikke fått svar, og det beklager vi. Vi skulle gjerne ha svart hver enkelt og takket hver enkelt for at de bryr seg, men det klarer vi ikke – de er heldigvis for mange. Men vi kan love dem at vi fortsatt skal stå på.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:29:54]: «From the river to the sea», står det på plakater der ute. Her inne er man entusiastisk til to stater. Der ute er de entusiastiske til én stat, Palestina. Det er det det betyr, og det tror jeg alle her vet. Det betyr én stat. Det er akkurat det som er Hamas sitt slagord. Vi skal være litt varsomme med å si at dette er fredsaktivister, når de står med sånne plakater og vifter der ute. Heldigvis har jeg tatt bilde

av det, så da kan man dokumentere det senere. Dere kan godt få kopier hvis dere ønsker det, men kom gjerne opp og forsvare det slagordet overfor alle her i Stortinget og alle nordmenn – at det slagordet er en indikasjon på at man ønsker to stater.

Jeg har et slags hjertesukk, for dette er interessant. Vi har hatt krig i Europa i snart to år nå. En halv million mennesker er blitt drept. En halv million er blitt drept i den krigen, både russere og ukrainere. Engasjementet for den krigen er minimalt i forhold til engasjementet som er der ute, for en konflikt som er hundrevis av mil unna oss. Russland er et naboland som har angrepet et annet naboland, Ukraina. Det engasjementet finnes ikke i denne salen. Det finnes ikke der ute. Hvem er det egentlig som kjemper for Ukraina? Hvorfor kommer ikke alle disse tusen e-postene som jeg har fått, i forbindelse med Ukraina-krigen og støtter Ukraina? I stedet er det et engasjement for en krig milevis unna. Det har blitt en slags besettelse for Europa – at denne krigen er den viktigste krigen i hele verden.

Nei, det foregår en krig i Europa som angår oss direkte. Det er der vår støtte skal være. Det er der vårt fokus skal være, og det er der engasjementet på denne talerstolen skal være. Vi skal støtte Ukraina i deres frihetskamp, en krig som det er veldig viktig for Norge at Ukraina vinner. Den krigen som de holder på med der ute, er ikke vår krig. Det viktigste for våre interesser er at Ukraina vinner. Vis engasjement for det! Send meg e-poster på det, gjerne tusenvis, så skal jeg svare på alle.

Ola Borten Moe (Sp) [15:32:20]: Det slår meg at Hamas sannsynligvis har oppnådd akkurat det de har ønsket med terrorangrepet den 7. oktober. Selvsagt visste de at det ville komme en reaksjon, og selvsagt visste de at det kom til å bli stygt. Selvsagt ønsket de å stoppe de normaliseringsprosessene som var på gang i Midtøsten mellom Israel og de andre arabiske landene, og som sannsynligvis ville gjort verden til et noe fredeligere sted. Selvsagt visste de hvordan det internasjonale samfunnet kom til å reagere. Vi spiller alle rollene våre, hver på vårt vis. Det er i alle fall én av tragediene i denne situasjonen. Det kan se ut som om det faktisk er mulig å oppnå resultater gjennom det jeg tror alle i denne salen er enige om, nemlig at angrepet fra Hamas var et omfattende terrorangrep utført av en terrororganisasjon.

Jeg tror at vi som et minimum er nødt til å forstå at det på ingen måte er enighet om et mål som sier at det israelske og det palestinske folket skal leve fredelig side om side i hver sin suverene stat. Tvert imot, Hamas anerkjenner ikke Israels rett til å eksistere og handler åpenbart deretter. Det Tybring-Gjedde påpekte, at man på utsiden her roper «from the river to the sea», er også et

slagord man bruker på israelsk side. Det må kunne gå an å påpeke at det i alle fall er en målkonflikt.

Som en konsekvens av dette synes jeg det må kunne nevnes at Israel fortjener og bør kunne forvente både vår støtte og vår forståelse i etterkant av et terrorangrep som krevde 1 200 liv. Det er likevel ikke det samme som at vi skal akseptere eller støtte det som nå skjer i Gaza, like lite som vi skal akseptere Israels bosettingspolitikk på Vestbredden. Det er derimot på sin plass å si fra, sånn som vi har gjort, mot omfanget og konsekvensene av krigshandlingene. Det er for mye. Det går for langt. Det ser vi nå på Gaza, og det er åpenbart krigshandlinger i regi av Israel.

I dag er spørsmålet om det blir raskere fred på Gaza om vi anerkjenner en stat som ikke finnes. Selv om vi alle sammen ønsker det, er det ingen ting som tyder på det. Der er jeg helt enig med utenriksministeren: Vi anerkjenner realiteter i Norge, ikke ønsker.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:35:31]: Fremskrittspartiet støtter Israels selvfølgelig rett til å forsvare seg. Israel kan ikke la være å reagere mot det verste masse-drapet på jøder siden holocaust, en terrorhandling gjennomført på det mest bestialske vis, hvor drap på spedbarn ble tiljublet, til og med av arabere som har innvandret til vestlige land. Hamas representerer ren, destillert ondskap som søker å utrydde jødene, som søker å utslette Israel. De dreper uskyldige kvinner og barn, voldtar unge jenter som de holder som sexslaver. Det er en avskyelig og menneskefiendtlig terrororganisasjon på lik linje med IS, Al Qaida og Taliban, alle sprunget ut av den samme mentale lidelsen som kalles radikal islam. Det eneste riktige er at Hamas som organisasjon og ideologi utslettes. Det eneste riktige er å støtte Israel i deres rettferdige kamp mot ondskapen. Det finnes intet alternativ. Israel må slå tilbake, på samme måte og med like stor rettferdighet som NATO gjorde mot Afghanistan etter 11. september 2001.

Det israelske forsvaret gjør hva de kan for å skjerme sivile. Det er Hamas som må holdes ansvarlig for at uskyldige sivile nå dessverre havner i kryssild. Det er Hamas som har ønsket dette, det er Hamas som har fremprovosert det. Det ser vi bevist når Hamas bruker folk på sykehus som menneskelige skjold.

Dette forslaget om å anerkjenne en stat som ikke eksisterer, kommer fra Rødt. Rødt er et parti som har en historie som representerer den politiske arven fra Rød Valgallianse og AKP, en gang en farlig politisk kraft som støttet redselsfulle diktatorer som Stalin, Mao og Pol Pot, diktatorer hvis grusomheter plasserer dem i samme klasse som Adolf Hitler. Historien viser med andre ord at det ikke eksisterer noen grunn til å lytte til utenrikspolitiske forslag som fremmes av den ytre venstresiden.

De har alltid – og jeg understreker alltid – tatt feil. Det er heller ingen grunn til å lytte til dem nå.

Sofie Marhaug (R) [15:38:38]: Jeg vil minne Fremskrittspartiets representanter på at det er blitt drept flere sivile den siste måneden i Gaza enn det har blitt drept sivile under hele Ukraina-krigen. Så har jeg ingen ambisjon om å overbevise Fremskrittspartiets representanter. Jeg sier heller som Dante på terskelen til Inferno: «La alt håp fare» – når det gjelder Fremskrittspartiets syn på menneskeverd.

Jeg har derimot et håp om å overbevise Arbeiderpartiet og Høyre og flere andre partier om at ikke bare må vi anerkjenne staten Palestina, som jeg mener er et viktig symbolsk og riktig krav, men vi må også begynne å sanksjonere Israel når de bryter folkeretten. Det er også en del av disse forslagene. Til mine medrepresentanter som er sosialdemokrater, vil jeg sitere Olof Palmes argumenter i forbindelse med at USA og Storbritannia blokkerte forslag om å sanksjonere apartheid i Sikkerhetsrådet. Da sa Olof Palme:

Dette synet kan bare leve videre fordi det får støtte utenfra. Om støtten forsvinner og byttes ut med motstand, kan apartheid ikke bestå. Om verden bestemmer seg for å avskaffe apartheid, kommer apartheid til å forsvinne.

Det gjelder også for Israels apartheidregime. Hvis vi begynner å sanksjonere Israels apartheidpolitikk og krigsforbrytelser, vil ikke det regimet kunne bestå. De føres jo med våpen fra Vesten. De har fungerende handel med Vesten og kan fortsette å bestå som i dag.

Til representantene fra Høyre, hvis det er noen igjen, vil jeg sitere nestlederen i Bergen Unge Høyre, Frøya Ahmer Solberg, som jeg delte scene med under en Palestina-demonstrasjon i helgen. Hun sa: Jeg skammer meg over at det bare er venstresiden i norsk politikk som tar et aktivt oppgjør med Israel og støtter Palestina og står opp for dem.

Jeg er glad for at det finnes folk, ungdommer, i Høyre som står opp for rettferdighet, også når palestinerne er det okkuperte folket. Det gir håp for fremtiden. Jeg håper at den samme ungdommelige fornuften vinner fram i partiet Høyre.

Min oppfordring i dag til de partiene som jeg vet er enig i mange av intensjonene til Rødt, men som ikke tør å sanksjonere Israel, ikke tør å straffe Israel gjennom f.eks. å la være å handle varer og tjenester fra okkupert jord, er at de tenker seg om før votingen på torsdag, og støtter flere av våre forslag.

Aleksander Øren Heen (Sp) [15:41:47]: Det gjer inntrykk på oss alle å sjå bilda og høyra historiene frå Gaza. Det gjer òg inntrykk å høyra og sjå det engasjementet me ser både utanfor salen i dag og òg frå talar-

stolen i salen. Likevel er det i slike tider me er nøydd til å halda hovudet vårt kaldt og gjera det som er riktig. Det er slik med denne saka at ei anerkjennning berre kan gjerast éin gong. Den gongen er dessverre ikkje no.

Skal me anerkjenne Palestina, må me ha eit Palestina å anerkjenne, eit Palestina som er tydelegare enn i dag, både i sin geografiske form og som ein heilskapleg stat, og eg er glad for at både utanriksminister Barth Eide og fleire har vore tydelege på at Noreg har større ambisjonar for Palestina enn det Palestina me ser no. Ein konsekvens av denne logikken er at eit breitt fleirtal ber regjeringa om å vera førebudd på anerkjennning av Palestina når dette kan ha ein positiv verknad på ein fredsprosess.

Når det er sagt, kjenner me nok alle på ei maktesløype oppe i det heile. Det å gripa til alle tenkjelege tiltak for å syna støtte og for å kunna handla er menneskeleg. Eg tenkjer at det er eit synspunkt som fleire har i dag, og så blir det på ein måte sagt at me som ikkje stemmer for dei forslaga som opphavleg er fremja, har ei anna haldning enn at me støttar Palestina. Det vil eg understreka frå denne talarstolen at er feil. Me er nok mange som med hjartet kunne ha tenkt oss å stemma for, men som med hovudet vel å gjera det som er riktig for landet.

Hege Bae Nyholt (R) [15:43:54]: Dette er en historisk dag på flere måter. Stortinget skal fatte viktige vedtak der bakteppet er at Israel på en måned har drept flere palestinske barn enn antall drepte barn i alle verdens kriger til sammen i hele 2022, inkludert Ukraina-krigen, og der FN-eksperter har bedt verden gripe inn for å hindre at det begås folkemord mot palestinere.

Det er også et annet bakteppe: De israelske forbrytelsene mot en forsvarsløs sivilbefolkning har framprovosert et enormt folkelig engasjement over hele Norge mot Israels okkupasjon og krigføring mot palestinerne. Flere tusen har deltatt i de største Palestina-demonstrasjonene i manns minne, og det er samlet inn 65 000 underskrifter til støtte for Rødts forslag. Vi ser også at dette når fram til regjeringspartiene, og at de derfor har lagt et eget forslag på bordet.

Rødt vil gi subsidiær støtte til forslaget fra Arbeiderpartiet, fordi et slik vedtak i Stortinget vil være et lite framskritt. Samtidig er det veldig langt fra nok. En anerkjennelse av Palestina er allerede på overtid. Arbeiderpartiets og Senterpartiets representanter bør høre på dem som ber dem stemme i tråd med egne partiprogram om å anerkjenne Palestina som stat.

Tidspunktet for å erklære norsk støtte til palestinerne selvråderett og å legge maksimalt press på Israel er nå. En anerkjennelse av Palestina som stat ville være å vise tydelig motstand mot angrepskrigen mot Palestina og forbrytelsene mot sivile i Gaza. Det å stemme imot anerkjennelse av Palestina som stat er å motarbeide pa-

lestinernes rett til selvbestemmelse og å tilrettelegge for fortsatt israelsk okkupasjon og undertrykkelse.

Alle som bryr seg om folkerett, humanitærrett og grunnleggende respekt for menneskeliv, bør merke seg hvordan stortingsrepresentantene fra de ulike partiene stemmer i denne saken. Vi ser et historisk engasjement og press fra solidaritetsbevegelsen, demonstranter og fagbevegelsen med styrke til å bevege stortingsflertallet. Det presset må fortsette fram til torsdagens votering, helt til Norge anerkjenner Palestina som stat og innfører harde tiltak mot Israels okkupasjon og forbrytelser mot sivile.

Takk for debatten.

Nils-Ole Foshaug (A) [15:46:27]: Jeg skal ikke forsøke å overgå beskrivelsene som en del representanter har gitt av grusomhetene som er i Gaza nå, for de er grusomme.

Jeg har likevel lyst til å si at jeg er tilfreds med at vi har en statsminister i Norge som beskrev Hamas som en terrororganisasjon. Jeg er tilfreds med at vi har en utenriksminister som beskriver det som skjer på Gaza, som brudd på folkeretten, og sier at humanitærrettens regler er kraftig brutt. Jeg er fornøyd med at vi har en regjering som bruker hele sitt politiske og diplomatiske nettverk til å prøve å få stopp på den galskapen som foregår nå. Jeg tror det er godt at det er Norge som leder giverlandsgruppen.

Vi har ikke anerkjent Palestina ennå, men jeg håper at forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet får et flertall her, for det sier at man skal være forberedt på å anerkjenne Palestina.

Spørsmålet er: Hadde det vært annerledes om vi hadde anerkjent? Vel, Sverige har anerkjent Palestina. Sverige stemte avholdende i FN-resolusjonen om å få stopp på dette. Norge stemte for. Det er jaggu meg viktigere akkurat nå, sånn som situasjonen er der nede.

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:48:21]: Jeg tok ordet litt inspirert av et innlegg fra Mímir Kristjánsson som jeg synes var befriende, der han erkjente at det å stemme for Rødts opprinnelige forslag først og fremst var en symbolhandling, men også med rette påpekte at noen ganger er symbolhandlinger riktige, selv om de ikke har materiell effekt der og da.

Jeg tror at det forslaget som nå ligger an til å få et stort flertall, nettopp er et slikt tydelig signal. Det vil heller ikke i seg selv endre situasjonen på bakken. Men det er et stort flertall i det norske storting som kommer til å si at regjeringen skal forberede seg på en situasjon – som bør komme snarest mulig – der det blir mulig å anerkjenne Palestina som stat. Det er nettopp å sende et slikt signal. Men det er fortsatt, som Mímir Kristjánsson riktig sier, en symbolhandling i dagens situasjon.

Det vi ønsker, er å love noe som er mye mer til palestinerne, mye mer enn en symbolhandling. Vi skal fortsette som vi gjør, og lede arbeidet med å bygge faktiske statsinstitusjoner, som vi har gjort i mange år. Vi har bevilget mer penger. Vi har også tatt kampen mot en rekke land som begynte å flørte med tanken om at de av alle ting skulle holde tilbake penger til de palestinske selvstyremyndighetene fordi Hamas hadde begått et terrorangrep. Der tok Norge kampen. Det var ikke symbolikk. Det var ekte handling for palestinernes sak. Jeg kan love dere at i vår nære kontakt med både president Abbas og statsminister Mohammad Shtayyeh i Palestina har de vært svært glade for at vi tar den rollen. De opplevde det ikke som symbolhandling. Det betyr at de palestinske selvstyremyndighetene kan fortsette og ikke kollapse.

Vi har bevilget penger til UNRWA, og vi går aktivt inn og støtter det UNRWA gjør på Gaza. Vi støtter de humanitære organisasjonene. Vi har vært veldig tydelige på at vi kommer til å støtte Den internasjonale straffedomstolen når de etter hvert skal etterforske det som skjer der inne. Det er ikke symbolikk. Det er helt reelt. Poenget mitt er at det regjeringen og flertallet gjør, er mer enn en symbolhandling. Det er en symbolhandling, men det er også konkrete tiltak, for det palestinerne trenger enda mer enn en anerkjennelse av en stat som ikke finnes, er at vi bygger en stat som faktisk kommer til å eksistere. Det er hovedpoenget med norsk utenrikspolitikk her, og da trenger vi å jobbe med det i ordnet og riktig rekkefølge.

Det mandatet det ligger an til at vi får herfra, setter jeg stor pris på. Det skal vi bruke med kraft. Det betyr at vi lever i et land hvor det er et stort flertall som ønsker å jobbe seg fram til en situasjon hvor Palestina ikke bare kan anerkjennes, men hvor palestinerne kan leve i et land hvor de er trygge, hvor de kan blomstre, hvor kultur og økonomi kan utvikle seg, og hvor de kan leve i fred med seg selv og sine naboer.

Åsmund Aukrust (A) [15:51:38]: Denne debatten er blitt avbrutt av at folk utenfor her roper «fritt Palestina». Jeg tar det som en kjærlighetserklæring fra et julepyntet Oslo til det palestinske folk. Det er en kjærlighetserklæring vi i Arbeiderpartiet og jeg selv kjenner oss godt igjen i, for vi har den samme kjærligheten til det palestinske folk.

Jeg har selv deltatt på utallige demonstrasjoner, deltatt på Ship to Gaza, og ikke minst har vi hatt veldig mye besøk fra Arbeiderpartiet til vårt søsterparti Fatah, og andre veien. Hundrevis av ungdommer fra Fatah Youth har kommet til Norge og vært på møter med AUF, Arbeiderpartiet og fagbevegelsen. Etter 22. juli, da AUF ble rammet av terror, sendte en hel verden sine kondolanser. Den hilsenen som gjorde aller størst inntrykk, kom

fra et israelsk fengsel. Hussam Shaheen, som skulle bli leder i Fatah Youth, sendte brev fra en israelsk celle hvor han skrev at han hadde sine fineste minner fra Utøya, og nå gråt han for sine norske venner.

I dager det vi som gråter for våre palestinske venner, men mer enn å gråte så handler vi. I tillegg til krigen i Ukraina er det ingenting den norske regjeringen bruker mer tid på i utenrikspolitikken akkurat nå, enn situasjonen i Midtøsten. Vi gjør det vi kan.

Så er det noen som i denne debatten har sagt at det handler om Norges rolle, og at det handler om Norges rykte. Jeg er helt uenig i det. Dette handler ikke om oss det hele tatt. Det handler om at vi skal gjøre det vi kan for de to millioner menneskene som er sperret inne på Gaza, og for de 200 gislene som opplever sitt verste mareritt.

Denne helt ekstreme situasjonen gjør at vi bør behandle det med det største alvor og ikke misforstå hverandre med vilje. Med unntak av noen av innleggene fra Rødt og Fremskrittspartiet synes jeg denne debatten har båret preg av det, at vi har tolket hverandre i beste mening og vært enige om virkelighetsforståelsen. Jeg er veldig glad for og mener at vi skal hegne om at i Norge er det en klar erklæring om hva det norske storting og regjering og norske folk mener om denne saken, at vi krever våpenhvile, at vi fordømmer alle brudd på folkeretten, og at vi støtter en palestinsk stat.

Jeg er veldig glad for at vi får et stort flertall for det forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dag. Så er det noen som snakker om at dette handler om å vente. Det handler ikke om å vente. Norge venter ikke. Det er ingen land i verden, vil jeg tro, som har jobbet mer for en palestinsk stat enn det Norge gjør. Norge har stått på palestinerne side også når de er sviktet, og palestinere har vært sviktet veldig mange ganger, også av andre arabiske land. Nå må vi vise at vi virkelig er der for palestinerne i de vanskeligste dager. Jeg er veldig glad for at utenriksministeren så tydelig har slått fast det i hele sin tid som utenriksminister, i en god tradisjon som utenriksminister i Norge, men også veldig tydelig i denne debatten har stått fast ved prinsippet om at alle mennesker er like mye verdt. Folkeretten gjelder for alle, og det må vi fortsette å ta med oss i denne forferdelige situasjonen.

Ine Eriksen Søreide (H) [15:55:04]: Jeg vil på slutten av debatten både få takke for debatten og få takke for engasjementet, både her inne i salen og utenfor salen.

Samtidig tror jeg vi gjør klokt i – når det er et så sterkt engasjement som det er – også å sette en fot i bakken og forsøke å tolke hverandre i beste mening og forsøke å finne ut av hva som kan gi resultater. For det jeg opplever, er en sak det er stor enighet om.

Jeg skal ikke gå mye inn i hva andre representanter har sagt, men jeg tror nok at Rødts representanter kunne kostet på seg faktisk å undersøke hva som var norsk politisk linje under den forrige regjeringa når det gjelder Midtøsten. De vil finne at det er den samme politiske linja som gjelder under denne regjeringa. Den forrige regjeringa la til grunn at bosettingene og okkupasjonen er ulovlig og folkerettsstridig. Vi har vært veldig klare på at Israel bryter folkeretten gjennom det de nå gjør, at blokadene er ulovlig, at det må slippes inn nødhjelp, og at man ikke kan opptre på den måten man gjør på Gaza nå, hvor angrepene ikke skiller mellom sivile og militære, hvor det ikke er proporsjonalitet, og hvor man ikke klarer å beskytte eller vil beskytte sivile.

Jeg tror det er klokt for den diskusjonen vi går inn i framover, at vi også her klarer å tolke hverandre i beste mening for å finne ut av hva som kan gi de resultatene vi ønsker. Jeg har i likhet med utenriksministeren reist veldig mye i regionen, som regel to ganger i året til Israel og Palestina for å forberede AHLC-møtene. Det sterke engasjementet, de sterke båndene, som Norge har til begge sider, mener jeg er noe av det som kan gi oss en mulighet nå til å finne en politisk vei framover. Det må være det overordnede og viktigste nå, sånn at vi kommer i en situasjon – om ikke akkurat nå – hvor den grusomheten som nå skjer, hvor alle de ødeleggelsene som skjer, til syvende og sist og paradoksalt nok kanskje kan lede til at en ny politisk prosess sjøsettes. Det må være målet for det norske engasjementet. Det er viktig å bruke det apparatet, de kontaktene, det nettverket vi har på begge sider gjennom 30 år med å lede giverlandsgruppen AHLC, til å se hva vi kan gjøre konstruktivt ut av det. Det betyr ikke at det er Norge som er den største spilleren, det betyr langt ifra det. Regionale aktører og USA vil naturlig nok være de aller viktigste. Men vi har noe som en del av de andre ikke har, og det er de kontaktene på begge sider som gjør det mulig for oss både å være klare og tydelige overfor begge parter og også å bidra til å bringe partene sammen og kanskje finne en politisk vei ut. En tostasjonsløsning er den eneste farbare langsiktige løsningen, og det innebærer også en anerkjennelse av Palestina.

Ola Borten Moe (Sp) [15:58:21]: Innledningsvis har jeg også lyst å dvele ørlite grann ved debatten. Jeg synes den i hovedsak har vært god og engasjerende, men det er tilløp til det samme i denne salen som vi opplever i samfunnet rundt oss, nemlig at hvis man ikke er for noen av forslagene, er man underforstått enten støtten til den andre siden, eller man ønsker aktivt å motarbeide den palestinske saken. Det blir en oppstilling som handler om oss og dem – og ikke om vi. Det er en forestilling og et premiss som jeg rett og slett ikke aksepterer, og som jeg heller ikke kjenner meg igjen i, for jeg

tror at man i denne salen finner et svært bredt engasjement, ikke bare for fred i Midtøsten, men definitivt også for en tostatsløsning. Det er ikke det at noen av oss tror det blir lett, eller at det ligger rett rundt hjørnet, men det er rett og slett fordi det er helt umulig å se for seg et bærekraftig alternativ. Så det er å håpe at vi ikke bare får på plass tostatsløsningen; det hadde også vært fantastisk om et selvstendig Palestina kunne blitt det første liberale, demokratiske, rettsstyrte, ikke-israelske samfunnet i Midtøsten.

Så har jeg behov for å si en ting til, som ikke har vært mye oppe i debatten: De tilfellene som vi nå ser, ikke bare i Europa, men også andre steder i verden, som handler om antisemittisme, altså klare anslag mot det jødiske, dem synes jeg at vi skylder oss selv, skylder historien og skylder våre egne verdier ikke bare å ta avstand fra, men aktivt bekjempe. Det kan bare ikke være rom for det. Ikke bare er det forferdelig, men jeg tror det også er kontraproduktivt. Jeg tror det bare gjør Israel enda sikrere i sin sak om at det bare er de som står opp for seg selv, at det bare er de som kan sikre det jødiske folk en framtid. Det fører selvsagt til at de graver seg enda dypere ned i sine skyttergraver, og at det blir enda vanskeligere å få til en løsning.

Så får vi håpe at det, når denne krigen en gang er over, kan komme noe godt ut av det, at det kan komme en felles forståelse av at det ikke finnes noen annen vei ut av dette enn politikk og forhandlinger. Vi er nødt til å få på plass en fredelig løsning, og vi er nødt til å ha det som grunnlag for fred og utvikling, både i Israel og i det som forhåpentligvis blir en framtidig palestinsk stat.

Kamzy Gunaratnam (A) [16:01:28]: Frustrasjon over det som skjer i Palestina og Israel, er legitime følelser. Når det er jordskjelv i Tyrkia, kjenner vi etterdønningene i Søndre Nordstrand. Når det er flom i Pakistan, mister folk i Groruddalen pusten. Når det skjer ting ute i verden, kjenner vi det på kroppen i Oslo, i Norge. Det er en frustrasjon de må få utløp for. Vi politikere er deres adressater, og vi skal tåle det, vi skal ta imot deres frustrasjon. Frustrasjon oversettes til politikk hver eneste dag, men frustrasjon overfor hatet som skjer i Midtøsten, kan ikke overføres til hat overfor våre medmennesker i Oslo og i Norge.

Det er mange jøder – og muslimer – som opplever stadig mer hets og ubehagelige episoder etter oppblussingen. Mange føler seg utrygge i det som skal være deres hjem, deres nabolag, deres by. Det er uholdbart. Muslimske kvinner kan ikke bære hijaben sin i fred, og jøder i Oslo tør ikke å vise at de snakker hebraisk. At mennesker sensurerer seg selv og blir borte fra norsk offentlighet, er farlig og skadelig. Vi må snakke sammen, vi må ha dialog og skape et godt samfunn for oss alle. Da må det

være trygt å ytre seg, og vi må ha trygge offentlige rom. Det er en del krefter som er tjent med denne polariseringen. Vi skal ikke være blant de kreftene.

Sofie Marhaug (R) [16:03:15]: Jeg skal ikke forlenge debatten så veldig mye, men jeg må likevel få lov til å påtale det som jeg opplever som en litt uryddig argumentasjonsrekke. Det er helt åpenbart ingen motsetning mellom å anerkjenne Palestina som stat og å jobbe for en reell statsdannelse, for en tostatsløsning, noe som både Høyre og Arbeiderpartiet sier at de er for. Det er ikke sånn at dette bare er meningsløs symbolpolitikk som ikke henger sammen med realpolitikk. De to tingene henger helt åpenbart sammen.

Vi i Rødt er veldig glade for at regjeringen stemte for FN-resolusjonen, og vi har skrytt av regjeringen for det. Det skal vi fortsette å gjøre. Vi er glade for det. Det er helt riktig at det er viktigere enn at Sverige sier at de anerkjenner Palestina, men ikke stemmer for den resolusjonen når det kommer til stykket. Men det ville vært enda mer kraftfullt om vi gjorde begge deler samtidig. Det er det som er poenget vårt. Vi ønsker å øke støtten til dem som nå er okkupert, og som blir utsatt for drap, vold og grusomheter. Vi vil vise støtte til og solidaritet med dem. Det er det som er hensikten med forslaget, og vi opplever at vi har kommet et lite stykke på veien når det kommer nye forslag som går et lite stykke i den retningen.

Jeg vil også si at det ikke er det eneste forslaget vi har debattert her i dag. Vi har også to andre mindretallsforslag. Det ene handler om å slutte oss til FNs apartheidkonvensjon. Det handler om å gjøre det klinkende klart at Israel fungerer som en apartheidstat. Jeg tror alle er kjent med at Netanyahus regime har blitt mer ekstremt og mer segregert. Palestinere blir ikke behandlet som vanlige statsborgere.

Sist, men ikke minst: Det andre forslaget handler om å sanksjonere mot Israel økonomisk, at vi ikke skal handle varer og tjenester fra okkupert jord. Det siste er viktig, for det handler om å sette makt bak kravene, og det er det motsatte av det som har mer symbolsk verdi. Vi skulle ønske at vi også fikk støtte til den typen forslag. Det handler ikke om at regjeringen har gjort noe galt når de har stemt som de har stemt i FN, eller at de har gjort noe galt når de har kommet med sterk kritikk av Israel. Det handler om at vi ikke kan tåle den vestlige dobbeltmoralen som dessverre utspiller seg når vi sanksjonerer mot Russland for deres okkupasjon og deres krigsforbrytelser, men ikke gjør det samme med Israel. Tvert imot er det mange vestlige land som handler aktivt med, og handler våpen med Israel.

Ingrid Fiskaa (SV) [16:06:27]: Debatten i dag har vist eit visst spenn i synspunkt og analysar. Det er røyster her i salen som meiner at Israel skal fortsetja å driva

krigshandlingane sine, krigshandlingar som i realiteten er massedrap på sivile palestinarar i Gaza. Heldigvis utgjør desse røystene eit mindretal i denne salen. Heldigvis står me òg samla i fordøminga av angrepa på israelske sivile og slår ring om den jødiske minoriteten her heime. Dei skal ikkje haldast kollektivt ansvarlege for Israels krigsbrottsverk.

Eg skulle ønskja at me stod like samla i fordøminga av angrepa på palestinske sivile, men me er ikkje heilt der enno. Størstedelen av det norske folket er derimot soleklare på dette: at alle ungar er like mykje verde, og at ingenting kan rettferdiggjera dei angrepa på sivile palestinarar me no ser. Det store engasjementet utanfor her i dag, dei mange e-postane me har fått, markeringane som har vakse i styrke rundt omkring i landet med krav om våpenkvile: Alt dette er eit uttrykk for kva folkemeininga er.

Det fremste spørsmålet me tek stilling til i dag og på torsdag, er anerkjennning av Palestina. At det skal skje, er det eit fleirtal for. Når det skal skje, er me ueinige om. Dei som vil utsetja, argumenterer med at tida ikkje er no. Vel, tida var visst ikkje i sommar, i fjor eller i forfjor heller. Regjeringa og Høgre vil venta. Det har dei gjort lenge allereie.

Er det så berre ei symbolhandling? Er politiske erklæringar og folkerettslege forpliktingar reine symbolhandlingar? Eg meiner ikkje det. Ei anerkjennning av Palestina er òg eit steg for å sikra realisering av sjølvråderetten til det palestinske folket, det er å anerkjenne og beskytta eksistensen av dette folket og territoriet deira.

Anerkjenninga av Israel blei i si tid grunngeve med behovet for forhandlingar, at forhandlingar og relasjonar med nabolanda blei umoglege så lenge nabolanda var anerkjente statar, og Israel ikkje var det. Den same logikken kan brukast på spørsmålet om anerkjennning av Palestina som stat i dag.

Presidenten [16:09:16]: Representanten Åsmund Aukrust har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Åsmund Aukrust (A) [16:09:23]: Jeg skal bare gi en stemmeforklaring til de løse forslagene som er kommet inn. Det er kommet en rekke løse forslag som hver for seg egentlig er ganske fornuftige – stort sett – men vi kommer til å stemme mot dem, og la meg bare kort fortelle hvorfor.

Forslag nr. 6 skal slå fast at Israel bryter ulike typer konvensjoner. Det mener vi at er en juridisk definisjon, og det bør dømmes av dommere, ikke vedtas i landsparlamentet.

For forslag nr. 7, om at Den internasjonale krigsforbryterdomstolen skal etterforske forbrytelser, har utenriksministeren redegjort for at det ikke er noe vi trenger

å vedta her. Det gjøres allerede, og Norge støtter opp om det.

Forslag nr. 8 er blitt et oversendelsesforslag, men det er egentlig bare en støtte til regjeringens linje, og forslag nr. 9 er en fordømmelse av angrep på helsepersonell. Det er en fordømmelse vi står bak, men det er ikke slik at Stortinget vedtar fordømmelser. Derfor stemmer vi ikke for, men det kan ikke tolkes som at vi ikke er enig.

Helt til slutt vil jeg bare gjennom utenriksministeren få takke alle de diplomatene som nå jobber dag og natt for å få de norske ut fra Gazastripen, både i Egypt, i Israel og her i Oslo. De fortjener stor anerkjennelse for den utrolig viktige jobben de gjør for å redde nordmenn akkurat nå.

Utenriksminister Espen Barth Eide [16:10:40]: Jeg vil helt kort takke for det jeg synes har utviklet seg til å bli en veldig god debatt om vår tids kanskje aller mest dramatiske og viktige tema akkurat nå, og jeg har fra min side lyst til å si litt om hvordan jeg oppsummerer det vi nå har hørt. Det er også litt til alle dem som har vært så vennlige å følge med fra galleriet eller utenfra, om hva som nå egentlig skjedde.

Det er altså slik at et massivt flertall i denne salen nå på torsdag kommer til å stemme for at Norge skal jobbe for å anerkjenne Palestina som stat så raskt som mulig – når man mener at det er riktig i forhold til fredsprosessen. Det er ikke en utsettelse, det er for å bruke det strategisk. Så er det noen som vil gjøre det med en gang, det har jeg stor respekt for, men det er altså en nyanseforskjell, det er ikke en kardinalforskjell. Det betyr at det er et veldig stort flertall for å anerkjenne Palestina som stat.

Jeg opplever også at de som ville ha en umiddelbar anerkjennelse, og som synes det er viktig, også er enige i at det er viktig å jobbe for å bygge institusjoner, jobbe for at det faktisk kan bli en stat, og at de erkjenner at det er forskjell på å anerkjenne og å skape en realitet. Det betyr at jeg har den oppgaven å være utenriksminister i et land hvor det er veldig bred enighet om betydningen av at vi får til en tostatsløsning, at vi behandler alle mennesker likt, at alle mennesker er like mye verdt, at folkeretten gjelder for alle, at humanitærretten gjelder for alle, og at vi må si fra både når våre motstandere og når våre venner bryter den.

Jeg vil også gi uttrykk for at jeg opplever at vi, i motsetning til en del andre vestlige land som vi pleier å være enige med, har vært veldig tydelig på at disse prinsippene egentlig bare gjelder hvis man også anvender dem for sine nærmeste, for sine venner og for dem man vanligvis er alliert med, for det er en ganske billig moro å kritisere noen man ikke liker, for å gjøre noe galt, det er litt mer krevende når man skal kritisere noen som står en nær-

mere. I dette tilfellet mener jeg vi har valgt riktig. Derfor tror jeg at vi her gir vårt lille bidrag til å vise at det ikke er et kompakt Vesten mot resten, det er noen i Vesten som forstår og hører hva resten sier, og hvordan de ser dette. Det skal jeg ta med meg i arbeidet, og jeg føler at det er et sterkt mandat for videre arbeid med denne viktige saken.

Presidenten [16:13:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Dermed er sakene på dagens kart ferdigdebattert.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.14.

